Betänkande FsUB 9/2018 rd─ RP 203/2017 rd

Försvarsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om militär underrättelseverksamhet och till vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om militär underrättelseverksamhet och till vissa lagar som har samband med den (RP 203/2017 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Följande utlåtanden har lämnats i ärendet:
- grundlagsutskottet GrUU 36/2018 rd
- revisionsutskottet ReUU 4/2018 rd
- lagutskottet LaUU 31/2018 rd
- utrikesutskottet UtUU 6/2018 rd
- förvaltningsutskottet FvUU 42/2018 rd
- kommunikationsutskottet KoUU 27/2018 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört
- försvarsminister Jussi Niinistö, försvarsministeriet
- inrikesminister Kai Mykkänen, inrikesministeriet
- lagstiftningsdirektör Hanna Nordström, försvarsministeriet
- regeringssekreterare Kosti Honkanen, försvarsministeriet
- ministerns militärrådgivare Petteri Jouko, försvarsministeriet
- riksdagens justitieombudsman Petri Jääskeläinen, Riksdagens justitieombudsmans kansli
- referendarieråd Mikko Eteläpää, Riksdagens justitieombudsmans kansli
- direktör Teija Tiilikainen, Utrikespolitiska institutet
- statsrådets säkerhetsdirektör Jari Ylitalo, statsrådets kansli
- specialsakkunnig Anu Mutanen, justitieministeriet
- polisavdelningens lagstiftningsdirektör Katriina Laitinen, inrikesministeriet
- konsultativ tjänsteman Heli Heikkola, inrikesministeriet
- gränsbevakningsöverinspektör Reijo Lahtinen, inrikesministeriet
- gränssäkerhetsexpert, överstelöjtnant Jussi Sainio, inrikesministeriet
- ledande expert, ambassadör Marja Lehto, utrikesministeriet

- budgetråd Petri Syrjänen, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Maija Rönkä, kommunikationsministeriet
- justitiekanslern i statsrådet Tuomas Pöysti, justitiekanslersämbetet
- dataombudsman Reijo Aarnio, dataombudsmannens byrå
- kanslichef Hiski Haukkala, Republikens presidents kansli
- underrättelsechef Harri Ohra-aho, Huvudstaben
- chef, polisråd Antti Pelttari, skyddspolisen
- kriminalinspektör Markus Terenius, centralkriminalpolisen
- polisöverinspektör Mikko Eränen, Polisstyrelsen
- direktör Jarkko Saarimäki, Kommunikationsverket
- generalsekreterare Vesa Valtonen, Säkerhetskommittén
- direktör för bevakningsavdelningen Sami Rakshit, Tullen
- tingsdomare Jukka Jaakkola, Helsingfors tingsrätt
- ledande expert Mika Susi, Finlands näringsliv rf
- beredskapschef Pasi Eronen, Teknologiindustrin rf
- generalsekreterare Tuija Karanko, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
- datasäkerhetschef Urpo Kaila, CSC - IT-centret för vetenskap
- affärsområdesdirektör Mika Matturi, Suomen Erillisverkot Oy
- nätverksarkitekt Juhan Laxen, Suomen Erillisverkot Oy
- säkerhetsdirektör Jaakko Wallenius, Elisa Abp
- förvaltningsdirektör Vesa Vuoti, DNA Ab
- säkerhetschef Janne Kankare, Telia Finland Oyj
- datasäkerhetschef Erka Koivunen, F-Secure Oyj
- direktör för samhällsrelationer Max Mickelsson, Microsoft Oy
- säkerhetsdirektör Jari Pirhonen, Tieto Abp
- huvudförtroendeman Ville Viita, Officersförbundet
- huvudförtroendeman Marko Jalkanen, Befälsförbundet rf
- huvudförtroendeman Tomi Malkamäki, Underofficersförbundet rf
- verksamhetsledare Janne Kosonen, Finlands Reservofficersförbund rf
- verksamhetsledare Olli Nyberg, Reservistförbundet
- ordförande Paavo Kiljunen, Finlands Fredsbevararföbund rf
- styrelseledamot Jorma Mellin, Suomen Internet-yhdistys - ISOC Finland
- jurist Tytti Oras, Finlands Journalistförbund rf
- styrelseledamot Ahto Apajalahti, Electronic Frontier Finland - Effi ry
- styrelseordförande Antero Rytkölä, Finlands Juristförbund rf
- juridisk expert Susanna Mehtonen, Amnesty International Finländska sektionen rf
- ordförande Timo Mielonen, De Hundras Kommitté i Finland rf
- professor Tuomas Ojanen
- professor Olli Mäenpää
- professor Martti Lehto, Jyväskylä universitet
- professor i cybersäkerhet Jarno Limnéll, Aalto-universitetet.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- högsta domstolen
- högsta förvaltningsdomstolen
- Riksåklagarämbetet

- Förbundet för Mänskliga Rättigheter
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Finlands domareförbund
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry
- Journalistföreningarna.

Samband med andra handlingar

Försvarsutskottet har tidigare lämnat betänkandet FsUB 4/2018 rd i ärendet.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om militär underrättelseverksamhet. Propositionen hänger samman med regeringens proposition med förslag till lagstiftning om civil underrättelseverksamhet och tillsyn över militär underrättelseverksamhet och en revision av grundlagen så att skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden kan begränsas för att trygga den nationella säkerheten från sådan militär verksamhet och annan verksamhet som allvarligt hotar den. Syftet med propositionen är att uppdatera den lagstiftning som gäller Försvarsmaktens underrättelseverksamhet samt att uppfylla de krav som följer av grundlagen och internationella förpliktelser som binder Finland.

Målet är att förbättra informationsinhämtningen om allvarliga internationella hot som anknyter till Försvarsmaktens uppgifter på så sätt att Försvarsmakten inom landet och utomlands ska ha befogenheter för personbaserad underrättelseinhämtning, underrättelseinhämtning som avser datasystem och underrättelseinhämtning som avser datatrafik.

Det föreslås att det i lagen ska föreskrivas om föremålen för militär underrättelseverksamhet och om de principer som ska följas i underrättelseverksamheten samt om styrningen och övervakningen av verksamheten inom försvarsförvaltningen. Militärunderrättelsemyndigheter är enligt förslaget Försvarsmaktens huvudstab och Försvarsmaktens underrättelsetjänst. Det föreskrivs i lagen om de underrättelsemetoder som står till myndigheternas förfogande och om beslutsfattandet om utövandet av befogenheterna samt om samarbete med andra myndigheter, anmälan om en underrättelseuppgift, förbud mot underrättelseinhämtning och internationellt samarbete.

Avsikten med militär underrättelseinhämtning är att följa utvecklingen i den säkerhetspolitiska miljön och producera lägesinformation som stöd för den högsta säkerhetspolitiska ledningen och det militära beslutsfattandet. Den militära underrättelseinhämtningen ger en förvarning om militära hot som riktar sig mot Finland och utgör ett stöd för andra myndigheter. Dessutom stöder den militära underrättelseinhämtningen den övriga internationella verksamhet som Försvarsmakten utövar och det beslutsfattande som gäller internationella insatser samt Försvarsmaktens verksamhet och egenskydd

Den föreslagna lagen ska träda i kraft så snart som möjligt med beaktande av de omständigheter som gäller den föreslagna lagens lagstiftningsordning.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrunden till propositionen

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om militär underrättelseverksamhet. Propositionen hänger samman med regeringens propositioner om civil underrättelseinhämtning (RP 202/2017 rd), övervakning av den civila och den militära underrättelseverksamheten (RP 199/2017 rd och TKF 1/2018 rd) och om en ändring av grundlagen så att skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden kan begränsas för att trygga den nationella säkerheten från sådan militär verksamhet och annan verksamhet som allvarligt hotar den (RP 198/2017 rd). Riksdagen godkände den 3 oktober 2018 en lag om ändring av 10 § i grundlagen (GrUB 4/2018 rd). Dessutom godkände riksdagen den 20 december 2018 propositionerna om övervakning av underrättelseverksamheten och ändringarna av riksdagens arbetsordning (GrUB 9/2018 rd och GrUB 10/2018 rd).

Militär underrättelseinhämtning riktar sig mot Finlands yttre verksamhetsmiljö och inriktas huvudsakligen på statliga aktörer. Försvarsutskottet konstaterar att det för närvarande inte finns uttryckliga lagbestämmelser om informationsinhämtning som Försvarsmakten utför genom underrättelseinhämtning, alltså militär underrättelseinhämtning. Militär underrättelseinhämtning har behandlats endast i förarbeten till lag, i regeringens proposition med förslag till lag om försvarsmakten samt vissa lagar som har samband med den (RP 264/2006 rd). I Finland finns inte heller något regelverk om vad man eftersträvar med underrättelseverksamheten eller vilka slag av underrättelseverksamhet som får bedrivas.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande om propositionen om militär underrättelseverksamhet (GrUU 36/2018 rd) att Försvarsmakten bedriver sådan underrättelseinhämtning som skötseln av dess lagstadgade uppgifter förutsätter, men har inga särskilda befogenheter till underrättelseinhämtning enligt lag. Enligt grundlagsutskottets åsikt är läget speciellt. Försvarsutskottet instämmer i bedömningen och anser det ytterst behövligt att den militära underrättelsehämtningen regleras i lag. Att förtydliga regleringen är enligt försvarsutskottets åsikt nödvändigt också med avseende på rättssäkerheten för de tjänstemän som bedriver militär underrättelseverksamhet.

Som allmän iakttagelse om lagförslagen om underrättelsehämtning konstaterar försvarsministeriet att Försvarsmaktens – liksom också skyddspolisens – befogenheter att inhämta information är otillräckliga med hänsyn till verksamhetens samhälleliga betydelse och i jämförelse med andra länders befogenheter. I nuläget är befogenheterna begränsade till verksamhet för att förhindra och avslöja brott. Den gällande lagstiftningen möjliggör således inte för säkerhetsmyndigheterna att inhämta information annat än vid misstanke om brott, där föremålet för informationshämtningen alltid är en specificerad person och dennes verksamhet som har samband med brott. Vid militär underrättelseinhämtning används exempelvis inte metoder som ingriper i den personliga integriteten såsom gripande, utan det handlar om inhämtande av information om verksamhet som är föremål för militär underrättelseinhämtning och om hur de som medverkar i verksamheten agerar.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande om propositionen att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men lagförslag 1 bara om utskottets konstitutionella invändningar mot dess 4, 8, 11, 17, 19, 38, 40, 41, 45, 53, 63, 67, 86, 108 och 113 § beaktas på behörigt sätt.

Sammantaget sett tillstyrker försvarsutskottet lagförslagen i propositionen, men med följande synpunkter och ändringsförslag.

Behovet av underrättelselagstiftning i en förändrad säkerhetspolitisk miljö

Våra säkerhetsmyndigheters metoder för att inhämta information och deras befogenheter bör granskas mot bakgrund av det ändrade läget, påpekar försvarsutskottet . I och med att kommunikationen har gått över från den analoga till den digitala världen har det uppstått en situation där vår militära underrättelse har alltför begränsad kapacitet att ta fram lägesbilder och förhandsvarningar för beslutsfattarna. De starka sidorna hos Finlands militära underrättelseinhämtning — särskilt radiosignalspaningen — räcker inte längre för att svara mot utmaningarna från den säkerhetspolitisk miljön. Utskottet vill påpeka att i den försämrade säkerhetspolitiska miljön kan den militära underrättelseinhämtningen inte i tillräcklig utsträckning stödja den högsta statsledningen i det utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska beslutsfattandet och ha beredskap att avvärja allvarliga säkerhetshot som riktas mot Finland.

För att Finland ska vara en trovärdig samarbetspartner är det av största vikt att vi ingår i det internationella underrättelsesamarbetet med befogenheter som ligger i linje med de viktigaste jämförelseländernas befogenheter, och i synnerhet med de nordiska ländernas. Relevanta underrättelsebefogenheter kan enligt utskottets mening medverka till att säkerställa och förebygga situationer av den typ som inträffade 2013 när utrikesministeriet utsattes för omfattande cyberspionage. Finland informerades om nätattacken av myndigheterna i ett tredjeland. Utskottet understryker att vi inte kan bygga upp vår nationella säkerhet utifrån den situationen att Finland tillfälligtvis blir informerat om nätattacker via partnerländer. Vi måste själva ha kapaciteten att klara av den här typen av nätattacker.

Utskottet konstaterar att Finlands förändrade säkerhetspolitiska miljö avhandlas i försvarsredogörelsen (SRR 3/2017 rd) som lämnades till riksdagen våren 2017. I redogörelsen konstateras att den militära aktiviteten och de militära spänningarna i Östersjöområdet har ökat. Tiden för tidig varning vid militära kriser har blivit kortare och tröskeln för att ta till maktmedel har sänkts. Eftersom bilden av kriget har blivit mer komplex, är utbudet av de medel som kan riktas mot Finland under en kris vidsträckt. Vidare sägs det att Finland trots det skärpta internationella läget inte är utsatt för något direkt militärt hot, men att vi måste räkna med att någon kan komma att utsätta Finland för eller hota med militär makt. En tidig varning om militära hot mot Finland kräver långt utvecklad spanings- och övervakningsförmåga plus internationellt samarbete, framhåller regeringen vidare. Metoder för att inhämta information om sådana hot tas fram i den militära underrättelseverksamheten. Försvarsmaktens planerade underrättelseverksamhet, övervakning och stöd för målidentifiering bildar en helhet. Försvarsmakten bygger upp en förmåga att forma en cyberlägesbild, att planera och verkställa cyberinsatser och att skydda och övervaka sina egna system i cyberomgivningen.

I betänkande FsUB 4/2017 rdtog försvarsutskottet ställning till den beskrivning av säkerhetsmiljön som ingår i försvarsredogörelsen. Utskottet höll med utrikesutskottet, som i sitt betänkande (UtUB 9/2016 rd) om den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen behandlade faktorer som påverkar vår säkerhetsmiljö. I betänkandet framhöll försvarsutskottet också att lagstiftning om militär och civil underrättelse är ett nödvändigt komplement för att förbättra medvetenheten om

läget. Befogenheterna i den nya lagstiftningen ska säkerställa att den högsta statsledningen bygger sina beslut på bästa möjliga kunskap. Samtidigt får myndigheterna bättre förmåga att förebygga olika typer av hot. Av Försvarsmakten kräver omställningen i omvärlden en mer övergripande lägesuppfattning och förmåga att iaktta och förstå hot både i den traditionella omvärlden och i datanäten.

I sitt utlåtande (FsUU 5/2016 rd) om redogörelsen för den inre säkerheten (SRR 5/2016 rd) konstaterade försvarsutskottet att den yttre och inre säkerheten är kraftigt sammanflätade, och de är omöjliga att skilja åt i världen av i dag. I de flesta fall har de allvarligaste hoten mot säkerheten i Finland internationellt ursprung eller kopplingar utanför Finlands gränser. Fenomen som kan beskrivas som hybridverksamhet har samband med den försämrade säkerhetssituationen i Europa. Med hybridpåverkan förstås systematisk aktivitet, där en statlig eller en icke-statlig aktör samtidigt kan nyttiggöra en rad militära eller till exempel ekonomiska eller teknikbaserade påtryckningsmedel, likaså informationsoperationer och sociala medier. Det hör i första hand till medlemsstaterna att tackla hybridhot, men genom EU-samarbete kan de få stöd för att möta hoten.

Grunderna för planeringen av Finlands försvar

Utskottet konstaterar att Finlands försvarsplanering ännu för några år sedan utgick från att situationerna eskalerar så långsamt att förvarningstiden är flera månader eller till och med flera år. Grundvalen för försvarsplaneringen har emellertid förändrats avsevärt de senaste fyra åren. Försvarsmakten har genomfört stora funktionella reformer som har förbättrat beredskapen. Stampersonalen har bildat beredskapsavdelningar och en betydande del av beväringarna har sedan 2017 fått utbildning för beredskapsenheter. Vidare har Försvarsmakten fått bättre möjligheter att flexibelt anlita beväringar för att höja beredskapen och att sätta in dem för krigsuppdrag under militärtjänsten[1]. Vid sidan av försvarsmaktens egna åtgärder har försvarsberedskapen förbättrats också genom lagstiftning, bland annat genom en proposition om mer specifika befogenheter mot aktörer vars statliga ursprung inte direkt kan identifieras utifrån yttre kännetecken (FsUB 5/2017 rd — RP 56/2017 rd) och en proposition om möjlighet att omedelbart genomföra repetitionsövningar som syftar till en höjning av beredskapen (FsUB 2/2016 rd — RP 44/2016 rd).

Utskottet anser att med tanke på omställningarna i den säkerhetspolitiska miljön har de redan vidtagna åtgärderna för att effektivisera beredskapen varit mycket behövliga, och Försvarsmakten har på kort tid förmått förbättra sin beredskap betydligt. Som ett led i effektiviseringen av beredskapen har den materiella beredskapen inom försvarsgrenarna stärkts, samtidigt som utbildnings- och övningsverksamheten har utökats betydligt. Enligt utskottet är det klart att det inte går att få ut maximal nytta av dessa åtgärder, om det brister väsentligt i den lägesbild och den tid för tidig varning som Försvarsmakten och den politiska ledningen har till sitt förfogande. Mot den bakgrunden är de nya befogenheterna för militär underrättelseverksamhet ett element av central betydelse i det regelverk som ska garantera vår försvarsmakt möjligheter att utföra sitt primära uppdrag med framgång, nämligen att stå för Finlands militära försvar.

---

1 Varusmiesten käyttäminen joustavan valmiuden kohottamiseen sekä sodan ajan tehtäviin varusmiespalveluksen aikana (Utnyttjande av beväringar för en flexibel höjning av beredskapen och för krigstida uppdrag under beväringstjänsten), Justitiekanslerns svar på en förfrågan från försvarsministeriet 21.12.2015 (OKV/50/20/2015)

Försvarsmaktens andra lagstadgade uppgifter och den militära underrättelseinhämtningen

I Försvarsmaktens andra lagstadgade uppgift, att stödja andra myndigheter, inbegriper i dag en särskild utmaning, nämligen förmågan att snabbt möta de mångfasetterade hybridhoten. Enligt utskottets uppfattning förlöper samarbetet mellan de viktigaste säkerhetsmyndigheterna, det vill säga Försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet och polisen, mestadels smidigt, men det finns anledning att ytterligare klarlägga hur kontaktytorna mellan befogenheterna kontrolleras och att öva samarbete. På så sätt kan det säkerställas att ledningsansvar och befogenheter vid begynnande kriser står klara för alla säkerhetsmyndigheter. Myndighetsapparaten har stor nytta av tidig varning och en heltäckande lägesbild för att kunna arbeta så effektivt som möjligt, betonar utskottet. Den information som erhålls genom militär underrättelseinhämtning stöder också andra myndigheter i deras internationella aktiviteter, påpekar utskottet.

Vad beträffar Försvarsmaktens tredje uppgift, att ge och ta emot internationellt bistånd, påpekar utskottet att Finland som medlem i EU medverkar i genomförandet av riktlinjerna för unionens utrikes- och försvarspolitik och fördjupandet av försvarssamarbetet. Utskottet vill påpeka att Försvarsmakten gavs en ny lagstadgad uppgift 2017, och i fortsättningen har Försvarsmakten således bättre möjligheter till internationellt bistånd och annan internationell verksamhet. Till lagen om försvarsmakten fogades också bestämmelser om att ta emot internationellt bistånd (FsUB 2/2017 rd — RP 94/2016 rd). Utskottet konstaterar att också i det hänseendet spelar de nya befogenheterna inom militär underrättelse en framträdande roll. Detsamma gäller såväl när politiska bedömningar görs av förutsättningarna att skicka finländska trupper utomlands som när trupper har skickats ut. Den information som erhålls genom militär underrättelseinhämtning medverkar till att höja säkerheten för de finländska trupperna och visar hur de operativa målen har uppfyllts.

Vad beträffar militär krishantering, Försvarsmaktens fjärde uppgift, vill utskottet framhålla att Finland exempelvis i det stora området Mellanöstern har ett stort antal krishanteringstrupper i Afghanistan, Irak och Libanon, totalt drygt 300 personer. Genom metoder för militär underrättelseinhämtning kan hot mot de finländska trupperna förebyggas. Information om förhållandena vid krishanteringsinsatser kunde också inhämtas i förväg, det vill säga information om det rådande läget kan inhämtas som underlag för beslut om deltagande i en insats.

Grundlagsutskottets allmänna iakttagelser om propositionen om militär underrättelseverksamhet

Grundlagsutskottets detaljerade utlåtande tar upp ett flertal behövliga ändringar i lagförslaget; de behandlas närmare i detaljmotiven i detta betänkande. Som en allmän iakttagelse om propositionen konstaterar grundlagsutskottet bland annat att de föreslagna befogenheterna till underrättelseinhämtning har djupgående konsekvenser för skyddet för privatlivet och den därtill anknytande hemligheten i fråga om personuppgifter och förtroliga meddelanden, vilka skyddas i 10 § i grundlagen, artikel 8 i Europakonventionen och artikel 17 i FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Även artikel 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna behandlar skyddet för privatlivet och för personuppgifter, och är relevanta i ärendet.

Av det ovan sagda följer enligt grundlagsutskottets mening att underrättelselagstiftningen måste harmoniera med de internationella människorättsförpliktelser som är bindande för Finland, i synnerhet Europakonventionen och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna samt anknytande avgörandepraxis vid Europadomstolen och EU-domstolen. Det finns en riklig rättspraxis på området, och praxis utvecklas fortgående, konstaterar grundlagsutskottet. Exempelvis har Europadomstolen fällt betydelsefulla avgörande på området efter det att propositionen lämnades.

Grundlagsutskottet lyfter i sitt utlåtande fram att enligt artikel 4.2 i fördraget om Europeiska unionen ska den nationella säkerheten vara varje medlemsstats eget ansvar. Unionen har ingen behörighet när det gäller nationell säkerhet. Den nationella säkerheten har av hävd godtagits av EU-domstolen som en godtagbar grund för inskränkning av grundläggande fri- och rättigheter. Det betyder enligt grundlagsutskottet likväl inte att den nationella lagstiftaren får obegränsad behörighet. Inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna som motiveras med den nationella säkerheten måste enligt uppgift till utskottet också i EU-rätten tolkas restriktivt.

Räckvidden för EU-rätten och därmed för rättighetsstadgan är en EU-rättslig fråga, och medlemsstaterna har alltså inte behörighet att bestämma räckvidden för EU-rätten ens med hänvisning till den nationella säkerheten. En medlemsstat som åberopar den nationella säkerheten måste därför påvisa att det finns en objektiv grund för detta. Grundlagsutskottet betonar i sitt utlåtande nödvändighetskravets betydelse i regleringen av underrättelsebefogenheter. Utskottet menar att det måste påvisas att underrättelseinhämtningen, med individuella begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna, i varje enskilt fall är ett effektivt och nödvändigt sätt att inhämta information om verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten i situationen i fråga.

I grundlagsutskottets utlåtande konstateras vidare att militär underrättelseverksamhet framför allt inriktas på främmande staters myndighetsorganisation, vars kommunikation inte åtnjuter skydd för meddelandehemligheten. Enligt grundlagsutskottet kan befogenheterna till militär underrättelseinhämtning inte alltid riktas så exakt att det inte uppstår risk för att myndigheterna tillfälligt får åtkomst till uppgifter om kommunikation mellan enskilda personer som inte berörs av underrättelseuppdraget. Grundlagsutskottet menar att åtkomsten bör avgränsas i en vanlig lag så att den blir så ringa som möjligt. Grundlagsutskottet vill inskärpa att tillsynen är exceptionellt viktig när det gäller militär underrättelseverksamhet. Utan effektiv tillsyn kan myndigheter inte ges befogenheter som så djupgående ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna som regeringen föreslår i propositionen.

Grundlagsutskottet konstaterar att i propositionen med förslag till lag om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten och till vissa lagar som har samband med den (RP 13/2018 rd), som är under behandling i riksdagen, sägs det att Försvarsmakten behandlar personuppgifter också i samband med skötseln av uppdrag som gäller militär underrättelseverksamhet, men i fråga om detta finns det dock ingen gällande speciallagstiftning, utan behandlingen av personuppgifter i uppdrag inom militär underrättelseverksamhet grundar sig på bestämmelserna i den allmänna personuppgiftslagen (RP 13/2018 rd, s. 9). Med hänsyn till det aktuella regleringssammanhanget framhåller grundlagsutskottet att ett lagenligt utövande av de befogenheter till underrättelseinhämtning som avses i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet förutsätter att den nämnda lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten har trätt i kraft. Också försvarsutskottet betonar behovet av att sätta lagstiftningen om militär underrättelseverksamhet i

kraft samtidigt med propositionen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten. Med hänvisning till erhållen utredning konstaterar försvarsutskottet att den propositionen på behörigt sätt beaktar behoven och kraven i fråga om militär underrättelseverksamhet.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt betänkande (GrUB 9/2018 rd) om propositionen med förslag till lag om övervakning av underrättelseverksamheten och lag om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen att de föreslagna benämningarna på underrättelseombudsmannen, som ska utöva tillsyn över underrättelseverksamheten, och det nya underrättelsetillsynsutskottet inte harmonierar med varandra. Grundlagsutskottets åsikt är att i konsekvensens namn ska termen underrättelsetillsynsombudsmannen användas. Försvarsutskottet använder i detta betänkande denna preciserade titel.

DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN I FÖRSLAGET TILL LAG OM MILITÄR UNDERRÄTTELSEVERKSAMHET

Militärunderrättelsemyndigheterna, föremålen för den militära underrättelseinhämtningen och samarbetet med skyddspolisen

Enligt 10 § i den föreslagna lagen om militär underrättelseverksamhet är militärunderrättelsemyndigheterna huvudstaben och Försvarsmaktens underrättelsetjänst. De inhämtar med olika metoder för underrättelseinhämtning behövlig information, analyserar den samt rapporterar den vidare. Försvarsmaktens underrättelsetjänst är en militär inrättning som är direkt underställd och styrs av huvudstaben. Huvudstabens underrättelsechef och i synnerhet för uppdraget förordnade och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning förtrogna tjänstemän beslutar om utövandet av de befogenheter som föreskrivs i denna lag. Enligt paragrafens 2 mom. ska bestämmelser om militär underrättelseverksamhet i försvarsgrenarna ingå i 58 §. Försvarsgrenarna är underställda militärunderrättelsemyndigheterna i den militära underrättelseverksamheten. Utskottet konstaterar att begreppet försvarsgrenarna inbegriper armén, flygvapnet och marinen.

Bestämmelser om föremålen för den militära underrättelsehämtningen föreslås ingå i 4 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet. Med en metod för underrättelseinhämtning får enligt paragrafens 1 mom. information inhämtas om följande verksamhet, om verksamheten till sin art är militär: 1) verksamhet som bedrivs av en främmande stats väpnade styrkor och av med dem jämförbara organiserade trupper samt förberedelse för sådan verksamhet, 2) underrättelseverksamhet som riktar sig mot Finlands försvar, 3) planering, tillverkning, spridning och användning av massförstörelsevapen, 4) en främmande stats utvecklande och spridning av militärmateriel, 5) en kris som hotar internationell fred och säkerhet, 6) verksamhet som hotar säkerheten vid internationella krishanteringsinsatser samt 7) verksamhet som hotar säkerheten i samband med att Finland ger internationellt bistånd och i samband med annan internationell verksamhet.

Vidare får det med en metod för underrättelseinhämtning enligt 4 § 2 mom. inhämtas information om en främmande stats verksamhet eller någon annan sådan verksamhet som kan äventyra det finska försvaret eller som äventyrar samhällets vitala funktioner. Enligt motiven till bestämmelsen är den verksamhet som räknas upp i momentet till sin art verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten i Finland och som inte entydigt är militär verksamhet. Verksamhet som all-

varligt hotar försvaret kan exempelvis förorsakas av en omfattande och långvarig attack mot datanäten för att lamslå Finlands system för energiförsörjning.

Enligt utredning till försvarsutskottet utesluter de punkter som nämns i 4 § 1 mom. inte nödvändigtvis varandra, och de kan också överlappa varandra och granskas samtidigt. Utskottet konstaterar att i 1 mom. 1 punkten i paragrafen nämns utöver en främmande stat med en främmande stat jämförbara organiserade trupper. I motiven till bestämmelsen sägs att trupper som är jämförbara med en främmande stat ska bedömas enligt hur organiserad verksamheten är, vilka resurser trupperna har och hurdan verksamheten är i ett övergripande perspektiv.

Utskottet konstaterar att förteckningen över föremålen för den militära underrättelseverksamheten i lagförslagets 4 § i hög grad stämmer överens med motsvarande förteckning i fråga om civil underrättelseinhämtning (5 a kap. 3 § i förslaget till ändring av polislagen). Utskottet understryker att det likartade arbetsfältet accentuerar behovet av att samordna den civila och den militära underrättelseinhämtningen. I förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet ingår en bestämmelse om samarbete med skyddspolisen (16 § Samarbete med skyddspolisen). I den paragrafens sägs att militärunderrättelsemyndigheterna ska agera i samarbete med skyddspolisen för att underrättelsemyndigheternas uppgifter ska kunna skötas på ett ändamålsenligt sätt och i detta syfte, trots vad som föreskrivs om sekretess, ge skyddspolisen behövliga uppgifter. Utskottet vill påpeka att enligt 70 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet (Tekniskt genomförande av underrättelseinhämtning som avser datatrafik för skyddspolisens räkning) svarar Försvarsmaktens underrättelsetjänst för det tekniska genomförandet av underrättelseinhämtning som avser datatrafik också för skyddspolisens räkning. Paragrafens 3 mom. innehåller en enligt utskottets mening viktig och behövlig avgränsning: Försvarsmaktens underrättelsetjänst får inte för skyddspolisens räkning ta reda på ett meddelandes innehåll i samband med det tekniska genomförandet av underrättelseinhämtning som avser datatrafik.

I 16 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet aktualiseras enligt utskottets mening helt riktigt den synvinkeln att det inte nödvändigtvis är självklart att militära hot eller hot mot Finlands nationella säkerhet utgör primära föremål för inhämtande av information inom den militära eller den civila underrättelseinhämtningen. Hoten kan till sin art vara sådana att de med tiden kan utvecklas exempelvis till militära hot. Därför måste underrättelsemyndigheterna smidigt kunna utbyta information och vid behov överföra ett underrättelseuppdrag till en annan underrättelsemyndighet. Motiven lyfter också fram att det vid samarbetet särskilt ska beaktas att underrättelseinhämtningen hålls åtskild från verksamhet som avser utredning av brott, eftersom ändamålet med och förutsättningarna för dessa befogenheter i betydande grad avviker från varandra. Detta är ytterst viktigt, menar utskottet, och påpekar att i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet ingår ett slags brandväggsbestämmelser i 76 och 77 §.

Statsledningens styrning av och tillsyn över den militära underrättelseinhämtningen

De årliga prioriteringarna för den militära underrättelseinhämtningen behandlas förberedelsevis av det gemensamma mötet mellan republikens president och utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet (12 § Styrning och ledning av den militära underrättelseinhämtningen). Enligt motiven till bestämmelsen ska prioriteringarna handla om var den militära underrättelsen ska inhämta information under följande år. Vid behov kan prioriteringarna behandlas förberedelsevis även

oftare. Enligt utredning till utskottet handlar valet av prioriteringar inte om operativt beslutsfattande. På grundval av prioriteringarna eller förfrågningar baserade på dem utarbetar huvudstabens underrättelsechef ett underrättelseuppdrag som ska innebära en mer konkret avgränsning av föremål, exempelvis genom att anvisa den militära underrättelsemyndigheten ett visst geografiska område eller ett fenomen om vilket information ska tas fram. Utifrån underrättelseuppdraget vidtar den militära underrättelsemyndigheten operativa åtgärder för att skaffa fram informationen med hjälp av underrättelsemetoder enligt eget val och analyserar därefter informationen.

I motiven till bestämmelsen konstateras ytterligare att med prioriteringar avses i praktiken utrikes- och säkerhetspolitiskt betydelsefulla, långvariga linjeval för utvecklingen, om vilka det behövs närmare information till underlag för den högsta statsledningens beslut. Prioriteringarna kan gälla till exempel ett visst område eller ett visst frågekomplex. Det handlar inte om enskilda militära hot, militär verksamhet eller enskilda hot mot Finlands nationella säkerhet. Prioriteringarna kan enligt motiven också påverkas av kortvariga händelser och utvecklingsförlopp. Om sådana händelseförlopp har effekter, kan prioriteringarna vid behov anpassas genom att behandla de nya prioriteringarna förberedelsevis vid det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president.

Försvarsministeriet ger det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president en redogörelse för de prioriteringar som avses i 12 § 1 mom. en gång per år eller på ministeriets eget initiativ (15 § Tillsynen över den militära underrättelseinhämtningen). Enligt motiven till bestämmelsen är det i den redogörelse som ska lämnas inte fråga om laglighetsövervakning utan om resultaten av den informationsinhämtning som inletts på basis av de prioriteringar som har behandlats förberedelsevis av det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president. Redogörelsen kan innehålla en genomgång av exempelvis säkerhetsläget i Finland och de faktorer som påverka det. På så sätt säkerställs det att den högsta statsledningen har kännedom om den säkerhetspolitiska miljön i Finland och om förändringarna i den.

Enligt paragrafens 2 mom. om uppföljning av den militära underrättelseverksamheten ger huvudstaben dessutom försvarsministeriet en redogörelse för den militära underrättelseverksamheten, dess art och omfattning samt hur den har inriktats. Redogörelsen ges årligen eller oftare om försvarsministeriet begär det. Enligt motiven till bestämmelsen ska den redogörelse som lämnas till försvarsministeriet vara mer omfattande än den redogörelse som lämnas till det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president. Av redogörelsen till försvarsministeriet ska framgå alla underrättelseuppdrag som utförts med stöd av de prioriteringar som har behandlats förberedelsevis av det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president samt de svar på olika myndigheters begäranden om information som getts med stöd av prioriteringarna.

Den föreslagna modellen för styrning och uppföljning fyller sitt syfte, anser försvarsutskottet. Modellen betonar enligt utskottet på rätt sätt den centrala styrande rollen för det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president i fråga om val av prioriteringar, vilket är förnuftigt mot bakgrunden att deltagarna i mötet är centrala aktörer som utnyttjar underrättelseinformation. Utskottet ser det som viktigt att mötets styrande roll i fråga om att välja prioriteringar genomförs fullt ut så snart de nya befogenheterna har trätt i kraft.

I det sammanhanget påpekar utskottet att det vore naturligt att inrikesministern deltar permanent i mötet i likhet med utrikesministern och försvarsminister. För närvarande deltar inrikesministern i behandlingen i utskottet när frågor inom inrikesministerns ansvarsområde kommer upp. När skiljelinjen mellan inre och yttre säkerhet blir mindre skarp blir det enligt utskottets mening hela tiden svårare att bedöma de exakta gränserna mellan uppgiftsfälten för de ministrar som verkar inom nationell säkerhet. Också i förvaltningsutskottets utlåtande (FvUU 42/2018 rd) tas det upp att den inre respektive yttre säkerheten blir allt mer sammankopplade.

Samordning av underrättelseverksamheten och samarbete mellan de militära underrättelsemyndigheterna och andra myndigheter och sammanslutningar

I 14 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet föreskrivs det om samordning av underrättelseverksamheten. Den militära och den civila underrättelseverksamheten samordnas mellan republikens president, statsrådets kansli, utrikesministeriet, försvarsministeriet och inrikesministeriet samt vid behov mellan andra ministerier och myndigheter. Om det bedöms att den militära underrättelsen har utrikes- och säkerhetspolitiska konsekvenser, ska ärendet förberedelsevis behandlas mellan de ovan nämnda aktörerna.

Utrikesutskottet understryker i sitt utlåtande (UtUU 6/2018 rd) vikten av samordningsförfarandet och konstaterar att dess betydelse är särskilt stor i frågor som gäller underrättelseinhämtning som avser utländska förhållanden. Utrikesutskottet ser det som viktigt att tröskeln för att lämna ett ärende till dessa aktörer är låg, om underrättelsemyndigheterna bedömer att underrättelseverksamheten skulle komma att inkludera utrikes- och inrikespolitiska känsliga frågor. Samordningsförfarandet ska enligt utrikesutskottets åsikt också utnyttjas för att säkerställa att silotänkande i fråga om information som fåtts genom underrättelseinhämtning förhindras och att det säkerställs att de politiska beslutsfattarna förfogar över samma information för att bilda en gemensam lägesbild och ta fram en analys i det enskilda fallet. Försvarsutskottet instämmer i utrikesutskottets bedömning om eventuella utrikes- och säkerhetspolitiskt känsliga frågor vid underrättelseinhämtning som avser utländska förhållanden, och att ärendena bör beredas på bred bas. Särskilt viktigt är en brett förankrad beredning enligt utskottets mening i underrättelseverksamhetens inledande fas när verksamheten söker sin form.

Försvarsutskottet framhåller att en framgångsrik underrättelseverksamhet förutsätter nära samarbete inte bara mellan skyddspolisen och huvudstabens underrättelseavdelning utan vid behov också med andra aktörer. Utskottet konstaterar att 17 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet gäller militärunderrättelsemyndigheternas samarbete med andra myndigheter och sammanslutningar. Enligt 1 mom. ska militärunderrättelsemyndigheterna enligt behov agera i samarbete med andra myndigheter för att den militära underrättelseinhämtningen ska kunna skötas på ett ändamålsenligt sätt. I paragrafens 2 mom. sägs att militärunderrättelsemyndigheterna för att genomföra sitt uppdrag kan agera i samarbete med sammanslutningar. De kan trots sekretessbestämmelserna också till andra myndigheter och sammanslutningar lämna ut uppgifter, om utlämnandet av uppgifterna är nödvändigt med avseende på försvaret av landet eller för att skydda den nationella säkerheten. Enligt paragrafens 3 mom. ska bestämmelser om utlämnande av information för brottsbekämpning ingå i 76 och 77 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet.

I motiven till bestämmelsen om samarbete med andra myndigheter och sammanslutningar lyfts det fram att ett välfungerande samarbete mellan myndigheterna har en central betydelse för att målen med den militära underrättelseinhämtningen ska kunna uppnås. Samarbetet omfattar utvecklande av datasystem, skapande av en lägesbild över säkerhetshot och förändringar i verksamhetsmiljön, gemensamma handlingsplaner, ömsesidig handräckning samt utbildningssamarbete. Viktiga myndigheter med tanke på militärunderrättelsemyndigheterna är enligt motiven i synnerhet gränsbevakningsväsendet och Tullen. Samarbetet mellan militärunderrättelsemyndigheterna och sammanslutningar kan i sin tur ha samband med exempelvis ett företags säkerhet och förhindrande av företagsspioneri. I dessa situationer ska enligt motiven särskild uppmärksamhet också fästas vid vilken ställning ett företag har när det gäller försvaret och om företaget deltar exempelvis i upprätthållandet av samhällets vitala funktioner.

Utöver samarbetet med skyddspolisen betonar försvarsutskottet betydelsen av militärunderrättelsemyndigheternas samarbete med Cybersäkerhetscentret och gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet upprätthåller lägesbilden om omvärlden och dess utveckling. Gränsbevakningsväsendets höga beredskap, befogenheter och prestationsförmåga utnyttjas som stöd för försvarssystemet vid övervakningen och tryggandet av den territoriella integriteten, och när situationen kräver det ansluts gränstrupperna till försvarsmakten.

Metoder för militär underrättelseinhämtning

I kap. 4 i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet föreskrivs om militärunderrättelsemyndighetens metoder för underrättelseinhämtning. Enligt utredning till utskottet ska metoderna huvudsakligen motsvara de hemliga metoder för inhämtande av information som ingår i 5 kap. i polislagen. Av dem används observation, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning, teknisk observation av utrustning, teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, täckoperation, bevisprovokation genom köp och användning av informationskällor. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att den i konstitutionellt hänseende viktigaste befogenheten inom militär underrättelseinhämtning är befogenheten till underrättelseinhämtning som avser datatrafik. Bestämmelser om detta finns i 63—70 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet.

Särskilda befogenheter för militär underrättelseinhämtning är radiosignalspaning (58 §) och underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem (60 §). Enligt utredning till försvarsutskottet bör det föreskrivas om radiosignalspaning uttryckligen på grund av de krav som följer av utvecklingen av rättssystemet. Radiosignalspaning riktas mot radiosignaler som kommer till eller från finländskt territorium och vars sändar- eller mottagarapparat är belägen utanför Finlands gräns. I motiven till bestämmelsen sägs att radiosignaler företrädesvis används av militära aktörer i deras egen operativa kommunikation och i styrsystem. Vidare är exempelvis missilers rörelser huvudsakligen baserade på radiosignaler. Enligt de sakkunniga som utskottet utfrågat är det ändamålsenligt att föreskriva om radiosignalspaning uttryckligen för att den är av betydelse för försvarsmakten.

Enligt motiven för underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem (60 §) får militärunderrättelsemyndigheten, när den finns i Finland, göra intrång i ett datasystem och ett datanät utanför Finland i syfte att inhämta information. Inhämtandet av information sker med datatekniska metoder. Vid underrättelseinhämtning som avser datasystem ska det inte vara fråga om angripande verksamhet som har som syfte att ingripa i målsystemets funktion, utan det ska vara fråga om inhämtande av uppgifter som finns i datasystem, som lagras i datasystem och som produceras med hjälp av datasystem. Den föreslagna fullmakten medför ingen skyldighet för finländska privata aktörer att installera så kallade bakdörrar i programvara och anordningar, och privata aktörer är inte heller skyldiga att lämna ut krypteringsnycklar till underrättelsemyndigheterna. I motiven konstateras vidare att uppdragen kan vara förenade med utrikespolitiska aspekter som kräver noggrant övervägande. Utskottet omfattar den bedömningen.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att en betydande del av de föreslagna befogenheterna för militär underrättelseinhämtning i lag bör anvisas en civil underrättelsemyndighet, som på begäran av en militär underrättelsemyndighet kan genomföra de åtgärder som krävs i form av handräckning. Grundlagsutskottet noterar att befogenheterna till hemligt inhämtande av information i nuläget ordnats på detta sätt i lagstiftningen. Försvarsutskottet bör enligt grundlagsutskottets mening ytterligare bedöma vilken myndighet som är behörig i fråga om varje enskild befogenhet.

Försvarsutskottet konstaterar att användning av befogenheter för militär underrättelseinhämtning kräver djupgående kännedom om både militär underrättelseinhämtning och om Försvarsmaktens verksamhet, och att skyddspolisen inte har denna kompetens. Utskottet anser det också klart att myndigheternas lagstadgade uppgift alltid i främsta rummet ska utföras av ansvarig myndighet och principiellt med egna resurser. Handräckning är till sin karaktär tillfällig och handräckningsuppdrag har främst samband med uppdrag som kräver exempelvis utrustning eller kapacitet som den begärande myndigheten saknar. Det är i grunden en märklig situation, anser försvarsutskottet, om en behörig myndighet inte med egna resurser klarar av sina lagstadgade uppgifter under normalförhållanden. Vid militär underrättelseinhämtning är det inte frågan om en sådan situation. Försvarsmakten har dimensionerat sina resurser så att alla ansökta nya underrättelsebefogenheter kan genomföras med egna resurser.

Vid bedömning av användningen av underrättelsemetoder måste enligt utskottets mening också operationssäkerheten vägas in, eftersom befogenheter som baseras på handräckning kan äventyra säkerheten vid underrättelseoperationer. Dessutom kan det enligt utskottets mening inte vara så vid användning av informationskällor att garanterandet av informationskällans säkerhet och ansvaret för det fördelas på två myndigheter beroende på vilka metoder som används. Utskottet vill påpeka att underrättelseoperationer också kan vara mycket långvariga, och då är det inte hållbart med underrättelsemetoder baserade på handräckning. Sammanfattningsvis konstaterar försvarsutskottet att militärunderrättelsemyndigheterna behöver alla befogenheter som eftersträvas i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet och genomförandet av dem kan inte vara beroende på arrangemang med handräckning.

Bestämmelser om allmänna förutsättningar för användning av metoder för underrättelseinhämtning finns i 11 §. En allmän förutsättning för användning av en metod för underrättelseinhämtning är enligt 1 mom. i paragrafen att det med fog kan antas att man genom metoden kan få in-

formation med avseende på ett underrättelseuppdrag. Enligt utredning till utskottet är det fråga om en motiverad förväntning om att verksamheten ska ge resultat. Nyttan av att använda metoden ska i enskilda fall motiveras så att en utomstående betraktare kan komma till samma slutsats. Motiveringen kan gälla till exempel varför uttryckligen en viss person eller grupp av personer ska kunna övervakas och varför man på detta sätt kan antas få nyttig information. I paragrafens 2 mom. sägs att om föremålet för användningen av en metod för underrättelseinhämtning är någon annan än en statlig aktör, får teknisk avlyssning, teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, kopiering som riktas mot ett meddelande, sådan kopiering av en försändelse som riktas mot ett meddelande, underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem och underrättelseinhämtning som avser datatrafik användas för underrättelseinhämtning i fråga om sådan verksamhet som avses i 4 § 2 mom. endast om verksamheten allvarligt hotar den nationella säkerheten. I paragrafens 4 mom. föreskrivs att användningen av en metod för underrättelseinhämtning ska avslutas före utgången av den tid som anges i beslutet eller tillståndet så snart syftet med användningen har nåtts eller det inte längre finns förutsättningar för användning av metoden.

Brandväggsbestämmelser om utlämnande av information som insamlats genom underrättelsemetoder

I 76 och 77 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet specificeras situationer där information som erhållits genom underrättelsemetoder kan lämnas ut för utredning och förhindrande av brott. Lagförslagets 76 § innehåller bestämmelser om anmälan om en brottsmisstanke. Enligt 1 mom. ska militärunderrättelsemyndigheterna utan oskäligt dröjsmål anmäla till centralkriminalpolisen, om det medan en metod för underrättelseinhämtning används framkommer att ett sådant brott kan antas ha begåtts för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år. Genom beslut av huvudstabens underrättelsechef får anmälan skjutas upp med högst ett år åt gången, om det är nödvändigt med avseende på försvaret av landet eller för att skydda den nationella säkerheten eller liv eller hälsa. Enligt 2 mom. ska militärunderrättelsemyndigheterna få anmäla ett begånget brott till centralkriminalpolisen, om det föreskrivna strängaste straffet för brottet är fängelse i minst tre år.

En anmälan som avses i 1 och 2 mom. ska enligt motiven till paragrafen inte inverka på fortgången av användningen av en metod för underrättelseinhämtning, om förutsättningarna för att använda metoden fortfarande föreligger. Verksamhet som är föremål för militär underrättelseinhämtning kan maskeras till kriminell verksamhet, och då måste man fortfarande kunna inhämta information om föremålen för underrättelseinhämtningen. Underrättelseinhämtningen omintetgörs inte i och med att ett straffansvar realiseras. Enligt 4 mom. ska en med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman göra den anmälan som avses i bestämmelsen till centralkriminalpolisen. I motiven till bestämmelsen sägs att militärjurister och andra tjänstemän som är särskilt förtrogna med användningen av metoder för underrättelseinhämtning kan anses ha tillräckligt kunnande för att bedöma om det är frågan om ett redan begånget brott eller inte.

I 77 § föreskrivs om anmälan och lämnande av information i vissa fall. I paragrafens 1 mom. föreslås bestämmelser om att militärunderrättelsemyndigheterna utan dröjsmål ska anmäla till behörig myndighet, om det medan en metod för underrättelseinhämtning används framkommer att

ett sådant brott är på färde för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år och brottet ännu kan förhindras. I paragrafens 2 mom. sägs att information som inhämtats genom användning av en metod för underrättelseinhämtning får lämnas till behörig myndighet för förhindrande av ett sådant brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

Behandlingen av tillståndsärenden vid tingsrätten

Utskottet konstaterar att det ska krävas domstolstillstånd för användning av åtskilliga av metoderna för underrättelseinhämtning. Syftet med domstolskontrollen är att säkerställa att underrättelseverksamheten är lagenlig och beaktar de allmänna principerna och förutsättningarna för alla metoder för underrättelseinhämtning och de särskilda förutsättningarna för varje metod. Samtidigt ska också de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna beaktas. Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande (LaUU 31/2018 rd) att kravet på tillstånd av domstol är en viktig rättsskyddsgaranti och att det därför är viktigt att domstolskontrollen är grundlig och trovärdig. Domstolen måste därför få de uppgifter som den behöver för en bedömning av tillståndsyrkandet. Underrättelsemyndigheten är skyldig att lämna domstolen dessa uppgifter och skyldig att påvisa att de allmänna principerna och de allmänna och särskilda förutsättningarna för användning av en metod för underrättelseinhämtning uppfylls.

Ett tillståndsärende som gäller en metod för underrättelseinhämtning behandlas vid Helsingfors tingsrätt (113 § Förfarandet i domstol). Enligt 113 § 2 mom. ska ett yrkande om användning av en metod för underrättelseinhämtning göras skriftligen. Ett yrkande som gäller användning av en metod för underrättelseinhämtning ska utan dröjsmål tas upp till behandling i domstol i närvaro av den tjänsteman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad tjänsteman som är insatt i ärendet. Enligt 113 § 3 mom. ska ärendet avgöras skyndsamt. Behandlingen kan också ske med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk metod för dataöverföring där de som deltar i behandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra.

Enligt 4 mom. i samma paragraf föreskrivs det i 4 kap. särskilt för varje metod för underrättelseinhämtning om innehållet i beslutet om användning av metoden. Exempelvis i fråga om beslut om teleavlyssning och annat motsvarande inhämtande av information (34 §) ska i det yrkande på tillstånd som framförs till domstolen följande nämnas: 1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden, 2) den person, teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot, 3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning grundar sig på, 4) giltighetstiden med angivande av klockslag för tillståndet till teleavlyssning eller inhämtande av information i stället för teleavlyssning, 5) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning, 6) eventuella begränsningar och villkor för teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning.

Sådana metoder för underrättelseinhämtning som ska förutsätta tillstånd av domstol är teleavlyssning och inhämtande av uppgifter i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning, teknisk observation av utrustning, platsspecifik underrättelseinhämtning och underrättelseinhämtning som avser datatrafik. Tillstånd för dessa underrättelsemetoder får beviljas för högst sex månader åt gången,

med undantag av metoderna teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning i fråga om personer. Tillstånd får i sådana fall beviljas för högst tre månader åt gången.

Enligt utredning till utskottet motsvarar denna maximala tid för användning av en underrättelsemetod avgörandepraxis vid Europadomstolen. Utskottet konstaterar att den tillståndstid på sex månader som föreslås i bestämmelserna inte automatiskt innebär att tillstånd alltid söks för sex månader eller att det ska beviljas för en bestämd tid på sex månader. I själva verket förutsätter uttrycket ”för högst sex månader åt gången” i bestämmelsen en bedömning enligt proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet. Tidsfristen på sex månader är inte heller ovillkorlig såtillvida att den militära underrättelsemyndigheten faktiskt skulle vara tvungen att använda underrättelsemetoden dessa sex månader.

Övervakningen av den militära underrättelseinhämtningen

Utskottet konstaterar att användning av underrättelsemetoder alltid baserar sig på myndighetsbeslut. Beslutet fattas alltid antingen av en med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist, en med metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen annan tjänsteman, huvudstabens underrättelsechef eller domstolen. Dessa aktörer ska övervaka användningen av underrättelsemetoderna i föregripande syfte. Användningen av metoder för underrättelseinhämtning övervakas alltid främst av den närmaste chefen, såsom är fallet också vid övrig myndighetsverksamhet. Den militära underrättelseverksamheten i sin helhet övervakas av chefen för huvudstaben och försvarsmaktens assessor. Deras övervakning kompletteras av försvarsministeriets övervakning.

Förvaltningsutskottet instämmer i förvaltningsutskottets bedömning att underrättelsebefogenheterna måste stå i rätt proportion till rättssäkerheten. Det måste genom adekvat tillsyn säkerställas att de uppgifter och skyldigheter som åläggs myndigheterna för att de ska kunna skydda samhället sköts med respekt för lagstiftningen och att de befogenheter som ges för skötseln av uppgifterna utövas korrekt inom de ramar som bestämmelserna anger.

Utskottet vill påpeka att övervakningen av myndighetsverksamheten enligt den gällande lagstiftningen förblir oförändrad. Riksdagens justitieombudsman, justitiekanslern i statsrådet och dataombudsmannen utför också framöver sina övervakningsuppdrag, och i deras område ska också militär underrättelseinhämtning ingå. Även Europadomstolen övervakar för sin del att Finlands lagstiftning stämmer överens med Europakonventionen. En viktig mekanism för att underlätta övervakningen blir den militära underrättelsemyndighetens skyldighet att utan ogrundat dröjsmål upprätta ett protokoll över användningen av en metod för underrättelseinhämtning (109 §). Protokollet och de detaljerade uppgifter som antecknas där gynnar enligt utskottets uppfattning betydligt den laglighetskontroll som utförs av underrättelsetillsynsombudsmannen. Utöver den opartiska underrättelsetillsynsombudsmannen ska det i riksdagen inrättas ett underrättelsetillsynsutskott för att genomföra den parlamentariska kontrollen. Grundlagsutskottet har närmare granskat frågor som gäller parlamentarisk kontroll och laglighetskontroll i sina betänkanden (GrUB 9/2018 rd och GrUB 10/2018 rd) om propositionerna.

Grundlagsutskottet konstaterar att tillsynen över underrättelsemyndigheterna kan ses också som en större fråga än laglighetskontroll eller parlamentarisk kontroll utförd av vissa organ.

Kontrollen utförs indirekt också av medborgarna, personer som har underrättats om att en metod för underrättelseinhämtning har använts, medierna, frivilligorganisationer och riksdagsledamöterna. De olika formerna av tillsyn kompletterar varandra och utgör tillsammans en effektiv samlad övervakning. Försvarsutskottet betonar vikten av effektivt samarbete mellan underrättelsetillsynsutskottet, som utövar den parlamentariska kontrollen, och underrättelseombudsmannen, som svarar för laglighetskontrollen.

I Finland har vi inget parlamentariskt tillsynsorgan med explicit eller exklusivt lagfäst uppdrag att övervaka underrättelseverksamheten. De utskott som vid sidan av sitt övriga arbete har kontakt med skyddspolisen och de militära myndigheterna är grundlagsutskottet, utrikesutskottet, förvaltningsutskottet och försvarsutskottet. De får också information om underrättelseverksamheten. Men för närvarande följer utskotten underrättelseverksamheten endast i stora drag. I praktiken får utskotten med oregelbundna mellanrum diverse översikter av underrättelsemyndigheterna över sådant som berör den nationella säkerheten och där man utnyttjat varierande metoder för att inhämta information. Situationen kan därför inte sägas uppfylla de mål som ställts för den parlamentariska tillsynen.

Försvarsutskottet framhåller att inrättandet av det nya underrättelsetillsynsutskottet inte får påverka de andra fackutskottens nuvarande kontakter till ministeriet och underrättelsemyndigheter. Utskottet påpekar vidare att det kan uppstå problem med att samordna underrättelsetillsynsutskottets arbete med annat utskottsarbete, om flera utskott tar upp sådana ärenden för behandling som redan bereds i ett annat utskott. När underrättelseutskottet fokuserar på kontroll av underrättelseverksamheten och de egentliga fackutskotten fokuserar på lagstiftning, verksamhetsförutsättningar och underrättelsemyndigheternas verksamhet, kan det undvikas eller åtminstone begränsas att det sker överlappning och till följd av det eventuella olika ställningstaganden.

Riksdagen får information om underrättelseverksamheten via utskottsarbetet och på grundval av sin rätt till upplysningar. Enligt 47 § i grundlagen har riksdagen rätt att av statsrådet få de upplysningar som behövs för behandlingen av ett ärende. Den berörda ministern ska se till att utskott eller andra riksdagsorgan utan dröjsmål får handlingar och andra upplysningar som de behöver och som finns hos myndigheterna. Varje utskott har dessutom rätt att av statsrådet eller respektive ministerium få utredningar i frågor som hör till utskottets behörighetsområde. Utskottet kan med anledning av en utredning ge ett yttrande till statsrådet eller ministeriet.

Beslut om täckoperation och bevisprovokation genom köp

I föreslagna 41—43 § föreskrivs det om täckoperationer, och bestämmelser om bevisprovokation genom köp finns i 45—48 §. Täckoperation definieras så här i 41 §: planmässigt inhämtande av information om en viss person eller dennes verksamhet eller en grupp av personer eller dess verksamhet genom infiltration, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter eller registeranteckningar används eller falska handlingar framställs eller används för att förvärva förtroende som behövs för inhämtandet av information eller för att förhindra att inhämtandet av information avslöjas. Föremål för en täckoperation kan till exempel vara infiltration i en militär aktörs truppförband från en främmande stat, står det i motiveringen. Enligt 45 § avses med bevisprovokation genom köp ett köpeanbud eller ett köp av ett föremål, ett ämne, egendom eller en tjänst som en mi-

litärunderrättelsemyndighet gör i syfte att ta om hand eller hitta ett föremål, ett ämne eller egendom som har samband med ett underrättelseuppdrag.

I sitt utlåtande noterar grundlagsutskottet att Europadomstolen har utgått från att domstolskontroll är den bästa garantin för en korrekt och objektiv användning av metoder för underrättelseinhämtning och för att undvika godtycklig användning och inriktning av metoderna. Det talar för att alla beslut om användning av metoder för civil underrättelseinhämtning anförtros en oberoende domstol. Grundlagsutskottet fäster särskild uppmärksamhet vid 43 § och 46 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet, enligt vilka huvudstabens underrättelsechef i stället för en domstol ska besluta om en täckoperation och om bevisprovokation genom köp. Det är enligt grundlagsutskottet en olämplig lösning som inte heller i tillräcklig grad tar hänsyn till de grundrättighets- och människorättsaspekter som anknyter till användningen av metoderna.

Försvarsutskottet påpekar att valet att ge huvudstabens underrättelsechef behörighet att besluta om täckoperation och bevisprovokation genom köp motsvarar den lösning som regeringen gått in för i propositionen om civil underrättelseinhämtning (32 och 36 § i lagförslag 1 om ändring av polislagen); beslut om användning av de här metoderna inom civil underrättelseinhämtning ska fattas av chefen för skyddspolisen.

Enligt en utredning från försvarsministeriet kan täckoperationer vara långvariga och ytterst känsliga. Operationerna kräver ett högt mått av förtroende. För att garantera att den som utför en täckoperation inte hotas till liv eller säkerhet är det därför viktigt att minimera antalet personer som känner till operationen. Det gäller framför allt situationer där en tjänsteman från militärunderrättelsemyndigheten personligen inhämtar information av en annan person eller om något annat objekt.

Eftersom beslut om en täckoperation och bevisprovokation genom köp endast kan fattas för sex månader åt gången, kommer det under en långvarig operation att fattas flera beslut. Beslutet om en täckoperation ska fattas skriftligen och innehålla de detaljerade grunderna för användningen av metoden (43 § 3 mom. och 46 § 3 mom.). Domstolen ska fatta beslut endast i fråga om täckoperationer på finskt territorium, och sådana operationer är i praktiken exceptionella, plötsliga och kortvariga.

Försvarsministeriet har hänvisat till de nämnda omständigheterna också när det gäller beslut om bevisprovokation genom köp. Bevisprovokation genom köp är en okonventionell befogenhet, som innebär att en underrättelsetjänsteman ges rätt att utan tjänsteansvar bryta mot vissa straffrättsliga förbud. Syftet med bevisprovokation genom köp är inte att utföra en civilrättslig rättshandling, utan att inhämta information om verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten. Bevisprovokation genom köp måste utföras under hemlighållande av identiteten för den som utför handlingen.

Utskottet påpekar att beslut om militär underrättelseinhämtning och användning av metoder för underrättelseinhämtning som sker utanför Finland i varje fall ska fattas av huvudstabens underrättelsechef (62 § 2 mom.). Underrättelsetillsynsombudsmannens rättsliga efterhandskontroll kommer dessutom att täcka användningen av såväl domstolssanktionerade metoder för underrättelseinhämtning som alla andra metoder för underrättelseinhämtning. Tillsynen kommer alltså att

vara heltäckande. Utskottet påpekar att 105 § i lagen om militär underrättelseverksamhet kräver att underrättelsetillsynsombudsmannen informeras om varje yrkande och beslut om användning av en metod för underrättelseinhämtning.

I sitt utlåtande anser lagutskottet att det finns goda grunder såväl för att en domstol ska besluta om täckoperationer och bevisprovokation genom köp som för att beslutet ska fattas av huvudstabens underrättelsechef. Lagutskottet påpekar särskilt att det måste säkerställas att underrättelsetillsynsombudsmannen får de resurser som krävs för en effektiv och heltäckande tillsyn. I likhet med lagutskottet anser försvarsutskottet att det är ytterst viktigt att underrättelsetillsynsombudsmannens byrå får tillräckligt stora resurser ända från början, så att laglighetskontrollen blir trovärdig i fråga om användning och uppföljning av alla underrättelseinhämtningsmetoder.

Följaktligen menar försvarsutskottet att det är en lämplig och motiverad lösning att besluten om täckoperationer och bevisprovokation genom köp ska fattas av huvudstabens underrättelsechef.

Förbud mot underrättelseinhämtning och utplåning av information

I 79 § i lagförslaget om militär underrättelseverksamhet föreskrivs det om förbud mot underrättelseinhämtning. De underrättelseinhämtningsmetoder som nämns i 1 mom. får inte användas för att inhämta information om vissa yrkeskategorier vars skyldigheter eller rätt att vägra vittna föreskrivs i 17 kap. 13, 14, 16, 20 § eller 22 § 2 mom. i rättegångsbalken. Utskottet noterar att förbudet mot underrättelseinhämtning alltså ska gälla bland annat läkare och övrig yrkesutbildad personal inom hälso- och sjukvården, präster, journalister, rättegångsombud, rättegångsbiträden och tolkar. Ett särskilt förbud gäller underrättelseinhämtning avseende datatrafik: enligt 79 § 3 mom. får underrättelseinhämtning som avser datatrafik inte riktas mot kommunikation där avsändaren och mottagaren befinner sig i Finland.

I 81 § ska det föreskrivas om utplåning av underrättelseinformation. Information som erhållits med en metod för underrättelseinhämtning ska enligt 1 mom. utplånas utan dröjsmål efter att det framgått att informationen inte behövs eller att den inte får användas för skötsel av uppdrag inom den militära underrättelseinhämtningen eller att informationen inte behövs med avseende på landets försvar eller för att skydda den nationella säkerheten. I 83 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet föreskrivs om särskilda skyldigheter att utplåna information som inhämtats genom underrättelseinhämtning som avser datatrafik. Enligt bestämmelsen ska informationen utplånas utan dröjsmål, om det framgår att avsändaren och mottagaren befann sig i Finland när kommunikationen försiggick.

Försvarsutskottet har uppmärksamgjorts på att de nya befogenheterna inom underrättelseverksamheten trots utplåningsskyldigheten och förbuden mot underrättelseinhämtning och användning av information som omfattas av källskydd kan leda till att det uppstår en situation där till exempel en person som bedriver underrättelseinhämtning avseende datatrafik får kännedom om en källa som en journalist har. Det har också väckt oro att de nya bestämmelserna innebär att det vid vissa brottsmisstankar blir tillåtet att göra avsteg från utplåningsskyldigheten och förbuden mot upptagning och användning, som ska garantera källskyddet (81 § 4 mom. och 83 § 3 mom. i lagförslag 1).

Enligt en utredning som försvarsutskottet fått har det redan vid beredningen av lagförslaget varit en huvudregel att informationen genast ska utplånas i fråga om förbud mot underrättelseinhämtning. Det finns vissa oklarheter när det gäller skyldigheten att genast utplåna information och den information som får lämnas ut till brottsbekämpningen. I detaljmotiveringen till lagförslag 1 föreslår försvarsutskottet därför en precisering genom en hänvisning till bestämmelsen om förbud mot underrättelseinhämtning (se utskottets ändringsförslag: 84 § 4 mom., 85 § 4 mom., 87 § 3 mom. och 88 § 3 mom. enligt den nya numreringen). Då framgår det entydigt av lagen att principen är att militärunderrättelsemyndigheten inte under några omständigheter får registrera meddelanden eller information som omfattas av förbudet mot underrättelseinhämtning och som avses i de bestämmelser i rättegångsbalken som det hänvisas till.

Utskottet påpekar dessutom att journalisternas källskydd kan anses vara strängare inom den militära underrättelseverksamheten än inom brottsbekämpningen. I situationer där det är fråga om brott kan journalisternas källskydd alltid åsidosättas vid rättegång, medan informationen inom militär underrättelseverksamhet måste utplånas omedelbart. Utskottet understryker att militär underrättelseverksamhet inte går ut på att inhämta information om brott, åsidosätta vittnesförbud eller tillgängliggöra informationen för rättsprocesser eller liknande, där det ens är ändamålsenligt att försöka åsidosätta vittnesförbudet. Här påpekar utskottet dessutom att förbudet mot underrättelseinhämtning inte är kopplat till att meddelandet eller informationen ska ha sänts från en viss terminalutrustning – det har alltså ingen betydelse om det rör sig om till exempel en personlig e-postadress eller en e-postadress till arbetet.

Grundlagsutskottet menar att det utifrån ordalydelsen i 79 § inte framgår klart att exempelvis kommunikation mellan en brottsmisstänkt och dennes biträde i sin helhet omfattas av förbudet mot underrättelseinhämtning på samma sätt som det omfattas av förbudet mot avlyssning enligt 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen. Försvarsutskottet måste säkerställa att förbudet mot underrättelseinhämtning inte är mer begränsat än i tvångsmedelslagen.

Lagutskottet konstaterar att 79 § 1 mom. om förbud mot underrättelseinhämtning hänvisar till 17 kap. 13, 14, 16, 20 och 22 § 2 mom. i rättegångsbalken. Den centrala bestämmelsen i fråga om förhållandet mellan en brottsmisstänkt och dennes biträde samt rätten att vägra vittna är 17 kap. 13 § i rättegångsbalken. Förbudet mot underrättelseinhämtning tillämpas på de metoder för underrättelseinhämtning som räknas upp i 79 § 1 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet samt på underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer. När det gäller förbudet mot avlyssning och observation i 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen är 1 punkten i den paragrafens 1 mom. central i det nu aktuella sammanhanget. Enligt den punkten får tvångsmedel som avses i 1 mom., däribland teleavlyssning, inte riktas mot meddelanden mellan en misstänkt och hans eller hennes rättsliga biträde som avses i 17 kap. 13 § 1 eller 3 mom. i rättegångsbalken. Lagutskottet anser att eftersom det i 79 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet hänvisas till 17 § 3 mom. i rättegångsbalken i fråga om förbud mot underrättelseinhämtning, täcks meddelanden mellan en misstänkt och hans eller hennes rättsliga biträde i princip på samma sätt som förbudet mot avlyssning i 52 § i tvångsmedelslagen när det gäller andra än statliga aktörer, trots skillnaderna i bestämmelsernas lagstiftningsteknik. Försvarsutskottet omfattar denna syn.

Enligt försvarsministeriets utredning till försvarsutskottet går det inte att bygga upp bestämmelserna om militär underrättelseverksamhet så att de helt och hållet harmoniseras med lösningarna i tvångsmedelslagen. I de situationer som avses i paragrafen är det inte uteslutet att också de personer som bestämmelsen hänvisar till och som avses i rättegångsbalken kan delta i verksamhet som blir föremål för militär underrättelseverksamhet. Därför är det lämpligt att förbudet mot underrättelseinhämtning bara omfattar sådan kommunikation som de personer som bestämmelsen hänvisar till och som avses i rättegångsbalken inte får vittna om.

Underrättelse om användning av en metod för underrättelseinhämtning

I föreslagna 86 § föreskrivs det om en skyldighet att underrätta den som blivit föremål för användning av en metod för underrättelseinhämtning. Den person som varit föremål för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation samt kopiering som riktas mot ett meddelande eller sådan kopiering av en försändelse som riktas mot ett meddelande ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med användningen av metoden för underrättelseinhämtning har nåtts. Den som varit föremål för underrättelseinhämtning behöver inte underrättas om systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, en täckoperation, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor, platsspecifik underrättelseinhämtning, kopiering som riktas mot annat än ett meddelande eller kopiering av en försändelse som riktas mot annat än ett meddelande. Undantagna från skyldigheten är också situationer där en statlig aktör har varit föremål för användningen av en metod för underrättelseinhämtning.

Enligt uppgift aktualiseras skyldigheten att underrätta föremålet för underrättelseinhämtning i fråga om utredning av innehållet i ett meddelande och utredda identifieringsuppgifter med anknytning till kommunikation. Utskottet föreslår en undantagsbestämmelse om information som omfattas av förbud mot underrättelseinhämtning och en skyldighet att genast utplåna information av den typen (lagförslag 1: 82 § 2 mom. och 86 § enligt den nya numreringen och allmänt utplånande av information, 84 § enligt den nya numreringen). När en underrättelseinhämtningsmetod används går det inte i alla situationer att förutsäga vem den som blir föremål för användningen av underrättelseinhämtningsmetoden kommunicerar med. Det kan alltså hända att personen också kommunicerar med aktörer som nämns i bestämmelsen om förbud mot underrättelseinhämtning. De sistnämnda aktörerna och deras meddelanden ska beröras av en skyldighet att genast utplåna information (uppgifterna och anteckningarna om dem ska genast utplånas) och avbryta användningen av en underrättelseinhämtningsmetod (85 § i lagförslag 1).

Enligt utredning är underrättelsen om användningen av en underrättelseinhämtningsmetod kopplad till att individen ska ha möjlighet att få lagenligheten i myndigheternas verksamhet prövad. Skyldigheten att underrätta föremålet för underrättelseinhämtningen är dock inte absolut, eftersom underrättelsen kan äventyra de långsiktiga mål på grund av vilka användningen av underrättelseinhämtningsmetoden inleddes. Begränsningarna av skyldigheten till underrättelse bör enligt utskottet dock kompenseras genom effektiv tillsyn och en möjlighet att få sin sak prövad oberoende av underrättelsen. Utskottet påpekar att en ny myndighet, underrättelsetillsynsombudsmannen, ska inrättas för att övervaka underrättelseverksamheten. Ombudsmannen ska övervaka att underrättelsemyndigheten bedriver lagenlig verksamhet och till exempel genast utplånar information som omfattas av förbuden mot underrättelseinhämtning. Dessutom har till exempel jour-

nalister möjlighet att begära att ombudsmannen undersöker att meddelanden eller uppgifter om informationskällor inte finns eller behandlas. Utskottet understryker att militär underrättelseverksamhet inte går ut på att bevaka journalister, inhämta information om brott eller åsidosätta journalisternas källskydd.

Enligt motiveringen till bestämmelsen (86 § i lagförslag 1) ska underrättelsen vara preciserad på ett sådant sätt att föremålet vid behov kan ta reda på orsaken till att en metod för underrättelseinhämtning har använts mot personen. I underrättelsen ska nämnas till exempel vilken metod för underrättelseinhämtning som använts samt var och när den använts. Taktiska och tekniska detaljer om informationsinhämtningen behöver myndigheten dock inte avslöja. Underrättelsen till föremålet ska kunna göras till exempel per brev till dennes senast kända adress.

Enligt 3 mom. ska underrättelsen göras senast ett år från det att användningen av underrättelseinhämtningsmetoden avslutades. I 6 mom. ska det föreskrivas att underrättelsen får skjutas fram eller utebli om domstolen ger tillstånd till det. Uppskov kan beviljas för högst två år åt gången om det är motiverat för att trygga pågående användning av en metod för underrättelseinhämtning, med avseende på landets försvar eller för att garantera den nationella säkerheten eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen helt ska utebli, om det är nödvändigt med avseende på landets försvar eller för att skydda den nationella säkerheten eller liv eller hälsa.

Skydd för hemfriden

De metoder för underrättelseinhämtning som enligt propositionens motiv till lagstiftningsordning är av betydelse med avseende på skyddet för hemfriden är systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk avlyssning, optisk observation, täckoperation, bevisprovokation genom köp och platsspecifik underrättelseinhämtning. I motiven sägs att ingen av de ovan nämnda metoderna får riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende. Det är tillåtet att använda metoderna täckoperation och bevisprovokation genom köp i en bostad endast om tillträde till eller vistelse i bostaden sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden. I propositionens motiv till lagstiftningsordning anser regeringen att dessa metoder därmed inte riktar sig mot kärnområdet för det tryggande av hemfriden som avses i grundlagen.

Enligt grundlagsutskottets utlåtande omfattar den grundlagstryggade hemfriden i princip alla slag av utrymmen som används för boende av permanent natur. Grundlagsutskottet noterar att regeringen valt uttrycket *utrymme som används för stadigvarande boende* i samband med bestämmelserna om befogenheter i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet. Grundlagsutskottet har ansett att ett sådant begrepp kan användas exempelvis när uttrycket "ett rum eller utrymme som används för stadigvarande boende" förstås avse hemfrid i konstitutionell mening och täcker alla slag av utrymmen för boende av permanent natur. Grundlagsutskottet anser att försvarsutskottet måste precisera bestämmelserna för att eliminera den konflikt med grundlagsutskottets tolkningspraxis som framgår av motiven. Försvarsutskottet bör enligt grundlagsutskottet därför ändra ordalydelsen så att bestämmelserna hänvisar till *utrymme som används för boende av permanent natur* i stället för "utrymme som används för stadigvarande boende". Alternativt måste försvarsutskottets betänkande klargöra saken noggrant i fråga om varje relevant befogenhet särskilt.

Den nu föreslagna regleringen avviker från regleringen i 5 kap. i polislagen, som grundlagsutskottet bedömt tidigare, på så sätt att det nu inte är frågan om någon konkret specificerad misstanke om brott, skriver grundlagsutskottet i sitt utlåtande. Befogenheten gäller således inte sådan utredning av brott som avses i 10 § 3 mom. i grundlagen. Befogenheten att utföra täckoperationer och bevisprovokation genom köp i hemfridsskyddade lokaler har i lagförslaget kopplats till ett krav på aktiv medverkan från den som använder bostaden. Grundlagsutskottet har ansett det problematiskt med en lagstiftningsmetod som grundar sig på samtycke, och poängterat hur viktigt det är att vara mycket återhållsam med att godkänna samtycke som rättslig grund för ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna. Detta krav på återhållsamhet understryks ytterligare i det fall att bestämmelsen om en grundläggande fri- eller rättigheter är förknippad med en så kallad kvalificerad lagreservation, vilket är fallet när det gäller skyddet för hemfriden. Förfarandet är enligt utskottet inte utan vidare förenligt med rättsstatsprincipen enligt 2 § 3 mom. i grundlagen, där det sägs att all utövning av offentlig makt ska bygga på lag. Dessutom ska befogenheten att ingripa i den enskildes grundläggande fri- och rättigheter alltid läggas fast i en tillräckligt noggrant avgränsad lag med ett exakt tillämpningsområde. Utskottet har krävt att en lag som utifrån samtycke ingriper i skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna bland annat ska vara exakt och noga avgränsad, att den föreskriver hur samtycket ges och hur det återtas och att det säkerställs att samtycket är genuint och ges av fri vilja. I det nu aktuella förslaget är det inte frågan om ett sådant samtycke.

Följaktligen noterar försvarsutskottet att grundlagsutskottets ståndpunkter föranleder ett behov att justera många av bestämmelserna i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet. Paragrafändringarna behandlas i detaljmotiven.

Automatisk behandling av information

I sitt utlåtande (KoUU 27/2018 rd) påpekar kommunikationsutskottet att kommunikationsnäten redan i dag förmedlar enorma mängder information. Det ställer underrättelseverksamheten och inriktningen av den inför betydande utmaningar. Det verkar enligt kommunikationsutskottet som om propositionen tagit något slags avstamp i idén att automatisk filtrering av meddelanden är mindre kränkande för kommunikationens konfidentialitet och att konfidentialitetsfrågan blir relevant först när meddelandena eller förmedlingsuppgifterna om dem behandlas manuellt av en människa. Kommunikationsutskottet ser inte den här principen som motiverad till alla delar mer i dag eftersom den artificiella intelligens som utnyttjas vid automatisk filtrering av meddelanden utvecklas ständigt. Det är därför möjligt att automatisk filtrering och analys av meddelandetrafik och förmedlingsuppgifter i en nära framtid rentav kan ge mer önskad information än vad manuell hantering och analys kan bidra med.

Försvarsutskottet instämmer i detta och anser i likhet med kommunikationsutskottet att det är ytterst angeläget att underrättelsemyndigheterna i sin verksamhet särskilt fäster uppmärksamhet vid var åtgärderna sätts in och bland annat hur söktermerna avgränsas. De ansökningar som lämnas till domstolarna måste i likhet med domstolarnas avgöranden vara så exakta att de inte lämnar rum för tolkningar i genomförandefasen. Myndighetsuppgifterna och den prövning uppgifterna är förknippade med måste bibehållas enbart hos myndigheterna, och regleringen i fråga om de åtgärder som krävs av företag måste vara tillräckligt entydig. Alla system som utnyttjas i underrättelseinhämtningen måste ha heltäckande loggfunktioner för de åtgärder som vidtas i underrättel-

seinhämtningen. Då underlättas också tillsynen över underrättelseverksamheten betydligt. Försvarsutskottet framhåller också generellt att informationssäkerheten måste vara hög och att underrättelsemyndigheterna förutsätts ha hög teknisk kompetens.

Internationellt samarbete inom militär underrättelseverksamhet

I 19 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet föreskrivs om internationellt samarbete. Enligt paragrafen ska militärunderrättelsemyndigheten kunna samarbeta med och utföra gemensamma uppdrag tillsammans med utländska säkerhets- och underrättelsetjänster. I paragrafen förutsätts det att en tjänsteman från en främmande stat som använder vissa metoder för underrättelseinhämtning i Finland iakttar förordnanden och anvisningar av militärunderrättelsemyndigheten. Användningen av metoder för underrättelseinhämtning kommer följaktligen alltid att styras och övervakas av en finsk tjänsteman. Enligt utredning omfattas en främmande stats tjänsteman, när han eller hon utövar tjänsteuppdrag i Finland, av straff- och skadeståndsrättsligt ansvar, om inte annat föranleds till exempel av tjänstemannens diplomatstatus. I 3 mom. föreskrivs att en behörig tjänsteman från en främmande stat genom beslut av huvudstabens underrättelsechef har rätt att på finskt territorium för att sköta uppgifter som hör till militärunderrättelsemyndigheten samarbeta med militärunderrättelsemyndigheten och under handledning och övervakning av denna använda sådana metoder för underrättelseinhämtning om vars användning beslut fattas i enlighet med bestämmelserna i 20, 22, 41, 45, 49 och 63 §.

Enligt föreslagna 4 mom. om internationellt samarbete ska huvudstabens underrättelsechef besluta om deltagande i internationellt samarbete och om användning av metoder för underrättelseinhämtning. Beslutet om deltagande i samarbete ska enligt motiveringen basera sig på syftet med den militära underrättelseinhämtningen eller tryggande av Finlands nationella säkerhet. Om verksamheten baserar sig på tryggande av den nationella säkerheten i samarbete med till exempel en annan stat på den statens territorium ska samarbetet åtminstone indirekt tangera tryggande av Finlands nationella säkerhet. En sådan situation kan det vara fråga om till exempel när det är behövligt att få information om den verksamhet som en aktör som är verksam på den andra statens territorium bedriver och det kan antas att denna verksamhet påverkar eller kommer att påverka Finlands nationella säkerhet. Också beslut om att en tjänsteman från en främmande stat kan använda de metoder för underrättelseinhämtning som specificeras i 19 § 3 mom. ska fattas av huvudstabens underrättelsechef.

Ett exempel på internationellt samarbete är enligt utredning observation i datanätet, där det kan behövas hjälp av en sådan tjänsteman från en annan stat som har en egenskap eller kompetens som militärunderrättelsemyndigheten saknar, såsom språkkunskaper eller kännedom om kultur. Ett liknande behov av gemensam operation kan handla om förtäckt inhämtande av information, täckoperation, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor. Det väsentliga är enligt utskottets åsikt att tjänstemannen från den främmande staten alltid har en biträdande roll i den finländska militärunderrättelsemyndighetens underrättelseoperation.

Utskottet påpekar att den gällande lagstiftningen tillåter att en utländsk myndighet med tillstånd av en finländsk myndighet bedriver hemligt inhämtande av information i Finland. Exempel på gällande lagstiftning med stöd av vilken en utländsk myndighet trots 124 § i grundlagen kan utöva befogenheter i Finland är polislagens 9 kap. 9 a och 9 c §, som införts för att nationellt ge-

nomföra Prüm- och Atlasbesluten, och polislagens 9 kap. 9 b och 9 d §, som gäller annat samarbete än Prüm- och Atlassamarbete. Med stöd av de här bestämmelserna har behöriga tjänstemän från främmande stater rätt att i enlighet med order och anvisningar av en finländsk polisman utöva sådana befogenheter som hör till polismän och som en finländsk polisman med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen. Den främmande statens behöriga tjänsteman har dessutom rätt att under en finsk polismans uppsikt använda sådana maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen (9 kap. 9 c § 1 mom. i polislagen). Enligt 3 mom. i samma paragraf kan en utländsk myndighet beviljas rätt att inom finskt territorium bära vapen och andra maktmedelsredskap. Enligt 4 mom. kan myndigheten också beviljas rätt att använda maktmedelsredskapen. Till skillnad från den här lagstiftningen innehåller lagstiftningen om militär underrättelseverksamhet inte någon möjlighet att bevilja rätt att bära eller använda maktmedelsredskap. Försvarsutskottet anser att den här avgränsningen behövs.

Militär underrättelseinhämtning utomlands

I 62 § i lagförslag 1 föreskrivs det om militär underrättelseinhämtning utomlands. I motiveringen till bestämmelsen står det att de betydelsen av de allmänna principer som lagen föreslås föreskriva om framhävs inom den militära underrättelseinhämtningen utomlands. Dessutom är grundlagen, förvaltningslagen, Europakonventionen och Europadomstolens tolkningspraxis alltid bindande för finländska tjänstemän. Utskottet påpekar att regeringen i propositionen med förslag till lag om övervakning av underrättelseverksamheten föreslår att det inrättas en underrättelsetillsynsombudsman som ska övervaka dels användningen av underrättelseinhämtningsmetoder och tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna i underrättelseverksamheten, dels den övervakade militärunderrättelsemyndighetens underrättelseverksamhet utomlands.

Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande att bestämmelsen om användningen av underrättelseinhämtningsmetoder utomlands är mycket knappt formulerad, med tanke på dess stora principiella betydelse. Grundlagsutskottet noterade — vilket också propositionen ger uttryck för — att underrättelseinhämtning utomlands i vissa fall även kan uppfylla rekvisitet för någon gärning som är straffbar enligt den aktuella statens strafflag. I propositionen ingår likväl ingen bedömning av det godtagbara i detta eller av följderna för tjänstemannen. Grundlagsutskottet anser att försvarsutskottet noggrant bör granska tjänstemannens rättsliga ställning i sådana situationer och bland annat överväga om en tjänsteman utan dennes samtycke kan förordnas att delta i sådan verksamhet som avses i paragrafen. Grundlagsutskottet anser att den skyldighet en tjänsteman enligt grundlagen har att också utomlands handla på ett sätt som inte kränker de grundläggande fri- och rättigheterna eller de mänskliga rättigheterna, inte kan grunda sig på omfattande prövningsrätt som föreskrivs genom en så öppen reglering. Försvarsutskottet anser att regleringen bör preciseras väsentligt.

Försvarsutskottet konstaterar att det i propositionen inte ingår någon bedömning av konsekvenserna av att underrättelseverksamhet som bedrivs av militärunderrättelsemyndighetens tjänsteman på en främmande stats territorium avslöjas. Det finns tre aspekter på tjänstemannens situation i det fall att verksamheten blir avslöjad. För det första måste frågan granskas i tjänstemannarättsligt perspektiv. Underrättelseoperationer på främmande staters territorium kommer efter att lagstiftningen införts att vara tillåtna enligt den finska rättsordningen, och myndigheten utför sin lagfästa uppgift. En situation där en tjänstemans verksamhet i en främmande stat avslöjats och

eventuellt lett till anhållning utgör exempelvis ingen grund för uppsägning, eftersom tjänstemannen har utfört sitt myndighetsuppdrag enligt chefens order. Tjänstemannen ska alltså få lön och andra förmåner för den tid han eller hon är anhållen eller fängslad. Det är enligt utskottet självklart att tjänstemannens chef inte kan ge order som strider mot den finska lagstiftningen. Om chefen trots allt gör så är det möjligt att han eller hon åtminstone gör sig skyldig till tjänstebrott eller militärt tjänstebrott enligt 40 kap. i strafflagen.

För det andra måste frågan ses mot bakgrund av folkrätten och praxisen i fråga om diplomater. För beskickningarnas uppgift att samla in information gäller enligt Wienkonventionen att beskickningarna i sin informationsinsamling noga ska iaktta mottagarstatens lagstiftning och föreskrifter. Om mottagarstaten anser att mottagarstatens lagstiftning har överträtts vid informationsinsamlingen är en diplomatisk representant befriad från mottagarstatens straffrättsliga jurisdiktion, likaså en konsulär representant när det gäller åtgärder som han eller hon har vidtagit inom sina tjänsteuppdrag. Mottagarstaten kan när som helst och utan att behöva motivera sitt beslut meddela den utsändande staten att en medlem av representationen är persona non grata eller inte godkänd. I det fallet ska den utsändande staten kalla hem den berörda personen (eller befria honom eller henne från uppgifterna vid representationen). Det är ett vanligt förfarande i situationer där mottagarstaten misstänker att någon bedriver olämplig underrättelseverksamhet. Om en person som är ackrediterad vid en finsk beskickning blir misstänkt kommer han eller hon om möjligt att kallas hem redan innan han eller hon blir förklarad persona non grata. Den utsändande staten åberopar immuniteten och kallar hem personen, och ingen straffprocess inleds i den utsändande staten.

Om personen inte är ackrediterad vid en finsk beskickning eller om en ackrediterad person är på tjänsteresa någon annanstans än i sitt stationeringsland är det möjligt att han eller hon ställs till svars för det misstänkta brottet i mottagarstaten. Innan en tjänsteman sänds ut till en främmande stat måste han eller hon få en introduktion i mottagarstatens lagstiftning. Dessutom måste personen alltid ge sitt samtycke till att bli utsänd. För att garantera och stödja personens försvar kan personen tillhandahållas konsulära tjänster enligt lagen om konsulära tjänster, och den finska beskickningen kan ges order att följa rättegången. Arbetsgivaren kan enligt egen prövning köpa advokattjänster om åtalet mot tjänstemannen till exempel gäller tjänsteuppdragen och indirekt berör arbetsgivaren.

För det tredje är det relevant vilket ansvar finska staten har gentemot mottagarstaten och militärunderrättelsemyndighetens tjänsteman. Finska statens ansvar i mottagarstaten bestäms enligt vad som i folkrätten föreskrivs om statsansvar. Om mottagarstaten anser att verksamheten strider mot lag och att den utsändande staten bär ansvaret kan den ställa vissa krav på den utsändande staten. Det är sannolikt att kraven då är politiska, till exempel utvisning av diplomater.

Ansvaret gentemot militärunderrättelsemyndighetens tjänsteman bestäms enligt skadeståndslagen. Eftersom det är en laglig åtgärd att sända ut tjänstemän till en annan stat finns det ingen grund för uppsägning. I en särskild skadeståndsprocess blir det en särskild fråga som ska prövas om arbetsgivaren i tillräcklig utsträckning har beaktat till exempel riskerna för att tjänstemannen åker fast.

Den militära underrättelseverksamhetens ekonomiska konsekvenser

Den totala tilläggskostnaden för de nya myndighetsuppgifterna inom försvarsministeriets förvaltningsområde beräknas uppgå till cirka 10 miljoner euro på årsnivå det år då verksamheten inleds. Under de följande åren beräknas omkostnaderna bli cirka 13–15 miljoner euro årligen. Dessutom orsakar de nya befogenheterna engångskostnader på ungefär 5,3 miljoner euro; summan består till största delen av kostnader för hårdvara och datasystem. I övrigt kan kostnaderna för den militära underrättelseverksamheten enligt utredning täckas inom ramen för försvarsmaktens utvecklingsprogram.

Av underrättelsemetoderna förorsakas de största årliga extrakostnaderna av underrättelseinhämtning som avser datatrafik. Kostnaderna består av hyror för accesspunktens hårdvara och datorhall, ersättningar till företag och utgifter för underhåll av accesspunkten. Enligt uppgift är det svårt att bedöma vilka kostnader teleföretagen kommer att få. Kostnadernas storlek beror på i vilken omfattning de befogenheter till underrättelseinhämtning som lagförslaget tillåter kommer att utnyttjas. Det är ytterst viktigt att noggrant bevaka kostnadsnivån och utan dröjsmål vidta åtgärder i det fall att kostnaderna stiger avsevärt jämfört med den beräknade nivån.

De domstolstillstånd som krävs för att använda underrättelsemetoderna och handläggning av uppdagade brott som behandlas av domstol beräknas årligen kosta justitieministeriets förvaltningsområde cirka 80 000 euro. Utskottet räknar med att den här kostnadskalkylen är mycket inexakt och att storleken på de faktiska kostnaderna realistiskt går att beräkna först sedan när verksamheten startar.

Reservister i militära underrättelseuppdrag

I propositionen utgår regeringen från att reservister med hög kompetensnivå kan anlitas inom den militära underrättelseverksamheten om det behövs. Bland reservisterna finns också personer som har varit tvungna att avgå från militärunderrättelsemyndighetens tjänst på grund av den pensionsålder som tillämpas inom försvarsmakten. Enligt utredning bör det därför vara möjligt att anlita reservister framför allt i en situation där försvarsmaktens beredskap effektiviseras i och med förändringar i omvärlden.

Utskottet ser positivt på att den betydande kompetenspotential som reservisterna har nyttiggörs inom den militära underrättelseverksamheten. Närmare bestämmelser om reservisternas befogenheter finns i 88 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet. I 4 mom. finns det en restriktion som enligt utskottet är behövlig, nämligen att en reservist får använda befogenheter som avses i paragrafen endast under uppsikt och övervakning av en tjänsteman som är särskilt förtrogen med användning av metoder för underrättelseinhämtning.

Sammanfattning

Myndighetsverksamhet med rätt resurstilldelning är av avgörande betydelse för att säkerställa en hög känsla av säkerhet i det finländska samhället. Den säkerhetspolitiska miljön i Finland kommer fortsatt att medföra utmaningar inom en överskådlig framtid.Militärunderrättelsemyndigheterna behöver skyndsamt nya befogenheter för att den högsta politiska och militära ledningen ska

kunna fatta beslut i rätt tid, för att förvarningar ska möjliggöras på strategisk, operativ och taktisk nivå och för att de befintliga myndighetsresurserna ska kunna användas så effektivt som möjligt.

Utskottet anser att den nya underrättelselagstiftningen inte bara förbättrar möjligheterna till internationellt samarbete utan också i avsevärd grad skapar klarhet i dagens rättsläge. Eftersom det bilaterala och multilaterala försvarspolitiska samarbetet och materielsamarbetet blivit intensivare de senaste åren, är det viktigt att också den militära underrättelseverksamheten samverkar internationellt på bred front. Det är uppenbart att de finska militärunderrättelsemyndigheterna inte kan arbeta effektivt utan det här samarbetsnätverket.

Utskottet understryker att det behövs heltäckande och trovärdig parlamentarisk kontroll och laglighetskontroll som motvikt till de omfattande befogenheterna. Utskottet ser det som viktigt att underrättelsetillsynsombudsmannen och riksdagens nya underrättelsetillsynsutskott samarbetar nära för att säkerställa att tillsynen över den civila och den militära underrättelseinhämtningen är heltäckande. Underrättelsetillsynsombudsmannens byrå har en central roll i laglighetsövervakningen, och ombudsmannens tillsyn kompletteras och stöds särskilt av justitiekanslerns, justitieombudsmannens och dataombudsmannens egna tillsynsbefogenheter. Här upprepar utskottet sin tidigare ståndpunkt att ombudsmannen måste har tillräckligt stora resurser till sitt förfogande genast när verksamheten inleds.

Utskottet påpekar att det i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om övervakning av underrättelseverksamheten och lag om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen (RP 202/2017 rd) sägs att underrättelseombudsmannens verksamhet utöver ombudsmannatjänsten kräver två tjänstemän i huvudsyssla med sakkunnigstatus som föredragande och en assistent i huvudsyssla. Det står enligt försvarsutskottet klart att ett kansli med den föreslagna bemanningen inte har utsikter att klara laglighetskontrollen heltäckande och effektivt. Statsrådet måste obetingat, genast när verksamheten inleds, säkerställa att ombudsmannen har de resurser som verksamheten de facto kräver. I det här sammanhanget påpekar utskottet att grundlagsutskottet i sitt betänkande (GrUB 9/2018 rd) slog fast att redan det att skyddspolisens hela verksamhet ska utgöra föremål för tillsynen ger anledning att ompröva tilldelningen av resurser till underrättelsetillsynsombudsmannens kansli.

För medborgare och företag är dataskydd och förtroliga meddelanden fundamentala frågor och därför är det viktigt att möta hot mot den nationella säkerheten med respekt för människors grundläggande fri- och rättigheter. Det är viktigt för samhällsekonomin och för företagen, som utgör en del av samhällsekonomin, att den rättsliga grund som Finland skapar för underrättelsemyndigheternas verksamhet är så klar och tydlig som möjligt. En tillräckligt exakt och balanserad lagstiftning skapar en förutsägbarhet som gör att företagen kan planera sin verksamhet och fatta investeringsbeslut. I ett läge där en tydlig reglering av underrättelseverksamheten och vikten av dataskydd accentueras på den digitala marknaden kan en exakt, rättvis och proportionell underrättelselagstiftning i bästa fall utgöra en positiv konkurrensfaktor för Finland på den internationella marknaden.

Enligt utskottet är det ytterst viktigt att man i fortsättningen följer hur bestämmelserna fungerar. Utskottet föreslår ett uttalande om att försvarsministeriet ska lämna försvarsutskottet en utredning om hur den nya lagstiftningen fungerar senast 2020. (Utskottets förslag till uttalande).

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om militär underrättelseverksamhet

2 §. Förhållande till annan lagstiftning. I 2 § 3 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet finns en hänvisning enligt vilken bestämmelser om övervakning av underrättelseverksamheten finns i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten. Utifrån paketet om tillsyn över underrättelseverksamheten ska närmare bestämmelser om den parlamentariska tillsynen ges i riksdagens arbetsordning. Grundlagsutskottet konstaterar att hänvisningen i fråga om den parlamentariska tillsynen måste justeras med en hänvisning också till riksdagens arbetsordning. Försvarsutskottet föreslår att en sådan hänvisningsbestämmelse fogas till 2 § 3 mom.

3 §. Syftet med den militära underrättelseinhämtningen. I 2 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet föreskrivs om syftet med den militära underrättelseinhämtningen. Syftet är att inhämta och behandla information om yttre hot för att försvarsmakten ska kunna utföra sina uppgifter enligt 2 § 1 mom. 1 punkten underpunkterna a och b samt 3 och 4 punkten i lagen om försvarsmakten och stödja den högsta statsledningens beslutsfattande. Grundlagsutskottet anser att bestämmelsen med dess hänvisningar är svårtydd. Den tillämpade lagstiftningstekniken tillåter dessutom att det faktiska syftet med den militära underrättelseinhämtningen ändras utan att lagen om militär underrättelseverksamhet ändras. Enligt grundlagsutskottets uppfattning måste den militära underrättelseinhämtningen definieras uttömmande och inte enbart genom hänvisningar. Av 3 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet framgår inte den princip som grundlagsutskottet förutsatte i sitt betänkande (GrUB 4/2018 rd), det vill säga att bestämmelsernas tillämpningsområde måste avgränsas till inhämtning av information om militär verksamhet som riktar sig mot Finland eller som är av betydelse med tanke på Finlands säkerhetsmiljö. Regleringen bör därför preciseras.

Utifrån det som sagts ovan föreslår försvarsutskottet att Försvarsmaktens uppgifter enligt 3 § nämns uttryckligen i bestämmelsen och inte genom författningshänvisningar. Bestämmelsen preciseras också i övrigt på det sätt grundlagsutskottet förutsätter. Vidare föreslår utskottet att bestämmelsen ändras så att information får inhämtas inte bara om militär verksamhet utan också om hot som allvarligt äventyrar samhällets vitala funktioner, det vill säga så som det föreslås i 4 § 2 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet.

4 §. Föremål för den militära underrättelseinhämtningen. I 4 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet föreskrivs om föremålen för den militära underrättelseinhämtningen. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtandet att det bedömningen av lagförslagets nödvändighet enligt motiven till lagstiftningsordning bör beakta att de föreslagna nya metoderna för underrättelseinhämtning får användas för att inhämta information bara om sådana föremål som uttömmande redovisas i lagen. I 4 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet har likväl föremålen för den militära underrättelseinhämtningen inte alls definierats uttömmande och regleringen är ställvis problematiskt öppen. Det gäller åtminstone punkterna 5—7 till den del verksamheten inte förutsätts hota säkerheten allvarligt. Grundlagsutskottet menar att dessa punkter måste preciseras så att det i varje enskilt fall krävs att hoten är allvarliga.

I lagstiftningstekniskt avseende vill grundlagsutskottet fästa försvarsutskottets uppmärksamhet vid att uttrycket *får inhämtas* i början av 4 § i lagförslaget inte är lyckat, eftersom det refererar till förutsättningarna för användning av underrättelseinhämtning som avser datatrafik, om vilka det föreskrivs i 11 § i lagförslaget. Utskottet menar att det vore bättre att det i 4 § föreskrivs att föremål för militär underrättelseinhämtning är de verksamheter som där anges, och att det i 11 § uttömmande föreskrivs om de allmänna förutsättningarna för användning av metoder för underrättelseinhämtning.

Grundlagsutskottet konstaterar vidare att det i 4 § 2 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet inte uttryckligen förutsätts att det är frågan om underrättelseinhämtning om militär verksamhet. Enligt detaljmotiven till bestämmelsen kan militär underrättelseinhämtning också gälla verksamhet som allvarligt hotar samhällets vitala funktioner. Således omfattas bestämmelsen i sin helhet inte av den inskränkningsgrund avseende militär verksamhet som avses i 10 § 4 mom. i grundlagen. I stället blir det aktuellt att tillämpa en inskränkningsklausul som går ut på att det genom lag ska kunna föreskrivas om nödvändiga begränsningar i meddelandehemligheten för att inhämta information om sådan annan verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten. Enligt lagreservationen ska hotet mot den nationella säkerheten vara allvarligt. Därmed är kravet på allvarlighetsgrad i fråga om den icke-militära verksamheten alltför lågt ställt i förhållande till 10 § 4 mom. i grundlagen och måste höjas i bestämmelsen. Det kan exempelvis göras genom att förutsätta att hot som äventyrar det finska försvaret eller samhällets vitala funktioner ska vara allvarliga. Den här ändringen är ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Försvarsutskottet föreslår att 4 § preciseras på det sätt som grundlagsutskottet förutsätter.

5 §. Respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna (Ny). I grundlagsutskottets utlåtande noteras att de synpunkter som betonas i 10 § 4 mom. i grundlagen allmänt taget påverkar också tolkningen av bestämmelserna om befogenheter till militär underrättelseinhämtning. Med hänsyn till den speciella karaktär som lagen om militär underrättelseverksamhet har, finns det anledning att i lagen om militär underrättelseverksamhet ta in en liknande bestämmelse om respekt för de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna som den i 1 kap. 2 § i polislagen. Också lagutskottet föreslår i sitt utlåtande ett sådant tillägg. Försvarsutskottet föreslår att det till 1 kap. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet fogas en ny bestämmelse om respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Den nya paragrafen leder till förändringar i paragrafnumreringen i lagförslag 1.

6 (5) §. Proportionalitetsprincipen. I 5 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet finns bestämmelser med anknytning till proportionalitetsprincipen. Enligt bestämmelsen ska den militära underrättelseinhämtningens åtgärder vara försvarbara i förhållande till hur viktiga och nödvändiga de uppgifter är som erhålls genom informationsinhämtningen och till hur brådskande det är att erhålla uppgifterna, till det eftersträvade målet för den militära underrättelseinhämtningen, till föremålet för den militära underrättelseinhämtningen, till den kränkning av rättigheter som andra orsakas av att en underrättelseåtgärd används samt till andra omständigheter som påverkar saken.

Bestämmelsens utformning är enligt grundlagsutskottet delvis misslyckad. En av de omständigheter som påverkar proportionalitetsbedömningen är enligt bestämmelsen *den kränkning av rättigheter som andra orsakas av att en underrättelseåtgärd används*. Uttrycket *kränkning av rättigheter* syftar i ett konstitutionellt språkbruk på förbjudna ingrepp i den enskildes rättigheter. Det kan vid underrättelseinhämtning inte vara frågan om sådana förbjudna ingrepp, utan det måste utifrån proportionalitetsprincipen avgöras i vilka situationer det överhuvudtaget är möjligt att ingripa i någons rättigheter. Bestämmelsen måste på denna punkt preciseras så att det föreskrivs om exempelvis *inskränkning* eller *begränsning av rättigheter* i stället för om kränkning av rättigheter.

Det finns enligt grundlagsutskottet dessutom skäl att komplettera 5 § i lagförslaget med ett krav på att en åtgärd för militär underrättelseinhämtning faktiskt är lämplig för syftet. Lagutskottet gör i sitt utlåtande samma anmärkning. En inskränkning i de grundläggande fri- och rättigheterna kan inte vara relevant för sitt syfte och därmed nödvändig, om den inte ens i teorin kan nå upp till det godtagbara mål som den bygger på. En åtgärd för militär underrättelseinhämtning bör i vilket fall ha tillräckliga faktiska möjligheter att nå upp till de godtagbara mål som ställts upp för den militära underrättelseinhämtningen. De militära underrättelsemyndigheterna måste också, på samma sätt som i fråga om andra förutsättningar för militär underrättelseinhämtning, anföra tillräckliga grunder för att metoden är lämplig.

Försvarsutskottet föreslår därför att bestämmelsen får följande lydelse: "Den militära underrättelseinhämtningens åtgärder ska vara försvarbara i förhållande till hur viktiga de uppgifter är som erhålls genom informationsinhämtningen och till hur brådskande underrättelseuppdraget är, till det eftersträvade målet för den militära underrättelseinhämtningen, till föremålet för den militära underrättelseinhämtningen, till den begränsning av rättigheter som andra orsakas av att en underrättelseåtgärd används samt till andra omständigheter som påverkar saken. Åtgärden bör även ge tillräckliga faktiska möjligheter att nå upp till de godtagbara mål som ställts upp för den militära underrättelseinhämtningen." Utskottet anser att nödvändighetskravet är onödigt och kan slopas, eftersom detta regleras i bestämmelserna om de allmänna förutsättningarna för användning av metoder för underrättelseinhämtning (12 §).

7 (6) §. Principen om minsta olägenhet. I 6 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet föreskrivs om principen om minsta olägenhet. Enligt bestämmelsen får det genom användning av den militära underrättelseinhämtningens befogenheter inte ingripas i någons rättigheter i större utsträckning och får ingen orsakas större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för utförande av uppdraget. Bestämmelsen måste enligt grundlagsutskottets och lagutskottets uppfattning kompletteras med ett krav på att underrättelseinhämtningen gör intrång på meddelandehemligheten så riktat och begränsat som möjligt. Det motsvarar också den princip som framgår av förarbetena till 10 § i grundlagen, det vill säga att grundlagen inte heller i fortsättningen kan anses tillåta allmän, oriktad och heltäckande övervakning av datatrafiken i underrättelseverksamhet.

Grundlagsutskottet föreslår att det till paragrafen fogas en bestämmelse om att ingrepp i skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden som görs i samband med underrättelseinhämtning alltid ska ske så riktat och begränsat som möjligt.

9 (8) §. Förbud mot diskriminerande underrättelseverksamhet. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att inriktningen av en åtgärd inom den militära underrättelseinhämtningen inte får grunda sig enbart på uppgifter om en persons ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politiska verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning eller sexuella läggning. Grundlagsutskottet noterar att de grunder som nämns i bestämmelsen i och för sig i hög grad baserar sig på de förbjudna särbehandlingsgrunder som anges i 6 § 2 mom. i grundlagen. I föreslagna 8 § nämns dock inte kön. Till skillnad från grundlagsbestämmelsen är 8 § formulerad som en uttömmande förteckning, och motsvarar inte bestämmelserna om diskrimineringsförbud i 6 § 2 mom. i grundlagen eller artikel 21 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Avvikelsen motiveras inte i propositionen. För att förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning måste 8 § kompletteras med ett förbud mot diskriminering på grund av kön och förteckningen över diskrimineringsgrunder i samma paragraf utformas så att den inte är uttömmande.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande också att enligt andra meningen i 8 § får en åtgärd inom den militära underrättelseinhämtningen inte grunda sig enbart på de omständigheter som nämns där. Meningens juridiska innebörd är enligt grundlagsutskottet oklar och rentav tvivelaktig. Enligt motiven kan det i vissa situationer vara nödvändigt att avgränsa inriktningen av en åtgärd på grund av sådana uppgifter som avses i bestämmelsen, till exempel utifrån nationalitet. Det förutsätter enligt motiven dock objektiva och tillräckliga grunder. Till den här delen är paragrafen och dess motiv sinsemellan motstridiga, eftersom exempelvis nationalitet i bestämmelsens uttryckligen anges vara en förbjuden grund för inriktning av en åtgärd. Uttrycket *enbart* kan också tolkas som ett berättigande att inrikta underrättelseinhämtningen utifrån de nämnda, förbjudna diskrimineringsgrunderna, om bara inriktningen inte grundar sig endast på någon av de nämnda grunderna. Eftersom syftet med bestämmelsen är att säkerställa att inriktningen av underrättelseinhämtningen inte är diskriminerande, måste formuleringen av bestämmelsen justeras så att den motsvarar detta syfte.

Försvarsutskottet föreslog i betänkandet FsUB 4/2018 rd följande lydelse: "Inriktningen av åtgärderna inom den militära underrättelseinhämtningen ska göras på ett icke-diskriminerande sätt." Dessutom föreslog utskottet att paragrafrubriken ändras till Förbud mot diskriminerande underrättelseverksamhet. Grundlagsutskottet konstaterade i utlåtandet GrUU 76/2018 rd att bestämmelsen av vägande konstitutionella skäl nödvändigt måste formuleras uttryckligen som ett förbud mot diskriminering. Försvarsutskottet föreslår att paragrafen ändras på det sätt grundlagsutskottet föreslår: "Inriktningen av en åtgärd inom den militära underrättelseinhämtningen får inte utan godtagbart skäl grunda sig på en persons kön, ålder, ursprung, nationalitet, bosättningsort, språk, religion, övertygelse, åsikt, politiska verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuella läggning eller någon annan orsak som gäller hans eller hennes person."

10 (9) §. Definitioner. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt första utlåtande att inhämtningen av information i datatrafiken enligt 65 § 1 mom. och 67 § 1 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet grundar sig på användningen av sökbegrepp. I bestämmelserna definieras likväl inte vad som avses med sökbegrepp eller grupper av sökbegrepp. Begreppet sökbegrepp är av högsta vikt vid inriktningen av underrättelseinhämtning som avser datatrafik. I lagen om mi-

litär underrättelseverksamhet måste det därför, och med hänsyn till kravet på noggrann avgränsning och exakthet samt de grundrättighets- och människorättsaspekter som anknyter till underrättelseinhämtning som avser datatrafik, föreskrivas om grunderna för ett godtagbart sökbegrepp. Detta förutsätts också av Europadomstolens praxis om förutsägbarhet för rättsverkningar som följer av bestämmelser som ingriper i skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden.

Det finns enligt grundlagsutskottet anledning att i lagen om militär underrättelseverksamhet mer precist definiera vad som avses med en grupp av personer och vilka kriterierna är för att anse att vissa personer utgör en grupp. Grundlagsutskottet påpekar att de kriterier som anges i propositionsmotiven erinrar om de kriterier som i 6 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen anges för en organiserad kriminell sammanslutning. Med hänsyn till kraven på noggrann avgränsning och exakthet är det motiverat att i lagen om militär underrättelseverksamhet införa en motsvarande definition av grupp av personer.

Försvarsutskottet föreslog i betänkandet FsUB 4/2018 rd att det till bestämmelsen fogas definitioner av *sökbegrepp* och *grupper av sökbegrepp*. Av definitionerna ska framgå grunderna för varför de är godtagbara. I fråga om sökbegrepp är en grund för godtagbarheten att det så exakt och avgränsat som möjligt kan selektera den datatrafik som är föremål för underrättelseinhämtning som avser datatrafik. Grunden för godtagbarheten för en kategori av sökbegrepp är förutom den nämnda arten hos ett sökbegrepp som hör till en enskild kategori också att sökbegreppen inom kategorin beskriver samma frågekomplex och har ett tillräckligt nära samband. Försvarsutskottet föreslog dessutom att uttrycket *grupp av personer* definieras mer exakt, så att det avser en grupp av minst tre personer som under en viss tid utgör en strukturerad sammanslutning och handlar i samförstånd eller har ett gemensamt mål. Till följd av de föreslagna nya punkterna måste också numreringen av övriga punkter justeras.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt andra utlåtande att bestämmelserna lämnar öppna de innehållsliga grunder med stöd av vilka sökbegrepp kan bestämmas. Regleringen bör därför kompletteras. Försvarsutskottet omfattar det som sägs i en utredning för försvarsministeriet och konstaterar att det är svårt att definiera sökbegreppen i detalj, eftersom de uppgifter som används är av mycket varierande slag och kan förändras snabbt när tekniken utvecklas.

Försvarsutskottet föreslår att det till definitionen av sökbegrepp fogas en bestämmelse enligt vilken ingrepp i skyddet för hemligheten för förtroliga meddelanden endast får göras i den omfattning som är nödvändig med hänsyn till underrättelseinhämtningen. Utskottet understryker i fråga om sökbegrepp att också principbestämmelserna i lagen om militär underrättelseverksamhet ska iakttas i all militär underrättelseverksamhet. Synnerligen viktig i det här sammanhanget är principen om minsta olägenhet (7 §). Försvarsutskottet föreslog i sitt tidigare betänkande att det till paragrafen, på det sätt som grundlagsutskottet föreslagit, fogas en bestämmelse om att ingrepp i skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden som görs i samband med underrättelseinhämtning alltid ska ske så riktat och begränsat som möjligt. En viktig avgränsning finns också i 70 §, till vilken försvarsutskottet fogade en bestämmelse om att underrättelseinhämtning som avser datatrafik är den metod för underrättelseinhämtning som ska väljas i sista hand.

I fråga om exakta och noga avgränsade sökbegrepp framhåller försvarsutskottet särskilt att det i 71 § föreskrivs om underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer.

När tillstånd söks hos tingsrätten ska bland annat motiveringerna till de sökbegrepp och kategorier av sökbegrepp anges (71 § 3 mom. 5 punkten).

11 (10) §. Militärunderrättelsemyndigheter. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att uttrycket *försvarsgrenarna* bör förtydligas. Försvarsutskottet föreslår att det i bestämmelsen ersätts med det etablerade begreppen armén, marinen och flygvapnet. Paragrafhänvisningen i 2 mom. måste justeras, eftersom paragrafnumreringen ändras.

Utskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., där det förtydligas att uppgifterna inom den militära underrättelseinhämtningen vid huvudstaben utförs av och de befogenheter som anknyter till dem utövas av tjänstemän vid huvudstaben som förordnats för uppdraget.Utskottet påpekar att en närmare definition av myndigheterna dessutom är relevant med hänsyn till åtskiljandet av den militära underrättelseinhämtningen och brottsbekämpningen.

12 (11) §. Allmänna förutsättningar för användning av metoder för underrättelseinhämtning. Grundlagsutskottet konstaterar att 11 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet gäller de allmänna förutsättningarna för användning av metoder för underrättelseinhämtning. I paragrafens 1 mom. föreskrivs det om en för alla metoder för underrättelseinhämtning gemensam förutsättning för användning, det vill säga att *det med fog kan antas att man genom metoden kan få information med avseende på ett underrättelseuppdrag*. Det är enligt propositionsmotiven fråga om ett krav på resultat som förutsätter en motivering. Med underrättelseuppdrag avses ett uppdrag som huvudstabens underrättelsechef ger en militärunderrättelsemyndighet för att inhämta underrättelseinformation om ett föremål för militär underrättelseinhämtning. Grundlagsutskottet konstaterar att militär underrättelseinhämtning handlar om att inhämta information om militär verksamhet, men betydelseinnehållet i uttrycket militär verksamhet är obestämt och har inte definierats i den föreslagna lagen. Grundlagsutskottet har framhävt behovet av att tolka begränsningsgrunden restriktivt.

Vid en konstitutionell bedömning av den allmänna förutsättning för användning av en metod för underrättelseinhämtning i 11 § 1 mom. i lagförslaget måste enligt grundlagsutskottet för det första uppmärksamhet fästas vid att användningen av metoder för underrättelseinhämtning allmänt taget har lösgjorts från och avlägsnat sig från en konkret misstanke om brott. I sitt betänkande om ändringen av grundlagen framhöll grundlagsutskottet kraftigt det nödvändighetskrav som ingår i grundlagsbestämmelsen. Grundlagsutskottet konstaterar att en inskränkning av hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden är tillåten bara om det inte är möjligt att inhämta information genom mindre ingrepp. Av detta följer enligt grundlagsutskottets uppfattning att det måste ställas upp ett nödvändighetskrav som allmän förutsättning för underrättelseverksamheten. Det här tillägget är ett villkor för att förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Grundlagsutskottet påpekar även att underrättelseverksamhetens särprägel och den föreslagna regleringens stora räckvidd talar för att 11 § 1 mom. i lagförslaget preciseras också på så sätt att det till förutsättningarna för användning av metoder för underrättelseinhämtning fogas ett krav på att den information som kan antas inhämtas är viktig. Därigenom kan också användningen av metoderna för underrättelseinhämtning inriktas bättre och med beaktande av proportionalitetsprincipen.

Grundlagsutskottet konstaterar också att de nya befogenheter som tillåter de mest djupgående ingreppen i skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden nämns i 11 § 2 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet. De i bestämmelsen nämnda befogenheterna får utövas endast om verksamheten allvarligt hotar den nationella säkerheten. I bestämmelsen nämns inte inhämtande av basstationsuppgifter. Även om den befogenheten inte direkt inriktas på meddelandets innehåll, ser grundlagsutskottet det som ändamålsenligt att den av skäl som följer av 10 § i grundlagen fogas till bestämmelsen.

Vidare konstaterar grundlagsutskottet att det föreslås att det delvis föreskrivs på olika sätt om förutsättningarna för varje enskild metod för underrättelseinhämtning. Enligt 20 § 3 mom. i lagförslaget är exempelvis systematisk observation tillåten, om det *med fog kan antas vara av synnerlig vikt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag*. En motsvarande bestämmelse ingår i 24 § 2 mom. om teknisk avlyssning, 26 § 2 mom. om optisk observation och 32 § 3 mom. om teleavlyssning. I fråga om täckoperation och bevisprovokation genom köp har tröskeln i stället fastställts genom ett nödvändighetskrav. En förutsättning för underrättelseinhämtning avseende datatrafik som riktas mot andra än statliga aktörer är enligt 67 § 1 mom. på motsvarande sätt att underrättelseinhämtningen *kan antas vara nödvändig för att inhämta information med avseende på ett underrättelseuppdrag*.

Med hänvisning till detta föreslår försvarsutskottet att det till 11 § 1 mom. i lagförslaget fogas ett nödvändighetskrav och en precisering enligt vilken den information som inhämtas ska vara viktig. Om ett nödvändighetskrav fogas till paragrafen om de allmänna förutsättningarna, bör bestämmelserna om nödvändighet strykas i 4 kapitlets paragrafer om de särskilda förutsättningarna för användning av metoder för underrättelseinhämtning (41 § om täckoperation, 45 § om bevisprovokation genom köp och 67 § om underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer). Eftersom grundlagsutskottet i sitt utlåtande har kopplat nödvändighetskravet till 10 § 4 mom. i grundlagen — som inte skyddar statliga aktörer — konstaterar försvarsutskottet att uttalandet i klämmen inte kan anses kräva att ett nödvändighetskrav ställs upp för underrättelseinhämtning som riktas mot en statlig aktör. Försvarsutskottet föreslår därför att det till 1 mom. fogas en bestämmelse enligt vilken en allmän förutsättning för användning av metoder för underrättelseinhämtning som riktas mot statliga aktörer är att informationen behövs med avseende på ett underrättelseuppdrag.

Försvarsutskottet konstaterar att den ovan föreslagna ändringen av 4 § 2 mom. uttryckligen gäller verksamhet som allvarligt hotar det finska försvaret eller samhällets vitala funktioner. Eftersom militär underrättelseinhämtning överhuvudtaget inte får riktas mot annan verksamhet än militär verksamhet eller verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten, är det alltså inte möjligt att använda befogenheter till militär underrättelseinhämtning i några andra situationer. Det är därför onödigt att i 11 § 2 mom. ställa upp som allmän förutsättning för vissa befogenheter att verksamheten allvarligt hotar den nationella säkerheten. Försvarsutskottet föreslår att 2 mom. stryks.

Enligt 9 § 10 punkten i propositionens lagförslag 1 avses med statlig aktör en identifierad myndighet i en främmande stat eller en med en sådan jämställbar aktör samt den som är i dennes tjänst eller lyder under och styrs av denne, Försvarsutskottet konstaterar att definitionen av statlig aktör alltså täcker också en identifierad myndighet i en främmande stat eller en med en sådan jämställ-

bar aktör. Därmed är det onödigt att använda uttrycket "eller en aktör som är jämställbar med en sådan" i 1 mom. i paragrafen om allmänna förutsättningar för användning av metoder för underrättelseinhämtning. Försvarsutskottet föreslår att uttrycket stryks som obehövligt i 1 mom.

Grundlagsutskottet noterar i sitt utlåtande frågan om skydd för hemfriden, som behandlas närmare också den allmänna motiveringen i detta betänkande. Grundlagsutskottets ställningstagande att utrymmen som används för boende av permanent natur bör ställas utanför lagens tillämpningsområde påverkar många paragrafer, däribland den om de allmänna förutsättningar för användning av metoder för underrättelseinhämtning. Försvarsutskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt moment (3 mom.) där det föreskrivs att metoder för underrättelseinhämtning inte får riktas mot ett utrymme som används för boende av permanent natur.

I 115 § i lagförslaget föreskrivs det om de frågor som det ska kunna föreskrivas närmare om genom förordning av statsrådet eller försvarsministeriet. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande (se närmare detaljmotiven till 115 §) att det hör till praxis att placera bestämmelser om bemyndigande att utfärda förordning i anslutning till respektive grundläggande bestämmelse. Med hänvisning till grundlagsutskottets ställningstagande föreslår försvarsutskottet att det till paragrafen om de allmänna förutsättningar för användning av metoder för underrättelseinhämtning fogas ett nytt 5 mom., enligt vilket närmare bestämmelser om organiserandet av användningen av metoder för underrättelseinhämtning vid en militärunderrättelsemyndighet, om den tjänsteman som ansvarar för användningen av metoder för underrättelseinhämtning och om tjänstemän som använder metoder för underrättelseinhämtning får utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning får det utfärdas närmare bestämmelser om vem som ska förordna de tjänstemän som leder och övervakar användningen av metoder för underrättelseinhämtning och de tjänstemän som använder metoderna. Genom förordning får det dessutom föreskrivas om behörighetsvillkor för dessa tjänstemän.

14 (13) §. Begäran om information. Eftersom paragrafnumreringen i lagen om militär underrättelseverksamhet ändras måste paragrafens hänvisningsbestämmelse justeras. I den finska språkdräkten ändras "ulkoasiainministeriö" till "ulkoministeriö", eftersom ministeriet bytte namn den 1 januari 2018. Ändringen påverkar inte den svenska språkdräkten. Utskottet föreslår att det nya officiella namnet på finska används i paragrafen.

15 (14) §. Samordning av underrättelseverksamheten. Försvarsutskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket bestämmelser om organiserandet av samordningen av underrättelseverksamheten får utfärdas genom förordning av statsrådet. Utskottet påpekar att organiserande av samordningen i det här sammanhanget avser praktiska arrangemang. Genom förordningen kan det föreskrivas vilka myndigheter som ska delta i samordningen. I den finska språkdräkten ändras "ulkoasiainministeriö" till "ulkoministeriö", eftersom ministeriet bytte namn den 1 januari 2018. Ändringen påverkar inte den svenska språkdräkten. Utskottet föreslår att det nya officiella namnet på finska används i paragrafen.

16 (15) §. Tillsynen över den militära underrättelseinhämtningen. Paragrafhänvisningen i 1 mom. måste ändras.

17 (16) §. Samarbete med skyddspolisen. Försvarsutskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. med ett bemyndigande att utfärda förordning. Enligt bemyndigandet får det genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om organiserandet av samarbetet mellan en militärunderrättelsemyndighet och skyddspolisen. Med organiserande av samarbetet avses de praktiska arrangemangen för samarbetet, exempelvis regler för i vilka uttryckliga situationer samarbete krävs, vilka former samarbetet ska ha och vilka som ska delta i samarbetet och vilka uppgifter deltagarna har.

18 (17) §. Samarbete med andra myndigheter och sammanslutningar. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det enligt ordalydelsen i bestämmelsen förblir mycket öppet vad samarbetet mellan militärunderrättelsemyndigheterna och sammanslutningarna kan innebära och vilka sammanslutningar bestämmelsen gäller. I motiven till bestämmelsen konstateras det bara att samarbetet mellan militärunderrättelsemyndigheterna och sammanslutningarna också kan ha samband med ett företags säkerhet och förhindrande av företagsspioneri. I motiven hänvisar regeringen också till att det i dessa situationer ska fästas särskild uppmärksamhet också vid vilken ställning ett företag har när det gäller försvaret och om företaget t.ex. deltar i upprätthållandet av samhällets vitala funktioner. Det förblir enligt grundlagsutskottet bland annat oklart hur den föreslagna regleringen förhåller sig till grundlagens 124 § om överföring av offentliga förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter. Bestämmelsen om samarbete med sammanslutningar i 17 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet måste enligt grundlagsutskottet antingen strykas eller i väsentlig grad preciseras i fråga om samarbetets innehåll och vilka som är parter i samarbetet. Ändringen bör göras på ett sätt som respekterar 124 § i grundlagen. Ändringen är ett villkor för att lagförslaget till lag om militär underrättelseverksamhet ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Grundlagsutskottet lyfter också fram att 17 § inte gäller utlämnande av personuppgifter, enligt motiven till bestämmelsen. Den avgränsningen framgår dock inte av bestämmelsen. Utskottet påpekar att begreppet personuppgifter är vidsträckt. Om avsikten är, i strid med det som sägs i förarbetena, att det med stöd av bestämmelsen ska vara möjligt att trots sekretessbestämmelserna lämna ut personuppgifter till en sammanslutning, måste den föreslagna bestämmelsen preciseras. Grundlagsutskottet har ansett att grundlagen inte tillåter en mycket vag och ospecificerad rätt att få uppgifter, inte ens om den är knuten till nödvändighetskriteriet. Det måste därför i föreslagna 17 § anges betydligt mer exakt vilken krets av sammanslutningar som har rätt att få uppgifter, för att förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Alternativt måste bestämmelsen preciseras så att den avgränsning som anges i motiven tydligt framgår, det vill säga att sekretessbelagda personuppgifter inte får lämnas ut med stöd av paragrafen. Försvarsutskottet bör dessutom bedöma huruvida det är lämpligt att det inte uppställts högre krav på utlämnande av uppgifter till sammanslutningar än på utlämnande av uppgifter till myndigheter.

Kommunikationsutskottet noterar i sitt utlåtande att utlämnande av uppgifter enligt 17 § i lagförslaget förutsätter att utlämnandet är nödvändigt bland annat för att skydda den nationella säkerheten. Med hänsyn till Cybersäkerhetscentrets betydelse för den övergripande säkerheten i samhället föreslår kommunikationsutskottet för försvarsutskottet att Cybersäkerhetscentret ska kunna få uppgifter med stöd av 17 § också om det behövs för att skydda den nationella säkerheten, det vill säga också om det inte är nödvändigt för säkerheten. Det skulle ge den underrättelsemyndig-

het som beslutar om utlämnande större rörelsefrihet. Försvarsutskottet instämmer i kommunikationsutskottets ståndpunkt angående betydelsen av ett myndighetssamarbete med Cybersäkerhetscentret.

Enligt försvarsutskottets uppfattning är det i 1 mom. frågan om situationer där myndigheterna handlar inom ramen för sina egna, lagfästa befogenheter, så regleringen är i det avseendet oproblematisk med tanke på 124 § i grundlagen. Utskottet konstaterar att tröskeln för att lämna ut uppgifter till myndigheter är lägre än för att lämna ut uppgifter till företag och andra sammanslutningar. Utskottet föreslår att 1 mom. preciseras så att militärunderrättelsemyndigheterna för att genomföra sitt uppdrag trots sekretessbestämmelserna kan lämna ut andra uppgifter än personuppgifter, om utlämnandet av uppgifterna är nödvändigt med avseende på försvaret av landet eller för att skydda den nationella säkerheten. Till momentet fogas också ett omnämnande av att bestämmelser om utlämnande av personuppgifter finns i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten.

I 2 mom. föreskrivs om utlämnande av uppgifter till företag och sammanslutningar som det är nödvändigt att försvarsmakten samarbetar med för att utveckla och upprätthålla kapaciteten inom militär underrättelseinhämtning. En del av de sammanslutningar som avses i paragrafen är offentligrättsliga samfund, om vilka det föreskrivs i lag. Hit hör bland andra Statens informations- och kommunikationstekniska center Valtori och Suomen Turvallisuusverkko Oy. Utskottet hänvisar i det här sammanhanget till sitt betänkande om försvarsredogörelsen (FsUB 4/2017 rd), där det konstateras att försvarsmakten i europeisk jämförelse har en exceptionell uppsättning samarbetsarrangemang med olika partner. Utskottet påpekar att försvarsmakten under de senaste 10—15 åren har genomgått en process där den ökat fokuseringen på sin huvudsakliga uppgift, landets försvar, och samtidigt lagt ut avsevärda delar av stödfunktionerna på entreprenad.

Strategiskt partnerskap är den mest intensiva formen av samarbete mellan försvarsmakten och serviceproducenter inom privata sektorn. Utgångspunkten är en avtalsbaserad, stabil, hållbar och långvarig samarbetsrelation som består också i undantagsförhållanden. Det är kännetecknande för strategiskt partnerskap att parterna har gemensamma utvecklingsmål och att de har beredskap och utvecklar sina rutiner för verksamhet både i fredstid och i krissituationer. Strategiska partners inom olika försvarsgrenar är exempelvis Millog, Patria och Insta, men strategisk partnerskapsverksamhet bedrivs också till exempel inom kosthåll med Leijona Catering. Partnerskap skiljer sig från strategiskt partnerskap främst i fråga om beredskap för undantagsförhållanden. Utgångspunkten är en avtalsbaserad, hållbar, förutsebar och långvarig samarbetsrelation som i regel består också i undantagsförhållanden, vilket kräver ett särskilt samarbetsengagemang av serviceproducenten. Partnerskapet inbegriper dock inte i princip några betydande särskilda krav på beredskap eller verksamhet i undantagsförhållanden.

Det är enligt försvarsutskottet därför klart att militärunderrättelsemyndigheterna av skäl som anknyter till försvaret av landet och den nationella säkerheten måste samarbeta inte bara med andra myndigheter utan också med företag och andra sammanslutningar. Det är alltså frågan om samarbetspartners som stöder, upprätthåller och utvecklar försvarsmaktens verksamhet och kapaciteter. Utskottet framhåller att samarbetet med företag och sammanslutningar till sin art inte får vara sådant att det strider mot grundlagens 124 § om överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter.

Utskottet föreslår att 2 mom. preciseras så att militärunderrättelsemyndigheterna, trots sekretessbestämmelserna kan lämna ut sådana identifieringsuppgifter som anknyter till sabotageprogram och som behövs för utvecklingen av metoder och system för underrättelseinhämtning eller andra uppgifter än personuppgifter, om utlämnandet av uppgifterna är nödvändigt med avseende på Försvarsmaktens verksamhet eller för att skydda den nationella säkerheten.

Paragrafhänvisningen i 3 mom. måste justeras, eftersom paragrafnumreringen ändras. Därutöver bör bemyndigande att utfärda förordning i 115 §, som gäller organiserande av samarbete, flyttas till paragrafen som nytt 4 mom. i enlighet med grundlagsutskottets ståndpunkt. Genom förordning av statsrådet får det utfärdas närmare bestämmelser om organiserandet av samarbetet mellan militärunderrättelsemyndigheterna och andra myndigheter och företag samt om vilka som ska delta i samarbetet och vilka uppgifter dessa ska ha. Genom förordning får det också utfärdas närmare bestämmelser om vilka sådana företag och andra aktörer som är av stor betydelse för försvaret av landet och den nationella säkerheten som kan delta i samarbetet. Vidare får det genom förordning utfärdas närmare bestämmelser om aktörernas särskilda ansvarsområden inom ramen för samarbetet. Det står enligt utskottet klart att företagen inte kan ges uppgifter som innebär utövande av offentlig makt, utan det är exempelvis frågan om att aktörerna kan dela med sig information om sina egna uppgifter och funktioner i syfte att bidra till att skapa en lägesbild.

Utskottet föreslår också att paragrafrubriken preciseras så att den bättre beskriver de aktörer med vilka myndigheterna kan samarbeta (Samarbete med andra myndigheter och med företag och andra sammanslutningar).

19 (18) §. Samordning av hemlig informationsinhämtning. Försvarsutskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. enligt vilket bestämmelser om organiserandet av samordningen av informationsinhämtningen får utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet får det utfärdas närmare bestämmelser exempelvis om hur de som deltar i samarbetet samordnar användningen av metoder för underrättelseinhämtning. Vidare får det genom förordning utfärdas bestämmelser om vilka aktörer som ska stå i kontakt med varandra när det i känslig verksamhet uppstår överraskande situationer. Det får exempelvis utfärdas bestämmelser om särskilda samarbetsgrupper och deras verksamhet.

20 (19) §. Internationellt samarbete. Enligt 19 § 1 mom. 1 punkten kan militärunderrättelsemyndigheterna i enlighet med Finlands nationella intressen i anknytning till sina uppgifter eller för att skydda den nationella säkerheten utbyta underrättelseuppgifter med utländska underrättelse- och säkerhetstjänster. I paragrafens 5 mom. finns en hänvisning, enligt vilken det vid utlämnande och mottagande av sådana uppgifter som avses i bestämmelsen dessutom ska iakttas vad som särskilt anges om detta i internationella fördrag som är förpliktande för Finland eller föreskrivs i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet. Enligt motiven till bestämmelsen avses med internationella förpliktelser främst internationella fördrag som gäller informationssäkerhet och som Finland redan har ingått med flera betydande samarbetsparter.

Enligt grundlagsutskottet måste regleringen preciseras så att det av lagen uttryckligen framgår att information inte får lämnas ut till eller tas emot i samarbete med en stat som kan antas göra sig skyldig till systematiska människorättskränkningar eller där metoderna för underrättelseinhämtning inte följer de standarder som fastställts i de internationella människorättskonventionerna. En

sådan ändring är ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Avgränsningen kan enligt grundlagsutskottets uppfattning göras exempelvis så att det i bestämmelsen hänvisas till att internationella avtal som är bindande för Finland ska följas vid utlämnande och mottagande av information och genom att uttryckligen förbjuda internationellt samarbete och utbyte av information, om det finns grundad anledning att misstänka att någon på grund av samarbetet eller utlämnandet av information riskerar dödsstraff, tortyr, någon annan behandling som kränker människovärdet, förföljelse, godtyckligt frihetsberövande eller orättvis rättegång.

Av motiven till 19 § framgår att paragrafen inte gäller utbyte av personuppgifter. Enligt föreslagna 19 § 5 mom. finns närmare bestämmelser om utlämnande av personuppgifter i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten. Grundlagsutskottet anser dock att hänvisningen till närmare bestämmelser möjlighet till en tolkning enligt vilken bestämmelserna i 19 § utgör en grund för utbyte av personuppgifter. Om avsikten med 19 § i lagförslaget, i motsats till det som sägs i motiven, är att ge myndigheterna rätt att trots sekretessbestämmelserna lämna ut personuppgifter till utländska underrättelse- och säkerhetstjänster, måste den föreslagna regleringen till följd av grundlagens 10 § 1 mom. om skydd för privatlivet och personuppgifter preciseras så att den följer grundlagsutskottets ovan nämnda praxis för bestämmelser som rör rätten att få och att lämna ut myndighetsuppgifter trots sekretess. Alternativt måste bestämmelsen i 19 § preciseras så att den avgränsning som anges i motiven tydligt framgår, det vill säga att sekretessbelagda personuppgifter inte får lämnas ut med stöd av paragrafen. Möjligheten att trots sekretessbestämmelserna lämna ut uppgifter måste också i det fallet definieras särskilt för varje typ av informationsinnehåll eller bindas till ett nödvändighetskrav. Ändringen är ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

En behörig tjänsteman från en främmande stat har enligt 19 § 3 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet med ett beslut av huvudstabens underrättelsechef rätt att på finskt territorium för skötsel av militärunderrättelsemyndigheternas uppgifter samarbeta med en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet samt under dennes uppsikt och övervakning använda de metoder för underrättelseinhämtning som avses i 20, 22, 41, 45, 49 och 63 §. Till de metoder som avses hör exempelvis täckoperation (41 §), bevisprovokation genom köp (45 §) och behandling av data (63 §).

I motiven till bestämmelsen hänvisar regeringen till att dessa metoder för underrättelseinhämtning innebär endast ett litet ingripande i de grundläggande fri- och rättigheterna och ingen av metoderna inkräktar på hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden. I propositionen sägs att täckoperationer och bevisprovokation genom köp anses vara de hårdaste metoderna för hemligt inhämtande av information, eftersom villkoren för att få använda dem är synnerligen strikta.

Grundlagsutskottet har konstaterat att ordalydelsen i 63 § i lagförslaget verkar tillåta insamling och lagring av data i ett mycket omfattande område av kommunikationsnätet. Det står enligt grundlagsutskottet klart att de föreslagna befogenheterna således inte innebär enbart obetydliga ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna, vilket påstås i motiven. Bestämmelserna om en främmande stats tjänstemans verksamhet har betydelse med avseende på Finlands suveränitet enligt 1 § i grundlagen. I sin praxis i fråga om inskränkningar i suveräniteten har grundlagsutskottet fäst vikt vid befogenhetens art och möjligheterna att självständigt utöva bemyndiganden. I föreslagna 19 § har befogenheterna för en främmande stats tjänsteman begränsats på det sätt som be-

skrivits ovan. Denne får enligt 19 § använda metoder för underrättelseinhämtning i samarbete med en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet samt under dennes uppsikt och övervakning Av bestämmelsens ordalydelse måste det dock klarare framgå att en främmande stats tjänsteman är skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som den militära underrättelsemyndigheten meddelar. Dessutom måste regleringen kompletteras med bestämmelser om tjänsteansvar för en tjänsteman från en främmande stat.

I 2 mom. i paragrafen föreskrivs det om situationer där tjänstemän vid militärunderrättelsemyndigheterna på en annan stats territorium deltar i samarbetet mellan militärunderrättelsemyndigheterna och en utländsk underrättelse- eller säkerhetsmyndighet. Grundlagsutskottet noterade — vilket också propositionen ger uttryck för — att underrättelseinhämtning utomlands i vissa fall även kan uppfylla rekvisitet för någon gärning som är straffbar enligt den aktuella statens strafflag. I propositionen ingår likväl ingen bedömning av det godtagbara i detta eller av följderna för tjänstemannen. Grundlagsutskottet anser att försvarsutskottet noggrant bör granska tjänstemannens rättsliga ställning i sådana situationer och bland annat överväga om en tjänsteman utan dennes samtycke kan förordnas att delta i sådan verksamhet som avses i paragrafen.

Försvarsutskottet konstaterar att militärunderrättelsemyndigheterna enligt 19 § om internationellt samarbete kan lämna ut information trots sekretessbestämmelserna, om utlämnandet av informationen inte strider mot ett nationellt intresse. Utlämnande av uppgifter inom ramen för internationellt samarbete bör för det första grunda sig på militärunderrättelsemyndighetens uppdrag. I praktiken kan det vara fråga om teknik och taktik som gäller metoderna för underrättelseinhämtning, uppgifter om skadliga program eller analyser av säkerhetsrisker eller annan sådan information som inte strider mot ett nationellt intresse. Utskottet understryker att utlämnande av uppgifter alltid måste ligga i det nationella intresset. Vid en bedömning av det nationella intresset bör man beakta också sådana omständigheter som kan vara till nackdel för det nationella intresset. Det ligger exempelvis inte i Finlands nationella intresse att till en främmande stats underrättelsemyndigheter lämna ut information om finländska företags företagshemligheter eller information som kan försämra tillgången till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna för personer som vistas på finskt territorium. Försvarsutskottet påpekar att utlämnande av uppgifter inom ramen för internationellt samarbete också i övrigt måste följa de föreslagna bestämmelserna och anknyta till ett underrättelseuppdrag som utförs av militärunderrättelsemyndigheterna. Utskottet konstaterar att ett underrättelseuppdrag ytterst grundar sig på de prioriteringar som görs i samråd mellan republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet. Prioriteringarna för underrättelseverksamheten kan anses vara att bevaka Finlands intressen, och en underrättelseverksamhet som följer prioriteringarna kan anses ligga i Finlands intresse.

Med anledning av grundlagsutskottets nämnda ställningstaganden föreslår försvarsutskottet att 1 mom. 1 punkten preciseras så att det i lagen föreskrivs om utbyte av andra uppgifter än personuppgifter i det internationella samarbetet. Till följd av förbudet mot utlämnande av personuppgifter anser försvarsutskottet att nödvändighetskravet i 1 mom. 1 punkten kan ändras till ett krav på att uppgifterna behövs. I fråga om 3 mom. föreslår utskottet att bestämningen *från en främmande stat* ersätts med uttrycket *utländsk*. Till samma moment fogas en bestämmelse om att en utländsk tjänsteman är skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som skyddspolisen meddelar. Vidare måste paragrafhänvisningarna i momentet ändras till följd av den ändrade pa-

ragrafnumreringen. Till 5 mom. fogas förslagsvis ett nytt 5 mom. med en bestämmelse som förbjuder internationellt samarbete om det finns grundad anledning att misstänka att en person på grund av samarbetet eller utlämnandet av uppgifter riskerar dödsstraff, tortyr, någon annan behandling som kränker människovärdet, förföljelse, godtyckligt frihetsberövande eller orättvis rättegång. Enligt en hänvisning i 6 mom. finns det bestämmelser om utlämnande av personuppgifter i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten. Utskottet föreslår att uttrycket *närmare* i 6 mom. stryks.

Försvarsutskottet anser att deltagande i internationellt underrättelsesamarbete på en främmande stats territorium inte förutsätter samtycke av tjänstemannen. I 2 mom. föreskrivs uttryckligen att tjänstemännen ska iaktta stationeringslandets lagstiftning och de villkor som staten i fråga ställer. Därmed utsätts tjänstemännen inte för sådana risker som vid underrättelseinhämtning enligt 62 § i lagförslaget. Försvarsutskottet föreslår för övrigt att det till den paragrafen fogas en bestämmelse om att av tjänstemannen inhämta uttryckligt samtycke till att delta i ett underrättelseuppdrag.

21 §. Tjänsteansvar för en utländsk tjänsteman (Ny). Enligt grundlagsutskottet måste det av bestämmelsens ordalydelse klarare framgå att en främmande stats tjänsteman är skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som militärunderrättelsemyndigheten meddelar. Dessutom måste regleringen kompletteras med bestämmelser om tjänsteansvar för en tjänsteman från en främmande stat. Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det straffrättsliga tjänsteansvaret för en tjänsteman från en främmande stat måste framgå av den föreslagna lagen om militär underrättelseverksamhet. Det är dock motiverat att de egentliga bestämmelserna om tjänsteansvar inkluderas i de bestämmelser i strafflagen till vilka lagförslagets bestämmelser hänvisar. Det behövs enligt lagutskottet inga separata bestämmelser om skadeståndsansvar för en tjänsteman från en främmande stat, eftersom tjänstemannen handlar under militärunderrättelsemyndighetens uppsikt och övervakning. Ett eventuellt skadeståndsansvar påförs därmed i första hand försvarsmakten, antingen direkt eller på grundval av principalansvar.

Enligt grundlagsutskottet måste det av bestämmelsens ordalydelse klarare framgå att en främmande stats tjänsteman är skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som militärunderrättelsemyndigheten meddelar. Försvarsutskottet konstaterar att detta krav beaktas genom den föreslagna ändringen av 20 § 3 mom.

Försvarsutskottet föreslår att det i en ny paragraf föreskrivs om tjänsteansvar för en behörig tjänsteman från en främmande stat, och att uttrycket utländsk tjänsteman, i enlighet med terminologin i 40 kap. i strafflagen, används i stället för tjänsteman från en främmande stat. Utskottet konstaterar att 20 § i lagförslag 1 till sitt innehåll motsvarar föreslagna 5 a kap. 57 § i polislagen, med undantag av hänvisningen till internationella fördrag.

Försvarsutskottet påpekar att hänvisningen till internationella fördrag behövs, eftersom exempelvis NATO/PfP SOFA tillämpas i territorierna för Natoländerna och de länder i partnerskapet för fred som har tillträtt avtalet, däribland Finland. NATO/PfP SOFA har blivit ett etablerat sätt att ordna styrkornas och personalens juridiska status när de vistas på en annan avtalsparts territorium. Också inom EU har ett motsvarande EU SOFA-avtal gjorts, men det har ännu inte rätt i kraft internationellt. Avtalen innehåller föreskrifter som gäller bl.a. formaliteter vid ankomsten till lan-

det, rätt att bära vapen, användning av jurisdiktion, rätt till skadestånd och avstående från det i vissa fall samt privilegier och befrielser.

Med hänvisning till lagutskottets utlåtande konstaterar försvarsutskottet att bestämmelser om brott som begås av eller mot utländska underrättelsetjänstemän i Finland bör införas i de bestämmelser där det konstateras för vilka brott och under vilka förutsättningar bestämmelserna om tjänstebrott och brott mot tjänsteman ska tillämpas på utländska tjänstemän (16 kap. 20 § och 40 kap. 12 § i strafflagen). Bestämmelser om brott mot tjänsteman finns i 16 kap. i strafflagen och bestämmelser om brott som begås av tjänsteman i 40 kap. i strafflagen. Utifrån tillämpningsbestämmelserna i de nämnda kapitlen kan man sluta sig till vilka brott som i det nu aktuella sammanhanget är relevanta, det vill säga vilka brott som utländska tjänstemän kan utsättas för eller begå när de utför underrättelseuppdrag i Finland.Utskottet noterar att samma hänvisningar till strafflagen bör införas i förslaget till lag om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik. Försvarsutskottet konstaterar att lämpliga hänvisningar till strafflagen för båda propositionernas del beaktas i förvaltningsutskottets betänkande om den civil underrättelseinhämtningen.

22 (20) §. Observation och systematisk observation. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det inte framgår av lagtexten att underrättelseverksamhet som riktas mot en grupp av personer skulle ha en sekundär karaktär. Grundlagsutskottet menar att underrättelseinhämtningen ska göra intrång på meddelandehemligheten så riktat och begränsat som möjligt. För att säkerställa att underrättelseverksamheten inriktas korrekt är det enligt utskottet motiverat att det i de ifrågavarande bestämmelserna uttryckligen nämns att underrättelseinhämtning riktad mot en grupp av personer är sekundär.

Försvarsutskottet konstaterar att det i detaljmotiven till 9 § har föreslagit att definitionen av grupp av personer förklaras. I fråga om 1 mom. i paragrafen om observation och systematisk observation föreslår utskottet att det till bestämmelsen fogas att observation kan riktas mot en grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras. Försvarsutskottet föreslår i enlighet med grundlagsutskottets krav att 4 momentets bestämmelse om rätt att rikta observation mot utrymmen som används för stadigvarande boende stryks, eftersom denna avgränsning finns angiven i 12 § om de allmänna förutsättningarna för användning av metoder för underrättelseinhämtning.

23 § (21) Beslut om systematisk observation. Utskottet föreslår att det till 3 mom. 2 punkten fogas att åtgärden kan riktas mot en tillräckligt specificerad grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras.

24 (22) §. Förtäckt inhämtande av information. Utskottet föreslår att 1 mom. ändras så att åtgärden kan riktas mot en grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras. Till följd av grundlagsutskottets nämnda ställningstaganden föreslår försvarsutskottet att 3 mom. stryks.

25 (23) §. Beslut om förtäckt inhämtande av information. Utskottet föreslår att det till 2 mom. 2 punkten fogas att åtgärden kan riktas mot en tillräckligt specificerad grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras.

26 (24) §. Teknisk avlyssning. Utskottet föreslår att 1 mom. preciseras så att åtgärden kan riktas mot en grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras. Vidare föreslår utskottet att bestämningen *stadigvarande* i 2 mom. ersätts med uttrycket *av permanent natur*.

27 (25) §. Beslut om teknisk avlyssning. Försvarsutskottet föreslår att första meningen i 1 mom. ändras så att beslut om teknisk avlyssning fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman, när avlyssningen riktas mot ett annat utrymme som är skyddat av hemfrid enligt 24 kap. 11 § i strafflagen än ett utrymme som används för boende av permanent natur eller mot en person som berövats sin frihet. Utskottet föreslår att det till 4 mom. 2 punkten fogas att åtgärden kan riktas mot en tillräckligt specificerad grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras.

28 (26) §. Optisk observation Utskottet föreslår att 1 mom. preciseras så att åtgärden kan riktas mot en grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras. Vidare föreslår utskottet att bestämningen *stadigvarande* i 2 mom. ersätts med uttrycket *av permanent natur*.

29 (27) §. Beslut om optisk observation. I 27 § i lagen om militär underrättelseverksamhet finns bestämmelser om beslut om optisk observation. Enligt 1 mom. ska beslut om optisk observation av en person som har berövats sin frihet fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman. Lagutskottet noterar i sitt utlåtande att den föreslagna bestämmelsen avviker från vad som föreskrivs i 5 kap. 20 § i polislagen. Enligt 1 mom. i den paragrafen ska beslut om optisk observation fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad polisman, om observationen riktas mot ett hemfridsskyddat utrymme eller en annan plats som avses i 24 kap. 11 § i strafflagen eller mot en person som berövats sin frihet på grund av brott. Det betyder att domstolens beslutanderätt är mer begränsad i 27 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet än i gällande 5 kap. 20 § i polislagen. Lagutskottet anser att nämnda 27 § bör justeras så att den till denna del i högre grad motsvarar gällande lagstiftning.

Försvarsutskottet föreslår att första meningen i 27 § 1 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet ändras så att beslut om optisk observation fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman, när observationen riktas mot ett annat utrymme som är skyddat av hemfrid enligt 24 kap. 11 § i strafflagen än ett utrymme som används för boende av permanent natur eller mot en person som berövats sin frihet. Utskottet föreslår att det till 4 mom. 2 punkten fogas att åtgärden kan riktas mot en tillräckligt specificerad grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras.

32 (30) §. Teknisk observation av utrustning. Eftersom paragrafnumreringen i lagen om militär underrättelseverksamhet ändras måste hänvisningsbestämmelsen i 2 mom. justeras.

35 (33) §. Inhämtande av information i stället för teleavlyssning. Eftersom paragrafnumreringen i lagen om militär underrättelseverksamhet ändras måste hänvisningarna i 1 och 2 mom. justeras.

37 (35) §. Teleövervakning. Enligt 3 mom. kan militärunderrättelsemyndigheterna ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som någon annan än en statlig aktör innehar eller annars använder, om detta kan antas vara av synnerlig vikt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag. Försvarsutskottet föreslår att bestämningen *med fog* fogas till momentet.

39 (37) §. Inhämtande av basstationsuppgifter. I 37 § 2 mom. i lagförslaget föreskrivs angående förutsättningarna för inhämtande av basstationsuppgifter endast att militärunderrättelsemyndigheterna kan beviljas tillstånd att inhämta sådana basstationsuppgifter som är behövliga med avseende på ett underrättelseuppdrag. Inhämtande av basstationsuppgifter berörs av den allmänna förutsättningen för användning av metoder för underrättelseinhämtning i 11 § 1 mom., enligt vilken det med fog kan antas att man genom metoden kan få information med avseende på ett underrättelseuppdrag. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att inhämtande av basstationsuppgifter som metod för underrättelseinhämtning alltså uppenbarligen kan användas under tämligen vaga förutsättningar, eftersom kravet på behövlighet i 37 § 2 mom. inte avgränsar den information som är föremål för metoden på samma sätt som exempelvis relevanskravet i 5 kap. 11 § 2 mom. i polislagen. I detaljmotiven konstateras det att det är frågan om såväl "nödvändig" (i den finska språkdräkten: tarpeellisista) som "väsentlig" (i den finska språkdräkten: olennaisista) information. Enligt grundlagsutskottets uppfattning står det klart att information som är behövlig för uppdraget är ett vidare uttryck än information som är väsentlig eller av betydelse för uppdraget. Försvarsutskottet måste ändra bestämmelsen så att befogenheten avgränsas till uppgifter som är av betydelse eller synnerlig betydelse för genomförandet av underrättelseuppdraget.

Försvarsutskottet föreslår att bestämningen *behövliga* i 2 mom. ersätts med uttrycket *av betydelse*.

40 (38) §. Beslut om inhämtande av basstationsuppgifter. Enligt 38 § 2 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet kan tillstånd för inhämtande av basuppgifter beviljas för en viss tidsperiod. Europadomstolen har i sin praxis gällande metoder för underrättelseinhämtning förutsatt att användningen av dem avgränsas i tid. Av skäl som följer av 19 § i grundlagen måste bestämmelsen enligt grundlagsutskottet preciseras så att den uttryckligen föreskriver om befogenhetens maximala varaktighet. Ändringen är ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Försvarsutskottet föreslår därför att 2 mom. ändras så att tillstånd kan ges och beslut fattas för högst sex månader åt gången. Utskottet påpekar att inhämtande av basstationsuppgifter kan gälla också förfluten tid, vilket bör beaktas i bestämmelsen.

42 (40) §. Installation och avinstallation av anordningar, metoder eller programvara. Enligt 40 § 2 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet får anordningar, metoder och programvara som används för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning eller teknisk observation av utrustning installeras i utrymmen som används för stadigvarande boende endast om domstolen har gett tillstånd till det på yrkande av huvudstabens underrättelsechef eller på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman. Grundlagsutskottet uppmärksammar i

sitt utlåtande att åtgärden inte motiveras med omständigheter som kan anses utgöra tryggande av de grundläggande fri- och rättigheterna eller utredning av brott enligt 10 § 3 mom. i grundlagen. Bestämmelsen strider därmed mot 10 § i grundlagen och måste strykas ur lagförslaget. Eftersom det i fråga om olika befogenheter i lagförslaget föreskrivs att utrymmen som används för stadigvarande boende ställs utanför befogenhetens tillämpningsområde, måste också 40 § 2 mom. kompletteras med ett uttryckligt omnämnande i lag om att utrymmen som används för boende av permanent natur ställs utanför befogenhetens tillämpningsområde. En sådan ändring är ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det i propositionen om civil underrättelseinhämtning finns en bestämmelse som motsvarar 40 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet (RP 202/2017 rd, lagförslag 1, 5 a kap. 16 §). Lagutskottet ser det som motiverat att bestämmelserna i lagen om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik respektive lagen om militär underrättelseverksamhet är enhetliga. Lagutskottet har därför föreslagit för försvarsutskottet att det i slutet av 40 § 1 mom. i lagförslaget infogas en bestämmelse om att anordningar, metoder och programvara inte får installeras eller avinstalleras i utrymmen som används för boende av permanent natur.

Försvarsutskottet föreslår således att 2 mom. stryks och att det till 1 mom. fogas en bestämmelse som motsvarar lagutskottets förslag.

43 (41) §. Täckoperation. Bestämmelserna om täckoperationer i 41 § 3 mom. och om bevisprovokation genom köp i 45 § 4 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet strider enligt grundlagsutskottet mot 10 § i grundlagen.

Grundlagsutskottet föreslår att 1 mom., på samma sätt som redan påpekats i fråga om andra bestämmelser, preciseras så att åtgärden kan riktas mot en grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras. Utskottet föreslår att 2 mom. preciseras så att grunderna för när täckoperationer kan riktas mot en person eller en grupp av personer framgår tydligare; det vill säga att verksamheten måste planenlig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad. Utskottet föreslår att 3 mom. stryks i enlighet med grundlagsutskottets utlåtande.

Motiven till att beslut om täckoperation och bevisprovokation genom köp får fattas av underrättelsechefen i stället för av tingsrätten ges i de allmänna motiven ovan.

44 (42) §. Framställning om och plan för en täckoperation. Utskottet föreslår att det till 1 mom. 2 punkten fogas att åtgärden kan riktas mot en tillräckligt specificerad grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras.

45 (43) §. Beslut om en täckoperation. Utskottet föreslår att det till 3 mom. 5 punkten fogas att åtgärden kan riktas mot en tillräckligt specificerad grupp av personer, i det fall att en viss person inte kan identifieras.

47 (45) §. Bevisprovokation genom köp. Enligt 45 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet avses med bevisprovokation genom köp ett köpeanbud eller ett köp av ett föremål, ett ämne, egendom eller en tjänst som en militärunderrättelsemyndighet gör i syfte att ta om hand

eller hitta ett föremål, ett ämne eller egendom som har samband med ett underrättelseuppdrag. Enligt detaljmotiven till bestämmelsen kan bevisprovokation genom köp komma på fråga till exempel när det gäller sådant material som används för framställning av falska handlingar och som underrättelsetjänsten i en främmande stat kan tänkas använda.

Grundlagsutskottet fäster i sitt utlåtande uppmärksamheten vid att när sådana befintliga befogenheter som stiftats för att polisen ska kunna utreda brott anvisas för andra ändamål, måste också innehållet i befogenheterna granskas. Exempelvis bevisprovokation genom köp har i grundlagsutskottets praxis karakteriserats som en okonventionell befogenhet, som innebär att polisen ges rätt att utan tjänsteansvar bryta mot vissa straffrättsliga förbud. Grundlagsutskottet har understrukit att en sådan myndighetsverksamhet i sig är konstitutionellt relevant med avseende på principen om förvaltningens lagbundenhet. Relevant i fråga om bevisprovokation genom köp är att principen bland annat kan anses innebära att en offentlig myndighet inte utan synnerligen vägande skäl och exakt angivna förutsättningar får ges nya befogenheter att utföra uppgifter som annars är straffrättsligt straffbara även om de utförs av en myndighet.

Enligt grundlagsutskottets uppfattning verkar det som om bestämmelserna om bevisprovokation genom köp täcker också sådana normala civilrättsliga rättshandlingar som inte är problematiska med tanke på laglighetsprincipen och för vilka det inte kan påvisas något konstitutionellt behov av att reglera och bedöma dem som okonventionella. Försvarsutskottet bör noggrant utreda vilka slags åtgärder som ska kunna vidtas på grundval av bestämmelserna om bevisprovokation genom köp och vid behov förtydliga bestämmelserna. Grundlagsutskottet konstaterar dessutom att bestämmelserna om bevisprovokation genom köp i en bostad enligt 45 § 4 mom. strider mot 10 § i grundlagen. De måste därför strykas ur lagförslaget.

Försvarsutskottet konstaterar att bevisprovokation genom köp kan behövas i en situation där användningen av en metod för underrättelseinhämtning kräver att militärunderrättelsemyndigheten måste inhämta ett föremål, ett ämne, egendom eller en tjänst som det normalt är olagligt att köpa eller inneha. Det kan vara frågan om exempelvis botnät, som består av kapade hemdatorer, eller skadeprogram som inte finns allmänt eller kommersiellt tillgängliga. Syftet med bevisprovokation genom köp är inom underrättelseverksamheten inte att utföra en civilrättslig rättshandling, utan att inhämta information om verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten. Det är en grundläggande förutsättning för en framgångsrik underrättelseinhämtning att den som utsätts för bevisprovokation genom köp inte är medveten om att köparen är en militärunderrättelsemyndighet. Det betyder att bevisprovokation genom köp inte kan utföras genom att öppet uppge sig för att vara en militärunderrättelsemyndighet eller en tjänsteman vid en sådan, utan köpet måste ske genom hemlighållande av köparens identitet.

Försvarsutskottet föreslår att nödvändighetskravet i 2 mom. stryks; det är obehövligt, eftersom saken beaktas i förslaget till ändring av 12 § om de allmänna förutsättningarna för användning av metoder för underrättelseinhämtning. Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande föreslår kulturutskottet att 4 mom. stryks.

51 (49) §. Användning av informationskällor. I 49 § i lagförslag 1 föreskrivs det om användning av informationskällor och i 50 § om betalning av arvode till informationskällan. I 51 § finns bestämmelser om beslut om styrd användning av informationskällor. Förslaget innehåller till

skillnad från 5 kap. 41 § i polislagen och 10 kap. 39 § 5 mom. i tvångsmedelslagen ingen bestämmelse om registrering av uppgifter om informationskällor. Grundlagsutskottet anser att det i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet bör införas en grundläggande bestämmelse om registrering av informationskällor.

Försvarsutskottet föreslår att det till 51 § fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket uppgifter om användning av informationskällor får registreras i ett personregister. På behandlingen av uppgifterna tillämpas lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten. Som tidigare sagts, måste den lagen träda i kraft samtidigt som lagen om militär underrättelseverksamhet. Utskottet föreslår dessutom att en paragrafhänvisning ändras i 5 mom.

53 (51) §. Beslut om styrd användning av informationskällor. Enligt 3 mom. 2 punkten ska den med användningen av Försvarsmaktens underrättelsetjänsts metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som ansvarar för genomförandet av underrättelseuppdraget anges i beslutet. Enligt utredning till utskottet avviker utformningen av förslaget från andra bestämmelser om befogenheter för så kallad personbaserad underrättelseinhämtning och från vad som föreslås i motsvarande bestämmelse i lagstiftningen om civil underrättelseinhämtning. Försvarsutskottet föreslår därför att bestämmelsen preciseras på följande sätt: "Den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman vid militärunderrättelsemyndigheten som ansvarar för genomförandet av underrättelseinhämtningen."

54 (52) §. Platsspecifik underrättelseinhämtning. I 52 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet föreslås bestämmelser om platsspecifik underrättelseinhämtning. Den platsspecifika underrättelseinhämtningen riktas i enlighet med definitionen mot platser eller utrymmen. I motiven till paragrafen konstateras det att platsspecifik underrättelseinhämtning i regel genomförs i hemlighet så att platsens ägare, innehavare eller någon annan person inte känner till att militärunderrättelsemyndigheten besöker platsen. Med hänvisning till grundlagsutskottets tidigare noterade ståndpunkt föreslår försvarsutskottet att uttrycket *utrymme som används för stadigvarande boende* i 1 mom. ändras till *utrymme som används för boende av permanent natur*.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att domstolens förhandstillstånd för platsspecifik underrättelseinhämtning inte ersätter efterhandskontrollen, eftersom den som är föremål för åtgärden inte kan delta i det beslut som fattas på förhand. Av skäl som följer av 21 § i grundlagen och artikel 13 i Europakonventionen är det enligt grundlagsutskottet nödvändigt att föreskriva om efterhandskontroll också i anknytning till den situation som avses här.

Att underrätta föremålet för platsspecifik underrättelseinhämtning om underrättelseinhämtningen kan, enligt inkommen utredning i frågan, till följd av föremålets karaktär, i sig utgöra ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten eller åtminstone vara ägnat att utgöra ett hot.

Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att den platsspecifika underrättelseinhämtning som aves i lagförslaget inte gäller husrannsakan, eftersom utrymmen som används för permanent boende enligt det som sägs ovan måste ställas utanför tillämpningsområdet för samtliga metoder för underrättelseinhämtning. Bedömningen av behovet av efterhandskontroll måste dessutom beakta att det i regel uttryckligen är domstolen som fattar beslut om platsspecifik underrättelseinhämtning, vilket inte är fallet när det gäller husrannsakan enligt tvångsmedelslagen. Domstolen bedömer re-

dan på förhand, i samband med behandlingen av tillståndsärendet, förutsättningarna för användning av metoder för underrättelseinhämtning. Det avviker från efterhandskontrollen i fråga om husrannsakan, där domstolen i efterhand bedömer förutsättningarna för husrannsakan och det förfarande som tillämpats vid husrannsakan.

Dessutom bör det enligt lagutskottet beaktas att också underrättelsetillsynsombudsmannen enligt den föreslagna regleringen har rätt att delta i behandlingen av tillståndsärenden som rör metoder för underrättelseinhämtning. Ombudsmannen har också rätt att uttrycka sin åsikt om ansökan innan tingsrätten fattar beslut i ärendet. Det är enligt lagutskottet dessutom särskilt betydelsefullt att den föreslagna platsspecifika underrättelseinhämtningen uttryckligen är föremål för underrättelsetillsynsombudsmannens efterhandskontroll. Varje yrkande på användning av en metod för underrättelseinhämtning som föreläggs domstol och varje domstolsbeslut samt beslut fattat av en underrättelsemyndighet ska enligt förslaget lämnas till underrättelsetillsynsombudsmannen för kännedom. Ombudsmannen kan då reagera om något i ett yrkande eller beslut strider mot lagstiftningen. Klagomål kan dessutom anföras hos underrättelsetillsynsombudsmannen av var och en som varit föremål för underrättelseverksamhet och anser att man inom underrättelseverksamheten kränkt hans eller hennes rättigheter eller i övrigt gått lagstridigt tillväga.

Vidare kan den som har varit föremål för underrättelseverksamhet eller som misstänker att han eller hon har varit föremål för underrättelseinhämtning begära att ombudsmannen undersöker lagenligheten i underrättelseverksamheten. Någon motsvarande tillsynsmekanism finns inte i fråga om husrannsakan. Underrättelsetillsynsombudsmannens tillsynsrätt begränsar inte heller de högsta laglighetsövervakarnas befogenheter.

Lagutskottet anser i sitt utlåtande därför att det inte är motiverat eller nödvändigt att föreskriva om särskild efterhandskontroll i domstol när det gäller platsspecifik underrättelseinhämtning. Försvarsutskottet omfattar denna ståndpunkt och konstaterar att den föreslagna regleringen garanterar föremålet för platsspecifik underrättelseinhämtning eller innehavaren av platsen tillräckligt rättsskydd och möjlighet till efterhandskontroll.

55 (53) §. Beslut om platsspecifik underrättelseinhämtning. Enligt bestämmelsen ska beslut om platsspecifik underrättelseinhämtning fattas av domstol, när inhämtningen riktas mot en hemfridsskyddad plats. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att eftersom det i den föreslagna bestämmelsen inte anges några sådana grunder för åtgärden som kan anses utgöra tryggande av de grundläggande fri- och rättigheterna eller utredning av brott enligt 10 § 3 mom. i grundlagen, måste ordalydelsen i bestämmelsen preciseras så att den motsvarar syftet med bestämmelsen och så att det tydligt framgår att platsspecifik underrättelseinhämtning inte ens med domstolens tillstånd får riktas mot utrymmen som används för boende av permanent natur. Det är ett villkor för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Försvarsutskottet föreslår att 1 mom. preciseras så att domstolen beslutar om platsspecifik underrättelseinhämtning när den riktas mot en annan hemfridsskyddad plats än ett utrymme som används för boende av permanent natur.

59 (57) §. Beslut om kopiering och om kopiering av försändelser. Enligt paragrafen ska militärunderrättelsemyndigheterna i samband med militär underrättelseinhämtning ha rätt att kopiera

ett dokument eller föremål för utförande av ett underrättelseuppdrag (54 §). Beslut om kopiering ska enligt 57 § fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman. Grundlagsutskottet anser det motiverat beslut om kopiering — möjligen med undantag av brådskande fall — hänförs till domstol.

Utifrån inkommen utredning konstaterar försvarsutskottet att kopiering kan utgöra ett intrång i en persons skydd för privatlivet, men i jämförelse med andra metoder för underrättelseinhämtning kan ingreppet anses vara ringa, och kopiering blir oftast aktuellt i samband med användning av någon annan metod för underrättelseinhämtning. Kopiering är allmänt tagen en sedvanlig metod som kan innebära exempelvis fotografering av en topografisk karta eller en schematisk bild. Bestämmelserna om informerande om kopiering är beroende av huruvida kopieringen gäller ett meddelande eller inte. Däremot anknyter kopiering av försändelser i (55 §) i princip till skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden. Det kan enligt försvarsutskottet därför anses motiverat att beslut om kopiering av försändelser hör till en domstol. Samma ståndpunkt framförs i lagutskottets utlåtande.

Försvarsutskottet föreslår att det till paragrafen fogas nya 3 och 4 mom., där det föreskrivs om domstolens rätt att besluta om kopiering av försändelse och om det förfarande som ska tillämpas i brådskande fall. Paragrafens 1 mom. preciseras så att beslut om kopiering av annat än försändelser ska fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen tjänsteman. Till momentet fogas också en hänvisning till 56 §. Utskottet föreslår också att paragrafrubriken preciseras.

60 (58) §. Radiosignalspaning. Försvarsutskottet föreslår att uttrycket försvarsgrenarna i 2 mom. ersätts med begreppen armén, marinen och flygvapnet.

64 (62) §. Militär underrättelseinhämtning utomlands. Till följd av att den underrättelseinhämtning som avser utländska förhållanden är känslig till sin natur är det enligt motiven dock i enskilda fall motiverat att det moment och den paragraf som nämns separat i det föreslagna 62 § 1 mom. inte alltid behöver tillämpas, vilket anges med uttrycket "får tillämpas". Detta ger huvudstabens underrättelsechef prövningsrätt att bedöma när bestämmelserna kan tillämpas och när det inte är motiverat att tillämpa dem. Till de bestämmelser som kan tillämpas enligt prövning hör exempelvis förbudet mot underrättelseinhämtning i 79 § i lagförslaget, enligt vilken metoder för underrättelseinhämtning inte får riktas mot sådan kommunikation som parterna i kommunikationen inte får vittna om eller som parterna har rätt att vägra vittna om med stöd av rättegångsbalken. Grundlagsutskottet anser att den skyldighet en tjänsteman enligt grundlagen har att också utomlands handla på ett sätt som inte kränker de grundläggande fri- och rättigheterna eller de mänskliga rättigheterna, inte kan grunda sig på omfattande prövningsrätt som föreskrivs genom en så öppen reglering. Försvarsutskottet anser att regleringen bör preciseras väsentligt.

Försvarsutskottet menar att det huvudsakligen är fullt naturligt att de bestämmelser som avses i 62 § 1 mom. inte får tillämpas på militär underrättelseinhämtning utomlands. I 1 mom. hänvisas till 58 § 3 mom. om radiosignalspaning som avser meddelande från någon annan än en statlig aktör. Också 82 § 2 mom. i lagförslag 1 är nära kopplat till radiosignalspaning. Där föreskrivs om avbrytande av radiosignalspaning, om det framgår att radiosignalspaningen gäller innehållet i ett

meddelande från någon annan än en statlig aktör. Utskottet konstaterar att exempelvis finska trupper som sänds ut till krisområden kan utsättas för hot också av andra än statliga aktörer. Radiosignalspaning kan ge information om dessa aktörer i ett område där det inte finns tillgång till allmänna datanät, och kommunikationen sker exempelvis genom satellitförbindelse.

Försvarsutskottet föreslår därför en minskning av antalet bestämmelser som inte behöver tillämpas vid militär underrättelseinhämtning utomlands. Därmed kvarstår hänvisningar till 60 § 3 mom. (58 § 3 mom. i lagförslag 1) och 85 § 2 mom. (82 § 2 mom. i lagförslag 1) i paragrafen om underrättelseinhämtning utomlands. Lagens 79—80 § (76—77 § i lagförslag 1), 186) och 89 § (86 § i lagförslag 1) tillämpas inte på underrättelseinhämtning och användning av metoder för underrättelseinhämtning utomlands. Eftersom det till 12 § 3 mom. om de allmänna förutsättningarna för användning av metoder för underrättelseinhämtning har fogats ett förbud mot underrättelseinhämtning i utrymmen som används för boende av permanent natur, måste det också i 64 § finnas en hänvisning till detta. Försvarsutskottet föreslår dessutom att det till 2 mom. fogas en bestämmelse om att deltagande i underrättelseinhämtning förutsätter uttryckligt samtycke av tjänstemannen.

65 §. Förbud mot allmän och oriktad övervakning av datatrafik (Ny). Ordalydelsen i 63 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet (Behandling av tekniska data) verkar enligt grundlagsutskottets uppfattning tillåta insamling och lagring av data i ett mycket omfattande område av kommunikationsnätet, och utöver omnämnandet av kortvarig insamling i 63 § finns inga uttryckliga begränsande kriterier för insamlingen och lagringen av data. Den föreslagna regleringen kan till denna del anses ha drag av så kallad massövervakning, eftersom behandlingen av tekniska data i datatrafiken också enligt propositionsmotiven ska kunna ske kortvarigt och inriktas på all datatrafik som rör sig i en kommunikationsnätsdel. Eftersom grundlagens 10 § 4 mom. inte möjliggör allmän, oriktad och heltäckande övervakning av datatrafiken i underrättelseverksamheten, måste föreslagna 63 § till denna del preciseras med en uttrycklig bestämmelse om förbud mot allmän och oriktad övervakning av datatrafik. Alternativt kan ett sådant förbud tas in i lagens allmänna bestämmelser. Det är ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Försvarsutskottet föreslår att följande allmänna bestämmelse (ny 65 §) om förbud mot allmän och oriktad övervakning av datatrafik fogas till 4 kap. Av detta följer att 63 § inte behöver ändras.

70 (67) §. Underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det av nödvändighetskravet i 67 § 1 mom. i lagförslaget framgår att underrättelseinhämtning som avser datatrafik ska utgöra en sistahandsåtgärd vid underrättelseinhämtning som riktas mot datatrafiken hos andra än statliga aktörer. Enligt detaljmotiven till bestämmelsen avses med nödvändighetsförutsättning att underrättelseinhämtning som avser datatrafik ska användas i sista hand, dvs. i praktiken om informationsinhämtning med någon annan metod än underrättelseinhämtning som avser datatrafik inte är möjlig. Grundlagsutskottet anser att det i ett så exceptionellt regleringssammanhang vore befogat att på det sätt som anges i motiven föreskriva att underrättelseinhämtning som avser datatrafik är en metod för underrättelseinhämtning som tillämpas i sista hand.

Försvarsutskottet föreslår att 1 och 2 mom. kompletteras så att det tydligare framgår att underrättelseinhämtning som avser datatrafik är en metod för underrättelseinhämtning som tillämpas i sista hand. I det här sammanhanget konstaterar utskottet att det i 65 § föreslås ett förbud mot allmän och oriktad övervakning av datatrafik, och i 12 § om ett nödvändighetskrav när det gäller andra än statliga aktörer.

71 (68) §. Beslut om underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer. Enligt föreslagna 68 § om beslut om underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer kräver detta slag av underrättelseinhämtning i regel förhandstillstånd av domstol. Beslut om underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer ska enligt 68 § 1 mom. fattas av domstol på yrkande av huvudstabens underrättelsechef. Om ärendet inte tål uppskov, får huvudstabens underrättelsechef besluta om underrättelseinhämtning som avser datatrafiken hos andra än statliga aktörer till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ett sådant ärende ska föras till domstol för avgörande inom 24 timmar. Tillstånd kan enligt föreslagna 68 § 2 mom. ges för högst sex månader åt gången. I 3 mom. föreskrivs det dessutom om de omständigheter som ska nämnas i yrkandet och domstolsbeslutet.

Grundlagsutskottet menar att det måste påvisas att underrättelseinhämtningen och eventuella individuella begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna i varje enskilt fall är ett effektivt och nödvändigt sätt att inhämta information om verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten i situationen i fråga. I föreslagna 68 § förutsätts likväl inte helt tydligt någon skyldighet att påvisa dessa omständigheter. Det är motiverat att till 68 § 3 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet foga en punkt som uttrycker ett krav på att ange grunderna för att underrättelseinhämtning i det enskilda fall som avses i ansökan är effektiv och nödvändig.

Försvarsutskottet föreslår att det till 3 mom. fogas en ny 3 punkt om de fakta som effektiviteten hos och nödvändigheten av en metod för underrättelseinhämtning grundar sig på. Till följd av den nya 3 punkten måste dessutom uttrycket *de övriga* fogas till 4 punkten. Numreringen av momentets underpunkter måste ändras till följd av detta.

72 (69) §. Genomförande av den koppling som behandlingen av tekniska data och underrättelseinhämtning som avser datatrafik förutsätter. På grund av den ändrade paragrafnumreringen måste hänvisningen i 1 mom. ändras.

75 (72) §. Skyddande av militär underrättelseinhämtning. I lagförslagets 72 § föreskrivs om skyddande av militär underrättelseinhämtning. Enligt föreslagna 72 § 1 mom. får militärunderrättelsemyndigheten använda falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter, göra och använda falska, vilseledande eller förtäckta registeranteckningar samt upprätta och använda falska handlingar, när det behövs för att förhindra att den militära underrättelseinhämtningen avslöjas. I den föreslagna bestämmelsen uppställs som förutsättning för skyddande att det är nödvändigt för att förhindra att den militära underrättelseinhämtningen avslöjas. Nödvändighetskravet är i linje med motsvarande bestämmelser i 5 kap. 46 § i polislagen och 10 kap. 46 § i tvångsmedelslagen. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att propositionsmotiven likväl behandlar en förutsättning enligt vilken skyddsåtgärder får vidtas när detta behövs för att förhindra att militär underrättelseinhämtning avslöjas. Grundlagsutskottet påpekar att lagtexten och dess motiv inte harmonierar med varandra.

Försvarsutskottet anser att nödvändighetskravet i 1 mom. är motiverat. Utskottet föreslår därför att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket bestämmelser om skyddande av militär underrättelseinhämtning får utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet får det utfärdas närmare bestämmelser om hur skyddandet ska ordnas i praktiken vid militärunderrättelsemyndigheterna. Utskottet konstaterar att skyddandet alltid är en sensitiv verksamhet, så den tjänsteman som ansvarar för skyddandet förutsätts ha tillräcklig erfarenhet samt goda kunskaper och färdigheter inom området. Utskottet påpekar att olika personuppgiftsansvariga har en viktig roll i skyddandet. Närmare bestämmelser om samarbetet med personuppgiftsansvariga får utfärdas genom förordning av statsrådet.

76 (73) §. Beslut om skyddande av militär underrättelseinhämtning. På grund av den ändrade paragrafnumreringen måste hänvisningsbestämmelsen i 1 mom. ändras.

79 (76) §. Anmälan om en brottsmisstanke. I 76 och 77 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet finns det bestämmelser om utlämnande av information som erhållits vid underrättelseinhämtning för brottsbekämpning. Utgångspunkten är att information som erhållits genom underrättelsebefogenheter inte får användas för andra ändamål än underrättelseuppdrag. Enligt motiven handlar bestämmelsen om vissa undantag från ändamålsbundenheten. Det handlar om en slags brandväggsbestämmelse.

De föreslagna bestämmelserna har likheter med bestämmelserna om användningen av överskottsinformation. Grundlagsutskottet menar att det i bestämmelserna och motiven till dem förblir oklart varför regleringen inte konstruerats i enlighet med bestämmelserna om överskottsinformation i 10 kap. 55 och 56 § i tvångsmedelslagen och i 5 kap. 53 och 54 § i polislagen. Bestämmelserna om användning av överskottsinformation i polislagen och tvångsmedelslagen bygger på en modell enligt vilken överskottsinformation får användas vid utredning av brott när informationen gäller ett sådant brott för vars förhindrande det skulle ha varit tillåtet att använda det tvångsmedel som har använts då informationen har fåtts (5 kap. 54 § 1 mom. i polislagen och 10 kap. 56 § 1 mom. i tvångsmedelslagen). Överskottsinformation får dock också användas om användningen av överskottsinformationen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet, och om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år eller det är fråga om något av de brott som uttryckligen nämns i bestämmelserna (5 kap. 54 § 2 mom. i polislagen och 10 kap. 56 § 2 mom. i tvångsmedelslagen). Överskottsinformation får dessutom alltid användas för förhindrande av brott, för inriktning av förundersökningsmyndighetens verksamhet och som en utredning som stöder det att någon är oskyldig (5 kap. 54 § 4 mom. i polislagen och 10 kap. 56 § 4 mom. i tvångsmedelslagen).

Grundlagsutskottet konstaterar att bestämmelserna i 76 och 77 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet i det här avseendet kan anses vara problematiska, eftersom det inte tydligt framgår hur de förhåller sig till bestämmelserna om användning av överskottsinformation. Bestämmelserna är dessutom tämligen svåra att få grepp om. Vid bedömningen av regleringen måste enligt grundlagsutskottets uppfattning uppmärksamhet fästas för det första vid att underrättelseverksamhet till sin karaktär är annorlunda än användning av hemliga metoder att inhämta information enligt polislagen eller användning av hemliga tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen. Det betyder att frågan om bundenheten till ett användningsändamål accentueras när man bedömer regleringen om eventuell överskottsinformation eller information som påminner om sådan.

Med tanke på skillnaderna mellan underrättelseverksamhet respektive utredning och avvärjande av brott bör det enligt grundlagsutskottet särskilt säkerställas att regleringen inte öppnar möjligheter att utnyttja underrättelseverksamheten för att kringgå polislagens bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information eller tvångsmedelslagens bestämmelser om hemliga tvångsmedel.

Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att när det gäller de föreslagna bestämmelserna om utlämnande av uppgifter är det viktigt att notera att det för användning av metoder för underrättelseinhämtning inte har fastställts och inte kan fastställas en straffskala för de brott som motiverar en metod för underrättelseinhämtning, det vill säga att det inte kan finnas något krav på hur allvarliga de brott som samtidigt nämns är, eftersom metoder för underrättelseinhämtning inte används inom brottsutredning. Bestämmelserna om utlämnande av uppgifter för brottsbekämpning eller brottsutredning måste därför omfatta en ändamålsbegränsning; utlämnande av uppgifter ska alltså begränsas i tillräcklig grad utifrån hur allvarligt brottet är.

Lagutskottet anser att frågan om hur den föreslagna regleringen ska bedömas är mer komplex än när det gäller överskottsinformation. Vid utlämnande av uppgifter som rör brottsmisstanke och som erhållits genom en metod för underrättelseinhämtning är det strängt taget inte fråga om bestämmelser som användning av överskottsinformation, utan om en så kallad brandväggsbestämmelse. I förhållande till denna har ändamålsbegränsningen en mer accentuerad ställning än överskottsinformation. Enligt lagutskottets uppfattning bör därför den föreslagna brandväggsbestämmelsen bedömas självständigt och avskilt från frågan om användning av överskottsinformation. Lagutskottet noterar att den föreslagna brandväggsbestämmelsen i många avseenden förutsätter strängare villkor för utlämnande av uppgifter än för användning av överskottsinformation.

Som grundlagsutskottet och lagutskottet konstaterat i sina utlåtandet är underrättelseverksamhet till sin karaktär annorlunda än användning av hemliga metoder att inhämta information enligt polislagen eller användning av hemliga tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen. Med hänsyn till principen om ändamålsbegränsning kan en militärunderrättelsemyndighet inte ens bevara information som inhämtats genom en metod för underrättelseinhämtning, om informationen inte anknyter till underrättelseuppdraget. Dessutom förutsätter 81 § i lagförslaget att militärunderrättelsemyndigheten utplånar informationen utan dröjsmål, efter att det framgått att informationen inte behövs eller att den inte får användas för skötsel av uppdrag inom den militära underrättelseinhämtningen eller med avseende på landets försvar eller för att skydda den nationella säkerheten. Principen om ändamålsbegränsning kan jämställas med den i propositionen avsedda principen om ändamålsbundenhet.

Å andra sidan menar försvarsutskottet att det med tanke på rättsordningen kan anses ohållbart att en finländsk tjänsteman inte under några omständigheter behöver underrätta den behöriga myndigheten om situationer som avses i 76 och 77 §. Därför tillåter 81 § 4 mom. i lagförslaget undantagsvis bevarande och lagring av information som erhållits genom en metod för underrättelseinhämtning men som egentligen inte anknyter till det aktuella underrättelseuppdraget. Det är i dessa fall alltså inte frågan om utlämnande av överskottsinformation. Underrättelsemyndigheten får kännedom om den information som avses i bestämmelsen av en slump, och den anknyter inte nödvändigtvis till underrättelseuppdraget, eftersom förhindrande och utredning av brott inte hör till militärunderrättelsemyndigheternas uppgifter.

I motiven till 76 § i lagförslaget sägs att militärunderrättelsemyndigheterna ska överlåta behövliga uppgifter om brottet. Hur behövliga de uppgifter är som ska överlåtas ska kunna bedömas först och främst ur den synvinkeln, vad som nödvändigtvis förutsätts för att förundersökning ska inledas. Överlåtelse av sådana uppgifter, såsom uppgifter om en händelse och parterna i den eller andra uppgifter som avses i 1 kap. 2 § 1 mom. i förundersökningslagen, kommer naturligtvis i fråga endast i den omfattning som militärunderrättelsemyndigheterna har fått dylik information genom användning av en metod för underrättelseinhämtning.

Enligt 76 § 2 mom. i lagförslaget ska militärunderrättelsemyndigheterna få anmäla misstanke om ett begånget brott till centralkriminalpolisen, om det föreskrivna strängaste straffet för brottet är fängelse i minst tre år. Tröskeln för anmälan är alltså en annan än i 5 kap. 54 § 2 mom. i polislagen. Även om en del av metoderna för underrättelseinhämtning är av samma typ som de hemliga metoder för inhämtande av information som avses i 5 kap. i polislagen, används de likväl för helt olika ändamål. Utskottet påpekar i fråga om utlämnande av information att också de krav på utlämnande av personuppgifter som anges i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (RP 13/2018 rd) måste beaktas.

Försvarsutskottet föreslår därför och med hänvisning till ändringsförslagen i lagutskottets utlåtande att 2 mom. i fråga om brott för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år kompletteras med ett krav på att *anmälan kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet*. Det motsvarar vad som föreskrivs i 5 kap. 54 § 2 mom. i polislagen. Försvarsutskottet menar att den föreslagna bestämmelsen innebär en tillnärmning av regleringen om överskottsinformation i tvångsmedelslagen och polislagen. Harmoniseringen kan anses motiverad trots att det är frågan om olika situationer; slutresultatet i båda fallen kan vara att brott av en viss grovhetsgrad utreds i en straffprocess. Harmoniseringen stöds också av grundlagsutskottets ställningstaganden om bestämmelserna om användning av överskottsinformation.

Huruvida en anmälan i vissa fall ska göras eller skjutas upp är enligt 3 mom. kopplat till hur viktig utredningen av brottet är med avseende på allmänna och enskilda intressen. Försvarsutskottet konstaterar att uttrycken *enskilda* och *allmänna intressen* är i viss mån oklara, även om de förklarats i motiven till bestämmelsen. Försvarsutskottet föreslår att momentet kompletteras med formuleringen *dess betydelse för försvaret av landet och för skyddet av den nationella säkerheten samt*.

Enligt 77 § 4 mom. ska information som inhämtats genom användning av en metod för underrättelseinhämtning alltid få röjas som en utredning som stöder att någon är oskyldig samt för att förhindra betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Försvarsutskottet föreslår att en motsvarande bestämmelse fogas också till denna bestämmelse som nytt 4 mom., eftersom informationen kan erhållas i vilken fas av processen som helst.

Försvarsutskottet föreslår dessutom ett nytt 5 mom., där det på samma sätt som i tvångsmedelslagens och polislagens bestämmelser om överskottsinformation föreskrivs att beslut om användning av information som ska lämnas som bevisning fattas av domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken. I tvångsmedelslagens och polislagens bestämmelser om överskottsinformation hänvisas det till att bestämmelser om att användning av överskottsinformation ska anteck-

nas i förundersökningsprotokollet finns i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och att bestämmelser om att sådan användning ska uppges i stämningsansökan finns i 5 kap. 3 § 1 mom. 9 punkten i lagen om rättegång i brottmål.

Enligt 77 § 5 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet beslutar huvudstabens underrättelsechef om den anmälan och om det lämnande av information som avses i paragrafen. Enligt föreslagna 76 § 4 mom. ska beslut om en anmälan enligt den paragrafen fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman. Lagutskottet anser att båda paragraferna gäller så betydelsefulla frågor att beslutsrätten också i de fall som avses i 76 § bör anvisas befälet. Försvarsutskottet föreslår därför att 6 mom. ändras så att beslut om den anmälan som avses i paragrafen ska fattas av huvudstabens underrättelsechef.

Med hänvisning till grundlagsutskottets tidigare nämnda ställningstagande om regleringen av bemyndiganden att utfärda förordning i lagförslaget, föreslår försvarsutskottet att det till paragrafen fogas ett nytt 7 mom., där det föreskrivs att närmare bestämmelser om anmälningsförfarandet kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Försvarsutskottet ser det inte som behövligt att till 76 eller 77 § i lagförslaget foga en bestämmelse gällande teknisk anslutning. Närmare bestämmelser om detta kan ges genom förordning.

Om information om ett brott lämnas till centralkriminalpolisen eller en annan förundersökningsmyndighet med stöd av 76 eller 77 § i lagförslaget och informationen används som bevisning, måste det också föreskrivas särskilt om användning av informationen som bevisning i de aktuella paragraferna. Motsvarande ändringar måste göras i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen (805/2011), där det föreskrivs att användningen av överskottsinformation ska antecknas i förundersökningsprotokollet, och i 5 kap. 3 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997), där det föreskrivs om innehållet i stämningsansökan. Försvarsutskottet konstaterar att dessa laghänvisningar beaktas i förvaltningsutskottets betänkande om den civila underrättelseinhämtningen.

80 (77) §. Anmälan och lämnande av information i vissa fall. Enligt 77 § 4 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet får information som inhämtats genom användning av en metod för underrättelseinhämtning alltid lämnas ut som utredning som stöder att någon är oskyldig. Enligt den föreslagna bestämmelsen är underrättelsemyndigheten alltså inte skyldig att lämna ut information som stöder att någon är oskyldig. Grundlagsutskottet anser att förslaget inte är helt korrekt med hänsyn till grundlagens 21 § om rättvis rättegång. En myndighet bör i princip vara skyldig att lämna ut information som stöder det att någon är oskyldig. Grundlagsutskottet menar dock att denna skyldighet ger anledning att i vidare omfattning granska de bestämmelser som anknyter till detta.

Lagutskottet konstaterar att den föreslagna regleringen i fråga om information som stöder att någon är oskyldig motsvarar formuleringarna i gällande polislagen (5 kap. 54 § 4 mom.) och tvångsmedelslagen (5 kap. 56 § 4 mom.), vilka likaså använder uttrycket *får användas*. En förpliktande bestämmelse skulle ge anledning att i vidare omfattning granska de bestämmelser som anknyter till frågan. Det kan enligt lagutskottet betyda att utlämnande av information som stöder att någon är oskyldig möjligen måste förknippas med trösklar som exempelvis anknyter till straff-

nivån, eftersom det inte nödvändigtvis är motiverat att i alla situationer uppställa en absolut anmälningsskyldighet för de lindrigaste förseelserna, i det fall att en anmälan exempelvis skulle leda till ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten eller till livsfara för en tjänsteman som använder en metod för underrättelseinhämtning.

Vidare menar lagutskottet att det finns anledning att beakta att tolkningen av bestämmelsen styrs bland annat av motiveringarna till paragrafen och av de principer som framgår där och som inskränker underrättelsemyndighetens rätt till självständig prövning. Mot denna bakgrund anser lagutskottet att den regleringsmodell som valts i 77 § 4 mom. om utlämnande av uppgifter som stöder att någon är oskyldig kan godtas i det aktuella sammanhanget. Tillämpningspraxisen bör dock följas noggrant, och vid behov måste en justering av bestämmelsen utredas. Försvarsutskottet omfattar lagutskottets ståndpunkt och ser inget behov av att ytterligare precisera bestämmelsen. Försvarsutskottet påpekar att det endast i 77 § 4 mom. finns en bestämmelse om utlämnande av uppgifter som stöder att någon är oskyldig. Motsvarande bestämmelse bör fogas också till 76 § (nytt 4 mom.).

När det övervägs om information ska lämnas enligt 2 mom. ska betydelsen av utredningen av brottet med avseende på allmänna och enskilda intressen beaktas. Försvarsutskottet konstaterar att uttrycken enskilda och allmänna intressen är i viss mån oklara, även om de förklarats i motiven till bestämmelsen. Försvarsutskottet föreslår att momentet kompletteras med formuleringen *dess betydelse för försvaret av landet och för skyddet av den nationella säkerheten samt*. Utskottet föreslår också att ordet *utredningen* ersätts med *förhindrandet*.

Försvarsutskottet föreslår med hänvisning till lagutskottets utlåtande dessutom ett nytt 5 mom., där det på samma sätt som i tvångsmedelslagens och polislagens bestämmelser om överskottsinformation föreskrivs att beslut om användning av information som ska lämnas som bevisning fattas av domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken. I tvångsmedelslagens och polislagens bestämmelser om överskottsinformation hänvisas det till att bestämmelser om att användning av överskottsinformation ska antecknas i förundersökningsprotokollet finns i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och att bestämmelser om att sådan användning ska uppges i stämningsansökan finns i 5 kap. 3 § 1 mom. 9 punkten i lagen om rättegång i brottmål.

Försvarsutskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 7 mom. enligt vilket närmare bestämmelser om anmälningsförfarandet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

82 (79) §. Förbud mot underrättelseinhämtning. Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att enligt föreslagna 79 § 1 mom. gäller förbudet mot underrättelseinhämtning som avser datatrafik inte statliga aktörer. Den lösning som valts i 79 § avviker från bestämmelserna om förbud mot underrättelseinhämtning i 12 § i förslaget till lag om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik (RP 202/2017 rd), där det i fråga om förbud inte görs någon åtskillnad mellan statliga och andra aktörer. I ljuset av detta har lagutskottet föreslagit att försvarsutskottet bedömer om åtskillnaden mellan statliga aktörer och andra än statliga aktörer i fråga om förbuden i 79 § i lagförslag 1 bör slopas på samma sätt som i propositionen om civil underrättelseinhämtning.

Försvarsutskottet anser att den av lagutskottet föreslagna ändringen är motiverad, och föreslår att en därav följande strykning görs inte bara i 1 mom. utan för konsekvensens skull också i 4 mom.

Enligt inkommen utredning är det osannolikt att aktörer som är föremål för militär underrättelseinhämtning skulle kommunicera sinsemellan om eventuella begångna brott. Det är i vilket fall inte en sak som står i fokus för den militära underrättelseinhämtningen, eftersom syftet med den inte är att inhämta information som anknyter till brott.

Lagutskottet fäster i sitt utlåtande också uppmärksamheten vid 10 kap. 52 § 2 mom. 1 punkten, enligt vilken avlyssning inte får riktas mot meddelanden mellan en misstänkt och dennes närstående som avses i 17 kap. 17 § 1 mom. i rättegångsbalken. I 79 mom. i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet finns ingen hänvisning till 17 kap. 17 § i rättegångsbalken. Lagutskottet anser att försvarsutskottet ännu bör överväga om det är motiverat att de förbud mot underrättelseinhämtning som avses i 79 § i lagförslag 1 inte har samma täckning som de avlyssningsförbud som avses i 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen.

Försvarsutskottet konstaterar att enligt 17 kap. 17 § i rättegångsbalken får en parts make eller tidigare make eller nuvarande sambo, syskon, släkting i rätt upp- eller nedstigande led eller den som har någon annan motsvarande nära relation till parten som kan jämställas med ett parförhållande eller släktskap vägra vittna. Med part avses i det här sammanhanget också andra än personer misstänkta för brott.

Enligt uppgift är det relativt enkelt att bilda en sådan närståenderelation som avses i 17 kap. 17 § i rättegångsbalken. Det kan i sin tur leda till att förbudet mot underrättelseinhämtning utnyttjas som skydd mot underrättelseinhämtning. Det skulle ha stor påverkan på resultaten av underrättelseinhämtningen, och i slutändan försvaga försvaret av landet och den nationella säkerheten. Det är också ytterst besvärligt att utreda närståenderelationer, i synnerhet när man agerar utanför Finland.

Försvarsutskottet anser därför att en hänvisning till 17 kap. 17 § i rättegångsbalken är obehövlig.

83 (80) §. Kopieringsförbud. Till följd av den ändrade paragrafnumreringen måste hänvisningarna i 1 och 4 mom. justeras.

84 (81) §. Utplåning av underrättelseinformation. Den föreslagna ordalydelsen i 81 § 4 mom. kan ge en bild av att bestämmelsen utgör ett undantag från förbudet i 79 § 1 mom. Försvarsutskottet konstaterar att enligt lagförslagets systematik har bestämmelserna om förbud mot underrättelseinhämtning och skyldighet att utan dröjsmål utplåna information företräde, medan 81 § 4 mom. blir tillämplig först efter verkställighet av förbudet mot underrättelseinhämtning och skyldigheten att utan dröjsmål utplåna information. Utskottet föreslår därför att det till paragrafen fogas en hänvisning av vilken det framgår att 79 § 1 mom. har företräde.

Till följd av den ändrade paragrafnumreringen måste hänvisningarna i 2, 3 och 4 mom. justeras.

85 (82) §. Avbrytande av teleavlyssning, teknisk avlyssning, radiosignalspaning, teknisk observation av utrustning och platsspecifik underrättelseinhämtning. Utskottet föreslår att 2 mom. delas upp, så att det i ett nytt 3 mom. föreskrivs om skyldigheten att avbryta teknisk observation av utrustning och att utplåna upptagningarna och anteckningarna. Vidare måste hänvisningsbestämmelsen i 3 mom. ändras. Utskottet föreslår dessutom en precisering och teknisk änd-

ring i 5 mom., så att *annan information än sådan som avses i 4 mom.* får bevaras och lagras. Dessutom måste hänvisningarna i 5 mom. ändras.

86 (83) §. Utplåning av information som inhämtats genom underrättelseinhämtning som avser datatrafik. I 83 § i lagförslaget föreskrivs det om utplåning av information som inhämtats genom underrättelseinhämtning som avser datatrafik. Enligt 3 mom. ska information dock få bevaras och lagras, om den behövs i de fall som anges i 76 eller 77 §. I 76 och 77 § i lagförslaget föreskrivs om anmälan och lämnande av information om brott och om anmälan och lämnande av information i vissa fall, och i 78 § om anmälan om att förundersökning eller brottsbekämpning inleds. Grundlagsutskottet menar att föreslagna 83 § 3 mom. är problematiskt såtillvida att det tillåter bevarande och lagring av information utan någon begränsning i tiden. Bestämmelserna måste enligt grundlagsutskottet kompletteras med en skyldighet att regelbundet bedöma huruvida informationen längre behövs.

Försvarsutskottet uppfattar det som att grundlagsutskottets utlåtande uttryckligen gäller personuppgifter. Bestämmelser om personuppgifter föreslås i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (RP 13/2018 rd). I 13 § i den lagen föreslås det en bestämmelse om en tidsmässig avgränsning, enligt vilken uppgifter får införas för att det ska kunna bedömas om de är betydelsefulla. Huruvida uppgifterna är av betydelse ska bedömas och onödiga uppgifter utplånas utan dröjsmål, dock senast sex månader efter att de registrerats. I den nämnda lagens 43 § (Utplåning av personuppgifter ur registret för militär underrättelseverksamhet) föreskrivs det att personuppgifter som gäller en registrerad ska utplånas ur registret för militär underrättelseverksamhet senast 50 år från det att den sista uppgiften om den registrerade infördes, och i 45 § (Utplåning av personuppgifter ur säkerhetsdataregistret) att ett tillfälligt personregister ska förstöras omedelbart när det inte längre behövs med tanke på ändamålet med det. Behovet av ett tillfälligt personregister ska bedömas minst vart tredje år.

I 6 § 3 mom. i lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten föreskrivs det dessutom att behovet att bevara personuppgifter ska bedömas med minst fem års mellanrum, om inte något annat föreskrivs om bevaringstider för personuppgifter någon annanstans (RP 31/2018 rd). Bestämmelsen kan tillämpas också på behandling av personuppgifter i samband med militär underrättelseverksamhet.

Försvarsutskottet föreslår att 3 mom. stryks som obehövligt. Till följd av 1 mom. utesluts datatrafiken inom Finland i praktiken från automatisk databehandling. Därutöver utplånas information som omfattas av förbudet mot underrättelseinhämtning senast i den manuella behandlingen. Lösningen ligger i linje med ändringarna i 84 § 4 mom., 85 § 5 mom., 87 § 3 mom. och 88 § 3 mom. Därför är bestämmelsen om lagring av information i de fall som anges i 79 eller 80 § obehövlig. Utskottet konstaterar vidare att hänvisningarna i 1 mom. måste justeras, eftersom paragrafnumreringen i lagen ändras.

87 (84) §. Avslutande av användningen av en metod för underrättelseinhämtning om vilken beslut har fattats i en brådskande situation och utplåning av uppgifter som erhållits genom den. Eftersom lagens paragrafnumrering ändrats måste också paragrafhänvisningarna ändras. I 1 mom. måste dessutom en hänvisning till kopiering av försändelser införas. Utskottet föreslår att det som en precisering och teknisk komplettering till 3 mom. fogas en hänvisning till 82 § 1 mom.

88 (85) §. Användning av en uppgift som inte anknyter till ett underrättelseuppdrag. I 3 mom. måste paragrafhänvisningarna ändras och en teknisk hänvisning till 82 § 1 mom. införas.

89 (86) §. Underrättelse om användning av en metod för underrättelseinhämtning. Enligt paragrafens 2 mom. ska underrättelseinhämtning som avser datatrafiken hos andra än statliga aktörer meddelas skriftligen till den person som varit föremål för underrättelseinhämtningen efter det att syftet med användningen av metoden för underrättelseinhämtning har nåtts och om innehållet i ett konfidentiellt meddelande från en viss person som befinner sig i Finland har retts ut manuellt vid behandlingen. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det av bestämmelsen inte framgår huruvida det som avses är vistelseorten vid tidpunkten för åtgärden eller situationen vid tidpunkten för underrättandet. Bestämmelsen måste preciseras. Försvarsutskottet föreslår att uttrycket *vid tidpunkten för genomförandet av underrättelseinhämtningen* används i 2 mom.

Grundlagsutskottet konstaterar vidare att anmälningsskyldigheten i fråga om underrättelseinhämtning som avser datatrafiken hos andra än statliga aktörer endast gäller situationer där innehållet i ett konfidentiellt meddelande har retts ut manuellt vid behandlingen. Bestämmelsen gäller således inte behandling av identifieringsuppgifter, vilket avsevärt inskränker anmälningsskyldighetens faktiska betydelse som garanti för rättsskyddet och för en rättvis rättegång.

Enligt grundlagsutskottet finns det skäl att anse att skyldigheten att underrätta om användning av hemliga metoder för underrättelseinhämtning utgör ett centralt element i de rättsskyddsgarantier som anknyter till dessa metoder. Identifieringsuppgifter som anknyter till elektronisk kommunikation samt möjligheten att sammanställa och kombinera dem kan likväl vara problematiska med hänsyn till skyddet för privatlivet på så sätt att en sådan uppdelning av skyddet i ett kärnområde och ett randområde som avses i propositionen inte alltid är motiverad, utan man måste på ett allmännare plan fästa vikt också vid hur betydelsefulla begränsningarna är. Det går exempelvis att utifrån geografisk information eller identifieringsuppgifter om besökta webbplatser att tämligen ingående utreda information som hör till privatlivets kärnområde, till exempel uppgifter om personens politiska övertygelse eller sociala relationer. Det är enligt grundlagsutskottet därför nödvändigt att skyldigheten att underrätta om åtgärder utsträcks också till manuell hantering av identifieringsuppgifter för meddelanden. Den här ändringen är ett villkor för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Försvarsutskottet föreslår att 2 mom. preciseras så att anmälningsskyldigheten utöver meddelandets innehåll även gäller meddelandets identifieringsuppgifter. Dessutom bör hänvisningarna i 2, 7 och 9 mom. ändras.

93 (90) §. Tjänsteansvar för den som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen. Paragrafhänvisningen måste justeras, eftersom lagens paragrafnumrering ändras.

95 (92) §. Yppandeförbud. I 3 mom. föreskrivs att beslut om yppandeförbud inte får överklagas genom besvär. Möjlighet att anföra klagan har däremot införts i lagförslaget. Försvarsutskottet föreslår att 3 mom. ändras så att klagan ska anföras hos Helsingfors tingsrätt i stället för Helsingfors hovrätt. Detta motsvarar den normala praxisen angående rättsinstans. Utskottet föreslår att

benämningen underrättelseombudsmannen i 5 mom. ändras till underrättelsetillsynsombudsmannen.

99 (96) §. Ersättningar till teleföretag. På grund av den ändrade paragrafnumreringen i lagen måste paragrafhänvisningen ändras.

100 (97) §. Ersättningar till dataöverförare. På grund av den ändrade paragrafnumreringen i lagen måste hänvisningarna ändras.

106 (103) §. Övervakning som försvarsministeriet utför. Försvarsutskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket bestämmelser om organiserandet av försvarsförvaltningens övervakning av den militära underrättelseverksamheten får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Utskottet konstaterar att övervakningen är uppdelad i dels övervakning som utförs av försvarsministeriet, dels övervakning som utförs av försvarsmakten. Närmare bestämmelser får utfärdas om eventuella samarbetsgrupper och deras verksamhet och uppgifter. När det gäller utredningar som ska lämnas får närmare bestämmelser ges exempelvis om utredningarnas innehåll och om hur ofta de ska lämnas. Utskottet framhåller att aktuella och heltäckande utredningar bidrar till en effektiv övervakning och ger ministeriet en lägesbild av hur den militära underrättelseverksamheten fungerar.

107 (104) §. Extern övervakning av den militära underrättelseinhämtningen. Enligt paragrafen ska försvarsministeriet årligen till riksdagens justitieombudsman och till underrättelseombudsmannen lämna en berättelse om hur metoderna för underrättelseinhämtning har använts och användningen övervakats samt om hur skyddandet av den militära underrättelseinhämtningen har använts och användningen övervakats. Det står enligt grundlagsutskottet klart att berättelsen också måste lämnas till underrättelsetillsynsutskottet. Försvarsutskottet föreslår att underrättelsetillsynsutskottet fogas till 1 mom., att benämningen underrättelseombudsman ändras till underrättelsetillsynsombudsman och att det till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. enligt vilket närmare bestämmelser om de berättelser som lämnas för övervakningen av den militära underrättelseverksamheten får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

108 (105) §. Anmälningar till underrättelsetillsynsombudsmannen. Försvarsutskottet föreslår att benämningen underrättelseombudsman ändras till underrättelsetillsynsombudsman i paragrafens rubrik och i 1 och 2 mom.

Utskottet noterar också att underrättelsetillsynsombudsmannen ska underrättas om när och var domstolen ska behandla ett tillståndsärende. Enligt propositionen med förslag till lag om övervakning av underrättelseverksamheten och lag om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen (RP 199/2017 rd) ska underrättelsemyndigheten lämna uppgift om en tillståndsansökan som lämnats till domstol via det gemensamma datasystemet eller på något annat sätt så att ombudsmannen har möjlighet att delta i domstolens sammanträde i fråga. Rätten att närvara säkerställs genom att ombudsmannen informeras om domstolsbehandlingen i skälig tid. Bestämmelser om underrättelsemyndigheternas anmälningsskyldighet föreslås i 5 a kap. 61 § i polislagen, i 26 § i lagen om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik och i 105 § i lagen om militär underrättelseverksamhet. I dessa föreskrivs bland annat om skyldighet att informera underrättelseombudsmannen om domstolstillstånd eller som gäller metoder för underrättelseinhämtning.

Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtandet att det för att underrättelsetillsynsombudsmannen ska kunna utnyttja den rätt att närvara och yttra sig som avses i den föreslagna nya bestämmelsen i 113 § i lagförslaget, måste ombudsmannen informeras om att ett tillståndsärende ska behandlas. Lagutskottet konstaterade att den nya bestämmelsens formulering *ska ges tillfälle att bli hörd* (se detaljmotiven till 113 § i detta betänkande) betyder att domstolen är skyldig att ge underrättelseombudsmannen tillfälle att bli hörd vid behandlingen av ett tillståndsärende. Domstolen ska således meddela ombudsmannen tidpunkt och plats för behandlingen av tillståndsärendet och ansvarar också för att ombudsmannen får en kallelse till sammanträdet. Att underrättelsemyndigheten skulle åläggas att meddela ombudsmannen information om domstolsbehandlingen vore inte förenligt med den nämnda ordalydelsen och det nämnda ansvaret. Med hänsyn till tillförlitligheten och trovärdigheten för tillsynssystemet ser lagutskottet det inte heller annars som motiverat eller lämpligt att den som begär tillstånd meddelar övervakaren om behandlingen av tillståndsärendet utan att domstolen själv kan kontrollera om kallelsen har delgivits övervakaren.

Försvarsutskottet föreslår därför att det till 1 mom. fogas en bestämmelse om att underrättelsetillsynsombudsmannen också ska informeras om ett hos domstolen framställt yrkande om användning av en metod för underrättelseinhämtning. Till följd av det tillägget måste också 3 mom. preciseras. Dessutom måste en hänvisning i 2 mom. ändras.

Försvarsutskottet påpekar att även om domstolen informerar parterna och dem som ska höras om ett sammanträde på det sätt som föreskrivs i 11 kap. i rättegångsbalken, måste sekretessen och informationssäkerheten beaktas när underrättelsetillsynsombudsmannen informeras. Enligt utskottets uppfattning är yrkanden som framställs hos domstolen och uppgifter om när och var ett sammanträde ska hållas lika känsliga uppgifter som uppgifter om domstolens beslut.

111 (108) §. Undersökning av upptagningar. Enligt grundlagsutskottet står det av skäl som följer av 21 § i grundlagen klart att underrättelsetillsynsombudsmannen måste ha samma rätt som domstolen och andra tjänstemän som nämns i paragrafen att undersöka upptagningar som uppkommit vid användningen av metoder för underrättelseinhämtning. Ändringen är en förutsättning för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Grundlagsutskottet anser också att det i lagen bör föreskrivas mer exakt om den personkrets som kan komma i fråga som en annan person som bistår vid informationsinhämtningen. Dessutom måste det i lagen säkerställas att de personer utanför myndighetsapparaten som avses i bestämmelsen har de kunskaper och färdigheter och den erfarenhet som krävs för en ändamålsenlig skötsel av uppdraget.

Grundlagsutskottet uppmärksammar också den öppna karaktären hos 2 mom. om andra personer än tjänstemän. Grundlagsutskottet anser att den roll som tilldelas en utomstående expert och annan person som avses i 108 § och som används som hjälp i underrättelseinhämtningen måste begränsas till enbart assistans till myndigheten. Undersökningen av upptagningar måste för en sådan persons del bindas till en direkt uppsikt utförd av myndigheten. Vidare måste det föreskrivas om tjänsteansvar för en person som assisterar myndigheten. Utan dessa ändringar kan lagförslag 1 inte behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Försvarsutskottet föreslår därför att 1 mom. ändras så att upptagningar som uppkommit vid användningen av metoder för underrättelseinhämtning också får undersökas av underrättelsetillsynsombudsmannen eller en av denne utsedd tjänsteman. Utskottet föreslår också att det till momentet fogas en bestämmelse om att upptagningarna, på förordnande av huvudstabens underrättelsechef eller enligt anvisning av domstolen, får undersökas även av en annan sakkunnig eller av någon annan som anlitas för inhämtande av information. Utskottet konstaterar att det kan bli aktuellt exempelvis i samband med tolkning, översättning eller hävning av ett tekniskt skydd.

Utskottet föreslår att det i 2 mom. föreskrivs att om en sakkunnig eller en annan person enligt 1 mom. är en privat aktör, tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när aktören utför uppgifter enligt detta kapitel. I 3 mom. föreslår utskottet en bestämmelse om att undersökningen av upptagningar ska ske under direkt uppsikt och övervakning av en i 1 mom. avsedd tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet, när en sakkunnig eller en annan person enligt 2 mom. anlitas. En sakkunnig eller en annan person som anlitas ska ha de kunskaper och färdigheter samt den erfarenhet som behövs för att utföra uppdraget.

112 (109) §. Protokoll. Försvarsutskottet föreslår att det i paragrafen föreskrivs att bestämmelser om registrering av åtgärder för övervakningen får utfärdas genom förordning av statsrådet. Med åtgärder avses alla åtgärder som en militärunderrättelsemyndighet vidtar. Det täcker bland annat registrering av användning metoder för underrättelseinhämtning och metodernas särdrag, grunderna för att en uppgift utplånats utan dröjsmål, delvist upphörande av användningen av sökbegrepp vid underrättelseinhämtning som avser datatrafik under den tid ett uppdrag pågår samt varför användningen av sökbegreppet upphört, bedömning av betydelsen hos uppgifter som kan erhållas genom en metod för underrättelseinhämtning och uppskjutande av anmälan till brottsbekämpningen.

Fösvarsutskottet understryker att noggranna protokollsanteckningar om åtgärderna inom den militära underrättelseinhämtningen är av vikt för rättsskyddet och för tillsynen över och uppföljningen av verksamheten. Det är viktigt att i protokollet anteckna inte bara den inhämtade informationen utan också uppgift om att information har utplånats. Det är i fråga om protokollföringen enligt utskottet synnerligen viktigt att statsrådets förordning i frågan beaktar inte bara utplåningen av upptagningar och handlingar eller av information i dessa utan också grunden för att informationen har utplånats. Det kan bli aktuellt exempelvis när myndigheten med stöd av 82 § om förbud mot underrättelseinhämtning är skyldig att genast när det framkommit vilken art informationen är av utplåna meddelanden eller information som förmedlats mellan en journalist och dennes källa.

Utskottet anser att protokollföringen möjliggör en effektiv extern tillsyn och att underrättelsemyndigheten själv med stöd av statistiken kan bedöma hur exakt och effektiv inriktningen av åtgärderna inom den militära underrättelseinhämtningen är. Därigenom kan den också självständigt vidta behövliga åtgärder för att utveckla och förbättra verksamheten.

116 (113) §. Förfarandet i domstol. Grundlagsutskottet och lagutskottet har i sina utlåtanden ansett det motiverat att centralisera behandlingen av tillståndsärenden till Helsingfors tingsrätt. Därigenom kan bästa kompetens och sakkunskap säkerställas. Försvarsutskottet omfattar lagutskottets anmärkning att det är nödvändigt att se till att domstolarna inte bara ges tillräckliga re-

surser utan också att domarna får utbildning, eftersom det är frågan om en ny uppgift för domstolen.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det i 113 § i lagförslaget bör föreskrivas om underrättelsetillsynsombudsmannens ställning i tillståndsprocessen på så sätt att denne har rätt att uttrycka sin åsikt om ansökan innan tingsrätten fattar sitt beslut. Ändringen är en förutsättning för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det är befogat att ge ombudsmannen mer omfattande rättigheter att delta i domstolsbehandlingen av tillståndsärenden. I synnerhet ansåg lagutskottet att underrättelsetillsynsombudsmannens erfarenhet och expertis talar för att ombudsmannen ska ges rätt att yttra sig och ställa frågor, eftersom det gör behandlingen av tillståndsärendena mer fördjupad och allsidig. Jämfört med enbart närvarorätt för ombudsmannen skulle domstolen få bättre möjligheter att analysera informationen och fatta behöriga beslut. Då blir domstolskontrollen effektiv och rättssäkerheten tillgodoses i de tillståndsärenden som gäller metoder för underrättelseinhämtning. Försvarsutskottet omfattar denna syn.

Grundlagsutskottet konstaterar dessutom i sitt utlåtande att det i 113 § 6 mom. i lagförslaget garanteras en allmän rätt att anföra klagan mot beslut, men det saknas en bestämmelse som anger vem som får anföra klagan. Också underrättelsetillsynsombudsmannen måste ges rätt att hos hovrätten anföra klagan över tingsrättens beslut. Den rätten bör gälla åtgärder för underrättelseinhämtning, uppskjutande av underrättelse om åtgärder och beslut om att inte underrätta föremålet för åtgärden.

Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att bestämmelsen om rätt att anföra klagan i hög grad motsvarar de gällande bestämmelserna om domstolsbehandlingen av metoder för hemligt inhämtande av information och hemliga tvångsmedel i polislagen och tvångsmedelslagen (5 kap. 45 § i polislagen och 10 kap. 43 § i tvångsmedelslagen). I dessa bestämmelserna definieras inte vilka som har rätt att anföra klagan, men det anses klart att föremålet för hemligt inhämtande av information och tvångsmedel samt den tjänsteman som yrkat på detta alltid har rätt att anföra klagan över domstolens beslut. På samma sätt ser lagutskottet det som klart att den som är föremål för underrättelseinhämtning och den tjänsteman som yrkat på användning av en metod för underrättelseinhämtning har rätt att anföra klagan över beslutet i ett tillståndsärende.

Utöver det som sagts ovan lyfter grundlagsutskottets utlåtande fram att försvarsutskottet bör överväga en utökning av den sammansättning som beslutar i tillståndsärenden, så att tillståndsärenden som gäller metoder för underrättelseinhämtning åtminstone i princip behandlas exempelvis i en sammansättning med två domare, i överensstämmelse med den bestämmelse i 2 kap. 11 § i rättegångsbalken som träder i kraft den 1 januari 2019. Det är av betydelse i fråga om rättsskyddet vid domstolsbehandlingen av ärenden som gäller underrättelseinhämtning. Grundlagsutskottet betonade detta också i sitt nya utlåtande (GrUU 76/2018 rd).

Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att riksdagen den 20 december 2018 godkände lagen om övervakning av underrättelseverksamheten. Enligt 15 § i den lagen kan underrättelsetillsynsombudsmannen förordna att användningen av en underrättelseinhämtningsmetod ska avbrytas eller avslutas, om ombudsmannen anser att den övervakade har handlat lagstridigt i underrättelseverk-

samheten (RP 199/2017 rd). Ombudsmannen kan då meddela ett interimistiskt förordnande som utan dröjsmål ska föras till domstolen. Domstolen kan fastställa eller häva det interimistiska förordnandet eller ändra ett förordnande om avbrytande till ett förordnande om avslutande. Vid riksdagsbehandlingen av ärendet ändrades 15 § 3 mom. i lagförslaget så att sammansättningen med en domare ska förstärkas med en lagfaren ledamot, om det inte är uppenbart obefogat med hänsyn till ärendets art (GrUB 9/2018 rd).

Domstolsbehandlingen i de fall som avses i paragrafen utgör enligt lagutskottets uppfattning särskilda situationer. Det kan därför anses motiverat att de normalt ska behandlas i en sammansättning med två domare. Vid behandling av ett tillståndsärende som gäller en metod för underrättelseinhämtning är det enligt utskottet likväl inte motiverat eller nödvändigt att domstolen avgör ärendet i en sammansättning med två domare. Propositionens grundbestämmelse om en sammansättning med en domare kan därför anses ändamålsenlig och tillräcklig. Det motsvarar det rådande läget i fråga om beslut om hemligt inhämtande av information och om hemliga tvångsmedel.

Lagutskottet noterar dessutom att den ändring av rättegångsbalken som trädde i kraft den 1 januari 2019 tillåter smidigare sammansättningar i domstolen och utökar domstolens prövningsrätt (RP 200/2017 rd — LaUB 2/2018 rd). Utöver att reformen införde en sammansättning med två domare utvidgades också tillämpningen av endomarsammansättningar till allvarligare brott än tidigare. Tidigare kunde ett brottmål behandlas i endomarsammansättning i tingsrätten om det för den gärning som avses i åtalet kan dömas ut fängelse i högst två år samt för vissa brott som angavs särskilt i lagen. Nu kan ett mål behandlas i endomarsammansättning om det för gärningen kan dömas ut fängelse i högst fyra år. Dock kan domstolens sammansättning förstärkas antingen så att endomarsammanättningen kompletteras med en lagfaren ledamot eller genom tillämpning av en nämndemannasammansättning eller en sammansättning med tre domare, om det inte är uppenbart obefogat med hänsyn till ärendets art

Lagutskottet konstaterar vidare i sitt utlåtande att det vid bedömningen av domstolssammansättningen i tillståndsärenden som gäller metoder för underrättelseinhämtning — till skillnad från ärenden som gäller hemligt inhämtande av information och hemliga tvångsmedel — särskilt bör beaktas att underrättelsetillsynsombudsmannen har rätt att delta i behandlingen av ärendet. Med hänsyn till underrättelsetillsynsombudsmannens roll och deltaganderätt samt den flexibilitet som rättegångsbalkens nya bestämmelse om domstolens sammansättning ger, anser lagutskottet att tillståndsärenden som gäller metoder för underrättelseinhämtning normalt kan behandlas i endomarsammansättning.

Försvarsutskottet konstaterar att det finns goda argument för sammansättningar med såväl en som två domare i tillståndsärenden som gäller militär underrättelseinhämtning vid Helsingfors tingsrätt. Två domare är motivetat i synnerhet med hänsyn till rättsskyddet. Försvarsutskottet föreslår att 1 mom. kompletteras på ett sätt som motsvarar 15 § 3 mom. i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten. Utskottet föreslår följande lydelse: "Sammansättningen ska på det sätt som avses i 2 kap. 11 § i rättegångsbalken förstärkas med en lagfaren ledamot, om det inte är uppenbart ogrundat med hänsyn till ärendets art." Försvarsutskottet framhåller i likhet med lagutskottet att domstolen självständigt avgör vilken sammansättning den ska ha när den behandlar tillstånd som gäller metoder för underrättelseinhämtning. Förstärkt sammansättning bör tillämpas framför

allt när det är motiverat med hänsyn till ärendets art eller omfattning eller av någon annan särskild orsak.

Försvarsutskottet föreslår dessutom att det till 2 mom. fogas en bestämmelse om att domstolen ska ge underrättelseombudsmannen eller en av denne utsedd tjänsteman tillfälle att bli hörd vid behandlingen av ett tillståndsärende som rör en metod för underrättelseverksamhet. I 4 mom. föreslår utskottet att en onödig hänvisning till 4 kap. stryks. Vidare föreslår utskottet att den till 6 mom. fogas en bestämmelse om att också underrättelsetillsynsombudsmannen har rätt att anföra klagan över ett beslut i ett tillståndsärende som gäller användning av en metod för underrättelseinhämtning.

118 (115) §. Närmare bestämmelser. I 115 § i lagförslaget föreskrivs det om de frågor som det ska kunna föreskrivas närmare om genom förordning av statsrådet eller försvarsministeriet. I motiven till bestämmelsen sägs det att det inte är fråga om en individs rättigheter och skyldigheter; om så varit borde det föreskrivas i lag om saken. Enligt propositionsmotiven framgår av alla bestämmelser som gäller bemyndigande att utfärda förordning att de har avgränsats till tekniska eller förfaringsmässiga omständigheter.

Grundlagsutskottet menar att den uppfattningen delvis är bristfällig och uppmärksammar att enligt grundlagens 80 § ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Det är enligt grundlagsutskottet inte alls klart att exempelvis bemyndigandet i föreslagna 115 § 1 mom. 4 punkten att genom förordning utfärda bestämmelser om förfarandet vid överföring av uppgifter som ska lämnas ut för brottsbekämpning är lämpligt med avseende på 80 § i grundlagen. Utskottet har nämligen i sin praxis ansett att kravet på bestämmelser i lag enligt 10 § 1 mom. i grundlagen sträcker sig också till möjligheten att överlåta uppgifter via en teknisk anslutning. Grundlagsutskottet understryker att det utifrån 80 § i grundlagen är väsentligt att det finns tillräckligt uttömmande grundläggande bestämmelser i lag om det som ska regleras och att ett bemyndigande i regel bör placeras i anslutning till den grundläggande bestämmelsen. Med hänsyn till 80 § i grundlagen bör bemyndigandet formuleras så att det gäller utfärdande av närmare bestämmelser. Det är inte tillräckligt att paragrafens rubrik lyder "Närmare bestämmelser". Försvarsutskottet bör enligt grundlagsutskottet inte bara precisera bestämmelsen utan också säkerställa att lagstiftningen i sin helhet verkligen innehåller de grundläggande bestämmelserna om de omständigheter om vilka närmare bestämmelser och föreskrifter får utfärdas med stöd av bemyndigandet. Vidare hör det till praxis att placera bestämmelser om bemyndigande att utfärda förordning i anslutning till respektive grundläggande bestämmelse.

Med hänsyn till detta föreslår försvarsutskottet att 115 § med bemyndiganden att utfärda förordning stryks och att bemyndigandena i stället placeras i anslutning till följande grundläggande bestämmelser (nya paragrafnummer): 12 § om de allmänna förutsättningar för användning av metoder för underrättelseinhämtning, 15 § om samordning av underrättelseverksamheten, 17 § samarbete med skyddspolisen, 18 § om samarbete med andra myndigheter och sammanslutningar, 19 § om samordning av hemlig informationsinhämtning, 75 § om skyddande av militär underrättelseinhämtning, 79 § om anmälan om en brottsmisstanke, 106 § om övervakning som försvarsministeriet utför, 107 § om extern övervakning av den militära underrättelseinhämtningen och 112 § om protokoll.

4. Lagen om ändring av 6 § i lagen om verksamheten i den offentliga förvaltningens säkerhetsnät

Utskottet föreslår att lagförslag 4 förkastas, eftersom det är obehövligt. Försvarsutskottet konstaterar att riksdagen den 17 december 2018 godkände en lag om ändring av lagen om verksamheten i den offentliga förvaltningens säkerhetsnät (riksdagens svar RSv 186/2018 rd — RP 226/2018 rd). Lagens 6 § om tillhandahållare av nät- och infrastrukturtjänster ändrades så att det blir möjligt för Suomen Erillisverkot Oy och dess helägda dotterbolag att ordna uppgifterna enligt säkerhetsnätslagen på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt. Genom ändringen blir det möjligt för det dotterbolag som tillhandahåller nät- och infrastrukturtjänster att tillhandahålla också de informations- och kommunikationstekniska tjänster som avses i 8 § 2 mom. i den lagen. Dotterbolaget ska i fortsättningen kunna ha också andra uppgifter, så länge kravet enligt 2 mom. på avskiljande av verksamheten uppfylls.

Den redan gjorda ändringen av 6 § ersätter den ändring av 6 § i lagen om verksamheten i den offentliga förvaltningens säkerhetsnät som föreslås i lagförslag 4.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2, 3 och 5 i proposition RP 203/2017 rd utan ändringar.

*Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 203/2017 rd med ändringar.**(Utskottets ändringsförslag)***

Riksdagen förkastar lagförslag 4 i proposition RP 203/2017 rd.

Riksdagen godkänner ett uttalande. ***(Utskottets förslag till uttalande)***

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om militär underrättelseverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om syftet med Försvarsmaktens underrättelseverksamhet (militär underrättelseinhämtning), om myndigheternas uppgifter och befogenheter, om beslutsfattande samt om styrningen av den militära underrättelseinhämtningen och övervakningen av den militära underrättelseinhämtningen inom försvarsförvaltningen. Lagen innehåller också bestämmelser om det tekniska genomförandet av underrättelseinhämtning som avser datatrafik för skyddspolisens räkning.

2 §

Förhållande till annan lagstiftning

Bestämmelser om civil underrättelseinhämtning finns i 5 a kap. i polislagen (872/2011) och i lagen om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik (/).

Bestämmelser om försvarsmaktens brottsbekämpning finns i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014).

Bestämmelser om övervakning av underrättelseverksamheten finns i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten (/) och i riksdagens arbetsordning (40/2000). Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (/).

3 §

Syftet med den militära underrättelseinhämtningen

Syftet med den militära underrättelseinhämtningen är att till stöd för den högsta statsledningens beslutsfattande inhämta och behandla information om ~~yttre hot~~militär verksamhet som riktar sig mot Finland eller som är av betydelse med tanke på Finlands säkerhetsmiljö eller om verksamhet som avses i 4 § 2 mom. och att inhämta och behandla information för att Försvarsmakten ska kunna ~~utföra sina uppgifter enligt 2 § 1 mom. 1 punkten underpunkterna a och b samt 3 och 4 punkten i lagen om försvarsmakten (551/2007) och stödja den högsta statsledningens beslutsfattande.~~

1) övervaka landområdena, vattenområdena och luftrummet samt trygga den territoriella integriteten,

2) trygga befolkningens livsbetingelser, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet samt försvara den lagliga samhällsordningen,

3) delta i stöd och bistånd som grundar sig på artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen samt delta i territorialövervakningssamarbete eller i annat internationellt bistånd och annan internationell verksamhet,

4) delta i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering.

4 §

Föremål för den militära underrättelseinhämtningen

~~Med en metod för underrättelseinhämtning får information inhämtas om följande verksamhet~~-Följande verksamheter är föremål för den militära underrättelseinhämtningen, om verksamheten till sin art är militär:

1) verksamhet som bedrivs av en främmande stats väpnade styrkor och av med dem jämförbara organiserade trupper samt förberedelse för sådan verksamhet,

2) underrättelseverksamhet som riktar sig mot Finlands försvar,

3) planering, tillverkning, spridning och användning av massförstörelsevapen,

4) en främmande stats utvecklande och spridning av militärmateriel,

5) en kris som allvarligt hotar internationell fred och säkerhet,

6) verksamhet som allvarligt hotar säkerheten vid internationella krishanteringsinsatser,

7) verksamhet som allvarligt hotar säkerheten i samband med att Finland ger internationellt bistånd och i samband med annan internationell verksamhet.

~~Vidare får det med en metod för underrättelseinhämtning inhämtas information om~~Föremål för den militära underrättelseinhämtningen är också en främmande stats verksamhet eller någon annan sådan verksamhet som ~~kan äventyra~~allvarligt hotar det finska försvaret eller som äventyrar samhällets vitala funktioner.

5 §

Respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Militärunderrättelsemyndigheterna ska respektera de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, och när den utövar sina befogenheter välja det motiverbara alternativ som bäst tillgodoser dessa rättigheter.

~~5~~6 §

Proportionalitetsprincipen

Den militära underrättelseinhämtningens åtgärder ska vara försvarbara i förhållande till hur viktiga ~~och nödvändiga~~ de uppgifter är som erhålls genom informationsinhämtningen, till hur brådskande underrättelseuppdraget är ~~att erhålla uppgifterna~~, till det eftersträvade målet för den militära underrättelseinhämtningen, till föremålet för den militära underrättelseinhämtningen, till den inskränkning av rättigheter som andra orsakas av att en underrättelseåtgärd används samt till andra omständigheter som påverkar saken. Åtgärden ska även ge tillräckliga faktiska möjligheter att nå de godtagbara mål som ställts upp för den militära underrättelseinhämtningen.

~~6~~7 §

Principen om minsta olägenhet

Genom användning av den militära underrättelseinhämtningens befogenheter får det inte ingripas i någons rättigheter i större utsträckning och ingen får orsakas större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att utföra uppdraget. Vid underrättelseinhämtning ska ingrepp i skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden ske så riktat och begränsat som möjligt.

~~7~~8 §

Principen om ändamålsbundenhet

Den militära underrättelseinhämtningens befogenheter får endast användas för de syften som anges i denna lag.

~~8~~9 §

Förbud mot diskriminerande underrättelseverksamhet

~~Inriktningen av åtgärderna inom den militära underrättelseinhämtningen ska göras på ett icke-diskriminerande sätt.~~ Inriktningen av en åtgärd inom den militära underrättelseinhämtningen får inte utan godtagbart skäl grunda sig på en persons kön, ålder, ursprung, nationalitet, bosättningsort, språk, religion, övertygelse, åsikt, politiska verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuella läggning eller någon annan orsak som gäller hans eller hennes person~~enbart grunda sig på uppgifter om en persons ålder, ursprung, na-~~

~~tionalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politiska verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning eller sexuella läggning~~.

~~9~~10 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *sökbegrepp* en uppgift som används för att vid underrättelseinhämtning som avser datatrafik så avgränsat och exakt som möjligt i en del av kommunikationsnätet selektera den datatrafik som är föremål för underrättelseinhämtningen, varvid intrånget i skyddet för hemligheten för förtroliga meddelanden sker endast i den omfattning som är nödvändig för att uppnå syftet med underrättelseinhämtningen,

2) *kategori av sökbegrepp* sökbegrepp som anknyter till varandra och beskriver samma ämnesområde,

3~~1~~) *den som utför en koppling* en sådan tillhandahållare av nät- och infrastrukturtjänster som avses i 6 § i lagen om verksamheten i den offentliga förvaltningens säkerhetsnät (10/2015) eller ett dotterbolag som helt ägs av tillhandahållaren,

4) *grupp av personer* en grupp av minst tre personer som under en viss tid utgör en strukturerad sammanslutning och handlar i samförstånd eller har ett gemensamt mål,

5~~2~~) *lokaliseringsuppgift* en i 3 § 18 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) avsedd lokaliseringsuppgift,

6~~3~~) *teleföretag* ett i 3 § 27 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsett teleföretag,

7~~4~~) *dataöverförare* den som äger eller innehar en del av ett kommunikationsnät som överskrider Finlands gräns,

8~~5~~) *metod för underrättelseinhämtning* de befogenheter som militärunderrättelsemyndigheterna har enligt 4 kap.,

9~~6~~) *underrättelseuppdrag* ett uppdrag som huvudstabens underrättelsechef ger en militärunderrättelsemyndighet för att inhämta underrättelseinformation om ett i 4 § avsett föremål för militär underrättelseinhämtning, vilket grundar sig på de prioriteringar som det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president förberedelsevis har behandlat eller på en begäran om information enligt 14 §,

10~~7~~) *underrättelseinhämtning som avser datatrafik* teknisk informationsinhämtning riktad mot datatrafik i kommunikationsnät som överskrider Finlands gräns, vilken baserar sig på automatiserad avskiljning av datatrafiken samt behandling av den inhämtade informationen för utförande av ett underrättelseuppdrag,

11~~8~~) *datatrafikens tekniska data* andra uppgifter om datatrafiken än de som hör till innehållet i ett meddelande,

12~~9~~) *identifieringsuppgifter* sådana uppgifter om ett meddelande som kan förknippas med en i 3 § 7 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsedd användare eller med en i 30 punkten i den paragrafen avsedd abonnent,

13~~10~~) *statlig aktör* en identifierad myndighet i en främmande stat eller en med en sådan jämställbar aktör samt den som är i dennes tjänst eller lyder under och styrs av denne,

14~~11~~) *kommunikationsnät* ett system som består av sammankopplade ledningar och av anordningar och som är avsett för överföring eller distribution av meddelanden via ledning, med radiovågor, optiskt eller på något annat elektromagnetiskt sätt,

15~~12~~) *sammanslutningsabonnent* en i 3 § 41 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsedd sammanslutningsabonnent.

~~10~~11 §

Militärunderrättelsemyndigheter

Militärunderrättelsemyndigheter är huvudstaben och Försvarsmaktens underrättelsetjänst, vilka kan inhämta information för utförande av ett underrättelseuppdrag på det sätt som föreskrivs i denna lag.

Bestämmelser om militär underrättelseverksamhet i armén, marinen och flygvapnet finns i 60 §. Armén, marinen och flygvapnet är underställda militärunderrättelsemyndigheterna i den militära underrättelseverksamheten.

Uppgifterna inom den militära underrättelseinhämtningen vid huvudstaben utförs av och de befogenheter som anknyter till dem utövas av tjänstemän vid huvudstaben som förordnats för uppdraget.

~~11~~12 §

Allmänna förutsättningar för användning av metoder för underrättelseinhämtning

En allmän förutsättning för användning av en metod för underrättelseinhämtning är att användningen av metoden är nödvändig och att det med fog kan antas att man genom metoden kan få viktig information med avseende på ett underrättelseuppdrag. Om en metod för underrättelseinhämtning riktas mot en statlig aktör, är en allmän förutsättning för användningen av metoden att informationen behövs för ett underrättelseuppdrag.

~~Om föremålet för användningen av en metod för underrättelseinhämtning är någon annan än en statlig aktör, får teknisk avlyssning, teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, kopiering som riktas mot ett meddelande, sådan kopiering av en försändelse som riktas mot ett meddelande, underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem och underrättelseinhämtning som avser datatrafik användas för underrättelseinhämtning i fråga om sådan verksamhet som avses i 4 § 2 mom., endast om verksamheten allvarligt hotar den nationella säkerheten.~~

Metoderna för underrättelseinhämtning enligt denna lag får användas i hemlighet för dem som är föremål för metoderna.

Metoder för underrättelseinhämtning får inte riktas mot ett utrymme som används för boende av permanent natur.

Användningen av en metod för underrättelseinhämtning ska avslutas före utgången av den tid som anges i beslutet eller tillståndet så snart syftet med användningen har nåtts eller det inte längre finns förutsättningar för användning av metoden.

Närmare bestämmelser om organiserandet av användningen av metoder för underrättelseinhämtning vid en militärunderrättelsemyndighet, om tjänstemän som ansvarar för användningen av metoder för underrättelseinhämtning och om tjänstemän som använder metoder för underrättelseinhämtning får utfärdas genom förordning av statsrådet.

2 kap.

Styrning av och tillsyn över den militära underrättelseinhämtningen

~~12~~13 §

Styrning och ledning av den militära underrättelseinhämtningen

Det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president behandlar förberedelsevis prioriteringarna för föremålen för den militära underrättelseinhämtningen.

Försvarsministeriet styr den militära underrättelseinhämtningen administrativt och underrättar Försvarsmakten om de förberedelsevis behandlade prioriteringarna som avses i 1 mom.

Huvudstaben leder den militära underrättelseverksamheten med iakttagande av prioriteringarna för den militära underrättelseinhämtningen.

~~13~~14 §

Begäran om information

Republikens president, statsrådets kansli, utrikesministeriet och försvarsministeriet kan av huvudstaben begära information om föremålen för den militära underrättelseinhämtningen i överensstämmelse med de prioriteringar som avses i 13 § 1 mom.

~~14~~15 §

Samordning av underrättelseverksamheten

Den militära och den civila underrättelseverksamheten samordnas mellan republikens president, statsrådets kansli, utrikesministeriet, försvarsministeriet och inrikesministeriet samt vid behov mellan andra ministerier och myndigheter.

Om det bedöms att den militära underrättelseverksamheten har utrikes- och säkerhetspolitiska konsekvenser, ska ärendet förberedelsevis behandlas mellan de myndigheter som avses i 1 mom.

Närmare bestämmelser om organiserandet av samordningen av underrättelseverksamheten får utfärdas genom förordning av statsrådet.

~~15~~16 §

Tillsynen över den militära underrättelseinhämtningen

Försvarsministeriet ger det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president en redogörelse för de prioriteringar som avses i 13 § 1 mom. en gång per år eller på begäran av det gemensamma mötet mellan utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president eller på ministeriets eget initiativ.

Huvudstaben ger försvarsministeriet årligen en redogörelse för den militära underrättelseverksamheten, dess art och omfattning samt hur den har inriktats. En redogörelse ska dessutom ges utan dröjsmål när försvarsministeriet ber om det.

3 kap.

Samverkan med andra myndigheter och internationellt samarbete

~~16~~17 §

Samarbete med skyddspolisen

Militärunderrättelsemyndigheterna ska agera i samarbete med skyddspolisen för att underrättelsemyndigheternas uppgifter ska kunna skötas på ett ändamålsenligt sätt och i detta syfte, trots vad som föreskrivs om sekretess, ge skyddspolisen behövliga uppgifter.

Närmare bestämmelser om organiserandet av samarbetet mellan militärunderrättelsemyndigheterna och skyddspolisen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

~~17~~18 §

Samarbete med andra myndigheter och med företag och andra sammanslutningar

Militärunderrättelsemyndigheterna ska enligt behov agera i samarbete med andra myndigheter för att den militära underrättelseinhämtningen ska kunna skötas på ett ändamålsenligt sätt. Militärunderrättelsemyndigheterna kan för att genomföra sitt uppdrag trots sekretessbestämmelserna lämna ut andra uppgifter än personuppgifter, om utlämnandet av uppgifterna är nödvändigt med avseende på försvaret av landet eller för att skydda den nationella säkerheten. Närmare bestämmelser om utlämnande av personuppgifter finns i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten.

För att genomföra sitt uppdrag kan militärunderrättelsemyndigheterna trots sekretessbestämmelserna till företag och andra sammanslutningar lämna ut identifieringsuppgifter som anknyter till sabotageprogram och som behövs för utvecklingen av metoder och system för underrättelseinhämtning eller lämna ut andra uppgifter än personuppgifter, om utlämnandet av uppgifterna är nödvändigt med avseende på Försvarsmaktens verksamhet eller för att skydda den nationella säkerheten.

I 79 och 80 § föreskrivs om utlämnande av information för brottsbekämpning.

Närmare bestämmelser om organiserandet av samarbetet mellan militärunderrättelsemyndigheterna och andra myndigheter samt om vilka som ska delta i samarbetet och om deras uppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

~~18~~19 §

Samordning av hemlig informationsinhämtning

Användningen av de metoder för underrättelseinhämtning om vilka det föreskrivs i denna lag ska vid behov samordnas för att säkerställa arbetssäkerheten för skyddspolisens, militärunderrättelsemyndigheternas och centralkriminalpolisens tjänstemän samt för att förhindra att de taktiska och tekniska metoder och planer som används vid hemlig informationsinhämtning avslöjas.

Närmare bestämmelser om organiserandet av samordningen av hemlig informationsinhämtning får utfärdas genom förordning av statsrådet.

~~19~~20 §

Internationellt samarbete

Militärunderrättelsemyndigheterna kan i enlighet med Finlands nationella intressen i anknytning till sina uppgifter eller för att skydda den nationella säkerheten

1) trots sekretessbestämmelserna utbyta andra underrättelseuppgifter än personuppgifter med utländska underrättelse- och säkerhetstjänster ~~trots sekretessbestämmelserna~~, om det behövs, och

2) delta i internationellt samarbete i anknytning till inhämtandet och bedömningen av underrättelseuppgifter.

Om gemensam informationsinhämtning genomförs i samarbete med den stat, på vars territorium metoder för underrättelseinhämtning är avsedda att användas, ska militärunderrättelsemyndigheternas tjänstemän iaktta de begränsningar och villkor för användningen av metoderna för underrättelseinhämtning som staten i fråga ställer.

En behörig utländsk tjänsteman ~~från en främmande stat~~ har med ett beslut av huvudstabens underrättelsechef rätt att på finskt territorium för skötsel av militärunderrättelsemyndigheternas uppgifter samarbeta med en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet samt under dennes upp-sikt och övervakning använda de metoder för underrättelseinhämtning som avses i 22, 24, 43, 47, 51 och 66 §. En utländsk tjänsteman är skyldig att iaktta de föreskrifter, begränsningar och anvisningar som militärunderrättelsemyndigheten meddelar.

Huvudstabens underrättelsechef beslutar om deltagande i internationellt samarbete och om användning av metoderna för underrättelseinhämtning.

Internationellt samarbete är förbjudet om det finns grundad anledning att misstänka att en person på grund av samarbetet eller utlämnandet av uppgifter riskerar dödsstraff, tortyr, någon annan behandling som kränker människovärdet, förföljelse, godtyckligt frihetsberövande eller orättvis rättegång.

Vid utlämnande och mottagande av uppgifter enligt denna paragraf iakttas dessutom vad som särskilt anges om detta i internationella fördrag som är förpliktande för Finland eller föreskrivs i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004). ~~Närmare~~ Bestämmelser om utlämnande av personuppgifter finns i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten.

21 §

Tjänsteansvar för en utländsk tjänsteman

I 16 kap. 20 § 4 mom., 21 kap 18 § och 40 kap. 12 § 4 mom. i strafflagen (39/1889) föreskrivs det om tillämpning av de kapitlen på brott som begås av eller riktas mot en utländsk tjänsteman som på det sätt som avses i 20 § 3 mom. i denna lag använder en metod för underrättelseinhämtning på finskt territorium, om inte något annat följer av internationella avtal som är bindande för Finland.

4 kap.

Metoder för underrättelseinhämtning

Systematisk observation, förtäckt inhämtande av information och teknisk observation

~~20~~22 §

Observation och systematisk observation

Med *observation* avses iakttagande av en ~~viss~~ person eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, grupp av personer i hemlighet i underrättelsesyfte. Vid observation får en kamera eller någon annan motsvarande teknisk anordning trots 24 kap. 6 § i strafflagen (39/1889) användas för att göra eller uppta visuella iakttagelser.

Med *systematisk observation* avses annan än kortvarig observation av en person eller grupp av personer som med fog kan antas ha samband med ett underrättelseuppdrag.

Militärunderrättelsemyndigheterna får inrikta systematisk observation på ett objekt som avses i 2 mom., om detta med fog kan antas vara av synnerlig vikt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag.

~~Observation och systematisk observation får inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende.~~ Tekniska anordningar får inte användas vid observation eller systematisk observation riktad mot hemfridsskyddade platser enligt 24 kap. 11 § i strafflagen.

~~21~~23 §

Beslut om systematisk observation

Beslut om systematisk observation ska fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Beslutet om systematisk observation får meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslutet om systematisk observation ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

2) den person eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, den grupp av personer, tillräckligt specificerad, som är föremål för åtgärden,

3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av den systematiska observationen grundar sig på,
4) beslutets giltighetstid,
5) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar den systematiska observationen,
6) eventuella begränsningar och villkor för den systematiska observationen.

~~22~~24 §

Förtäckt inhämtande av information

Med *förtäckt inhämtande av information* avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person eller, i det fall att en viss person inte kan identifieras, grupp av personer där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla militärunderrättelsemyndigheternas tjänstemans uppdrag.
Militärunderrättelsemyndigheterna får använda förtäckt inhämtande av information för utförande av ett underrättelseuppdrag.
~~Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i en bostad ens med bostadsinnehavarens medverkan.~~

~~23~~25 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.
Beslutet om förtäckt inhämtande av information ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:
1) åtgärden och dess syfte samt det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,
2) den person eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, den grupp av personer, tillräckligt specificerad, som är föremål för åtgärden,
3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av det förtäckta inhämtandet av information grundar sig på,
4) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar det förtäckta inhämtandet av information,
5) den planerade tidpunkten för genomförandet av åtgärden,
6) eventuella begränsningar och villkor för det förtäckta inhämtandet av information.
Beslutet ska vid behov ses över när omständigheterna förändras.
Om åtgärden inte tål uppskov, behöver ett beslut om förtäckt inhämtande av information inte upprättas i skriftlig form före åtgärden vidtas. Beslutet ska dock upprättas i skriftlig form utan dröjsmål efter att åtgärden har vidtagits.

~~24~~26 §

Teknisk avlyssning

Med *teknisk avlyssning* avses att en ~~viss~~ persons eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, persongrupps samtal eller meddelande som inte är avsett för utomstående och i vilket avlyssnaren inte deltar, trots 24 kap. 5 § i strafflagen avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara i syfte att ta reda på innehållet i samtalet eller meddelandet eller utreda deltagarnas verksamhet.

Militärunderrättelsemyndigheterna får inrikta teknisk avlyssning på en person eller grupp av personer som befinner sig utanför ett utrymme som används för ~~stadigvarande~~ boende av permanent natur, om detta med fog kan antas vara av synnerlig vikt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag. Avlyssningen kan riktas mot sådana utrymmen eller andra platser som det kan antas att en person eller grupp av personer som har samband med ett underrättelseuppdrag sannolikt befinner sig i eller på eller besöker.

~~25~~27 §

Beslut om teknisk avlyssning.

Beslut om teknisk avlyssning ~~av en person som har berövats sin frihet~~ ska fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman, när avlyssningen riktas mot ett annat utrymme som är skyddat av hemfrid enligt 24 kap. 11 § i strafflagen än ett utrymme som används för boende av permanent natur eller mot en person eller grupp av personer som berövats sin frihet. Om ärendet inte tål uppskov, får beslut om teknisk avlyssning fattas av en med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller en annan tjänsteman till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Beslut om annan teknisk avlyssning än den som avses i 1 mom. ska fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Tillstånd får ges och beslut fattas för högst sex månader åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teknisk avlyssning ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

2) den person eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, grupp av personer, tillräckligt specificerad, eller det utrymme eller den plats av annat slag som åtgärden riktas mot,

3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av den tekniska avlyssningen grundar sig på,

4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

5) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar den tekniska avlyssningen,

6) eventuella begränsningar och villkor för den tekniska avlyssningen.

~~26~~28 §

Optisk observation

Med *optisk observation* avses att man trots 24 kap. 6 § i strafflagen iakttar eller gör upptagningar av en ~~viss~~ person eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, grupp av personer eller av ett utrymme eller någon annan plats med en kamera eller andra utplacerade tekniska anordningar, metoder eller programvaror.

Militärunderrättelsemyndigheterna får inrikta optisk observation på en person eller grupp av personer som befinner sig utanför ett utrymme som används för ~~stadigvarande~~ boende av permanent natur, om detta kan antas vara av synnerlig vikt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag. Observationen kan riktas mot utrymmen eller andra platser där det kan antas att den person eller grupp av personer som är föremål för observationen sannolikt befinner sig eller som de kan antas besöka.

~~27~~29 §

Beslut om optisk observation

Beslut om optisk observation ~~av en person som har berövats sin frihet~~ ska fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman, när observationen riktas mot ett annat utrymme som är skyddat av hemfrid enligt 24 kap. 11 § i strafflagen än ett utrymme som används för boende av permanent natur eller mot en person som berövats sin frihet. Om ärendet inte tål uppskov, får beslut om optisk observation fattas av en med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Beslut om annan optisk observation än den som avses i 1 mom. ska fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Tillstånd får ges och beslut fattas för högst sex månader åt gången.

I ett yrkande och ett beslut om optisk observation ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

2) den person eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, grupp av personer, tillräckligt specificerad, eller det utrymme eller den plats av annat slag som åtgärden riktas mot,

3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av den optiska observationen grundar sig på,

4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

5) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar den optiska observationen,

6) eventuella begränsningar och villkor för den optiska observationen.

~~28~~30 §

Teknisk spårning

Med *teknisk spårning* avses att förflyttning av föremål, ämnen eller egendom spåras med hjälp av radiosändare som fästs eller som redan finns på objektet eller med hjälp av någon annan liknande teknisk anordning, metod eller programvara.

Militärunderrättelsemyndigheterna får för utförande av ett underrättelseuppdrag rikta teknisk spårning mot föremål, ämnen eller egendom eller mot föremål, ämnen eller egendom som en sådan person som har samband med ett underrättelseuppdrag antas inneha eller använda.

Om syftet med teknisk spårning är att följa hur en person förflyttar sig genom att en spårningsanordning fästs i de kläder som personen bär eller i ett föremål som personen bär med sig (*teknisk spårning av en person*), får åtgärden genomföras bara om detta med fog kan antas vara av synnerlig vikt för erhållande av information med avseende på ett underrättelseuppdrag.

~~29~~31 §

Beslut om teknisk spårning

Beslut om teknisk spårning av en person ska fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman. Om ärendet inte tål uppskov, får beslut om teknisk spårning av en person fattas av en av militärunderrättelsemyndigheterna för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar från det att metoden för underrättelseinhämtning började användas.

Beslut om annan teknisk spårning än den som avses i 1 mom. ska fattas av en av militärunderrättelsemyndigheterna för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Tillstånd får ges och beslut fattas för högst sex månader åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teknisk spårning ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

2) den person, det föremål, det ämne eller den egendom som åtgärden riktas mot,

3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av den tekniska spårningen grundar sig på,

4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

5) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar den tekniska spårningen,

6) eventuella begränsningar och villkor för den tekniska spårningen.

~~30~~32 §

Teknisk observation av utrustning

Med *teknisk observation av utrustning* avses att en funktion, informationsinnehållet eller identifieringsuppgifterna i en dator eller i en liknande teknisk anordning eller i dess programvara på något annat sätt än enbart genom sinnesförnimmelser observeras, upptas eller behandlas på något annat sätt för att utreda omständigheter som är behövliga med avseende på ett underrättelseuppdrag.

Genom teknisk observation av utrustning får inte inhämtas information om innehållet i ett meddelande som förmedlas och som avses i 34 § och inte heller om identifieringsuppgifter om ett sådant meddelande.

Militärunderrättelsemyndigheten kan ges tillstånd till teknisk observation av utrustning hos en statlig aktör för utförande av ett underrättelseuppdrag.

Militärunderrättelsemyndigheterna kan ges tillstånd till teknisk observation av utrustning hos någon annan än en statlig aktör, om detta med fog kan antas vara av synnerlig vikt för inhämtande av information med avseende på ett underrättelseuppdrag. Militärunderrättelsemyndigheterna kan rikta teknisk observation av utrustning mot en dator eller en liknande teknisk anordning som en sådan person som har samband med ett underrättelseuppdrag sannolikt använder eller mot dess programvara.

~~31~~33 §

Beslut om teknisk observation av utrustning

Beslut om teknisk observation av utrustning ska fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman. Om ärendet inte tål uppskov, får beslut om teknisk observation av utrustning fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden för underrättelseinhämtning började användas.

Tillstånd får beviljas för högst sex månader åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teknisk observation av utrustning ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

2) den tekniska anordning eller programvara som åtgärden riktas mot,

3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av den tekniska observationen av utrustning grundar sig på,

4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

5) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar den tekniska observationen av utrustning,

6) eventuella begränsningar och villkor för den tekniska observationen av utrustning.

Underrättelseinhämtning i telenät

~~32~~34 §

Teleavlyssning

Med *teleavlyssning* avses att ett meddelande som tas emot av eller sänds från en viss teleadress eller teleterminalutrustning genom ett i 3 § 43 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsett allmänt kommunikationsnät eller ett därtill anslutet kommunikationsnät eller någon annan kommunikationsförbindelse avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt för utredning av innehållet i meddelandet och identifieringsuppgifterna i anslutning till det. Teleavlyssning får riktas endast mot meddelanden från eller meddelanden avsedda för en sådan person som med fog kan antas ha samband med ett underrättelseuppdrag.

Militärunderrättelsemyndigheterna kan ges tillstånd till teleavlyssning av en statlig aktör för utförande av ett underrättelseuppdrag.

Militärunderrättelsemyndigheterna kan ges tillstånd till teleavlyssning av någon annan än en statlig aktör, om detta med fog kan antas vara av synnerlig vikt för att inhämta information med avseende på ett underrättelseuppdrag.

~~33~~35 §

Inhämtande av information i stället för teleavlyssning

Om det är sannolikt att ett meddelande som avses i 34 § och dess identifieringsuppgifter inte längre är tillgängliga genom teleavlyssning, kan militärunderrättelsemyndigheterna beviljas tillstånd att inhämta informationen hos ett teleföretag eller en sammanslutningsabonnent, under de förutsättningar som anges i 34 §.

Om inhämtandet av information för utredning av innehållet i ett meddelande riktas mot en personlig teknisk anordning som lämpar sig för att sända och ta emot meddelanden och finns i direkt anslutning till en teleterminalutrustning eller mot förbindelsen mellan en sådan anordning och en teleterminalutrustning, kan militärunderrättelsemyndigheterna beviljas tillstånd till inhämtande av information i stället för teleavlyssning, om de förutsättningar som anges i 34 § finns.

~~34~~36 §

Beslut om teleavlyssning och annat motsvarande inhämtande av information

Beslut om teleavlyssning och om inhämtande av information i stället för teleavlyssning ska fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Tillstånd till teleavlyssning eller inhämtande av information i stället för teleavlyssning får ges för högst sex månader åt gången. När åtgärden gäller en person får tillstånd ges för högst tre månader åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

2) den person, teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,
3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning grundar sig på,
4) giltighetstiden med angivande av klockslag för tillståndet till teleavlyssning eller inhämtande av information i stället för teleavlyssning,
5) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning,
6) eventuella begränsningar och villkor för teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning.

~~35~~37 §

Teleövervakning

Med *teleövervakning* avses att identifieringsuppgifter inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett kommunikationsnät eller som har mottagits till en sådan adress eller utrustning samt att lokaliseringsuppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustning inhämtas.

Militärunderrättelsemyndigheterna kan ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som en statlig aktör innehar eller annars använder för utförande av ett underrättelseuppdrag.

Militärunderrättelsemyndigheterna kan ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som någon annan än en statlig aktör innehar eller annars använder, om detta med fog kan antas vara av synnerlig vikt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag.

~~36~~38 §

Beslut om teleövervakning

Beslut om teleövervakning ska fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman. Om ett ärende som gäller teleövervakning inte tål uppskov, får beslut om teleövervakning fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Militärunderrättelsemyndigheterna får för utförande av ett underrättelseuppdrag med en persons samtycke inrikta teleövervakning på en teleadress eller teleterminalutrustning som personen innehar.

Beslut om den teleövervakning som avses i 2 mom. ska fattas av huvudstabens underrättelsechef eller en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Tillstånd får beviljas och beslut fattas för högst sex månader åt gången, och tillståndet eller beslutet kan gälla även en viss tid före tillståndet beviljades eller beslutet fattades, vilken kan vara längre än sex månader.

I ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden och syftet med åtgärden,
2) den person, teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,
3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av teleövervakningen grundar sig på,
4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,
5) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar teleövervakningen,
6) eventuella begränsningar och villkor för teleövervakningen.

~~37~~39 §

Inhämtande av basstationsuppgifter

Med *inhämtande av basstationsuppgifter* avses inhämtande av information om teleterminalutrustningar och teleadresser som redan är eller kommer att bli registrerade i ett telesystem via en viss basstation.

Militärunderrättelsemyndigheterna kan beviljas tillstånd att inhämta sådana basstationsuppgifter som är ~~behövliga~~av betydelse med avseende på ett underrättelseuppdrag.

~~38~~40 §

Beslut om inhämtande av basstationsuppgifter

Beslut om inhämtande av basstationsuppgifter ska fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman. Om ärendet inte tål uppskov, får beslut om inhämtande av basstationsuppgifter fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden för underrättelseinhämtning började användas.

Tillstånd får beviljas och beslut fattas för högst sex månader åt gången. Om tillståndet eller beslutet gäller en viss tid före tillståndet beviljades eller beslutet fattades, kan tiden vara längre än sex månader~~beviljas för en viss tidsperiod~~.

I ett yrkande och i ett beslut om inhämtande av basstationsuppgifter ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden och syftet med åtgärden,
2) den basstation som tillståndet gäller,
3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av inhämtandet av basstationsuppgifter grundar sig på,
4) den tidsperiod som tillståndet gäller,
5) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar inhämtandet av basstationsuppgifter,

6) eventuella begränsningar och villkor för inhämtandet av basstationsuppgifter.

~~39~~41 §

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

Militärunderrättelsemyndigheterna får för utförande av ett underrättelseuppdrag med en teknisk anordning inhämta identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning.

Kommunikationsverket kontrollerar att den tekniska anordningen inte på grund av sina egenskaper orsakar skadliga störningar i ett allmänt kommunikationsnäts anordningar eller tjänster. Beslut om inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning ska fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

~~40~~42 §

Installation och avinstallation av anordningar, metoder eller programvara

En tjänsteman som är anställd vid en militärunderrättelsemyndighet har rätt att placera en anordning, metod eller programvara som används för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning eller teknisk observation av utrustning på eller i sådana föremål, ämnen, egendom, utrymmen, platser av annat slag eller informationssystem som åtgärden riktas mot, om det behövs för användningen av nämnda metod för underrättelseinhämtning. För att installera, ta i bruk och avinstallera anordningen, metoden eller programvaran har en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet då rätt att i hemlighet ta sig in i ovan nämnda objekt och i ett informationssystem och att kringgå, låsa upp eller på något annat motsvarande sätt tillfälligt passera eller störa objektens eller informationssystemets säkerhetssystem. Anordningar, metoder och programvara får inte installeras eller avinstalleras i utrymmen som används för boende av permanent natur.

~~Anordningar, metoder och programvara som används för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning eller teknisk observation av utrustning får installeras i utrymmen som används för stadigvarande boende endast om domstolen har gett tillstånd till det på yrkande av huvudstabens underrättelsechef eller på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.~~

Täckoperationer och bevisprovokation genom köp

~~41~~43 §

Täckoperation

Med *täckoperation* avses planmässigt inhämtande av information om en ~~viss~~ person eller dennes verksamhet eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, en grupp av personer eller dess verksamhet genom infiltration, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter eller re-

gisteranteckningar används eller falska handlingar framställs eller används för att förvärva förtroende som behövs för inhämtandet av information eller för att förhindra att inhämtandet av information avslöjas.

Militärunderrättelsemyndigheterna får inrikta en täckoperation på en person eller grupp av personer, om ~~användningen av täckoperationen är nödvändig för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag, och inhämtandet av information måste anses vara behövligt på grund av att~~ den verksamhet som är föremål för underrättelseuppdraget är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller om~~på grund av att~~ det kan antas att verksamheten fortsätter eller upprepas.

~~En täckoperation får företas i en bostad endast om tillträdet till eller vistelsen i bostaden sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden.~~

Militärunderrättelsemyndigheterna får inrikta en täckoperation på en person eller grupp av personer i ett datanät, om detta med fog kan antas vara av synnerlig vikt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag.

~~42~~44 §

Framställning om och plan för en täckoperation

I en framställning om täckoperation ska följande nämnas:

1) den som föreslagit åtgärden,

2) den person eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, grupp av personer, tillräckligt specificerad, som är föremål för inhämtandet av information,

3) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

4) syftet med täckoperationen,

5) behovet av täckoperationen,

6) övriga uppgifter som behövs för att bedöma förutsättningarna för täckoperationen.

Över en täckoperation ska en sådan skriftlig plan göras upp som innehåller väsentlig och tillräckligt detaljerad information för beslutsfattandet om och genomförandet av täckoperationen. Vid förändrade omständigheter ska planen vid behov ses över.

~~43~~45 §

Beslut om en täckoperation

Beslut om en täckoperation ska fattas av huvudstabens underrättelsechef. Beslut om en täckoperation som enbart ska genomföras i ett datanät ska fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Beslut om en täckoperation får meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslut om en täckoperation ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

1) den som föreslagit åtgärden,

2) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som ansvarar för genomförandet av täckoperationen,

3) identifikationsuppgifterna för de tjänstemän som genomför täckoperationen,

4) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

5) den person eller, i det fall att en bestämd person inte kan specificeras, grupp av personer, tillräckligt specificerad, som är föremål för inhämtandet av information,
6) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av täckoperationen grundar sig på,
7) täckoperationens syfte och genomförandeplan,
8) beslutets giltighetstid,
9) eventuella begränsningar och villkor för täckoperationen.

Vid förändrade omständigheter ska beslutet vid behov ses över. Beslut om avslutande av en täckoperation ska fattas skriftligen.

~~44~~46 §

Brottsförbud

En tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet som företar en täckoperation får inte begå brott eller ta initiativ till ett brott.

Om en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet som företar en täckoperation begår en trafikförseelse, en ordningsförseelse eller något annat jämförbart brott för vilket det föreskrivna straffet är ordningsbot, går tjänstemannen fri från straffansvar, om gärningen har varit nödvändig för att syftet med täckoperationen ska nås eller för att inhämtandet av information inte ska avslöjas.

~~45~~47 §

Bevisprovokation genom köp

Med *bevisprovokation genom köp* avses ett köpeanbud eller ett köp av ett föremål, ett ämne, egendom eller en tjänst som en militärunderrättelsemyndighet gör i syfte att ta om hand eller hitta ett föremål, ett ämne eller egendom som har samband med ett underrättelseuppdrag.

Bevisprovokation genom köp får genomföras av militärunderrättelsemyndigheterna~~. Militärunderrättelsemyndigheterna får genomföra bevisprovokation genom köp, om det är nödvändigt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag.~~

Den som genomför bevisprovokation genom köp får utföra bara sådant inhämtande av information som är nödvändigt för genomförandet av bevisprovokationen. Bevisprovokationen genom köp ska genomföras så att den inte får den person som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne inte annars skulle begå.

~~Bevisprovokation genom köp är tillåten i en bostad bara om tillträdet till eller vistelsen i bostaden sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden.~~

~~46~~48 §

Beslut om bevisprovokation genom köp

Beslut om bevisprovokation genom köp ska fattas av huvudstabens underrättelsechef. Beslut om bevisprovokation genom köp som gäller säljanbud uteslutande till allmänheten får fattas också av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Beslut om bevisprovokation genom köp får meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslut om bevisprovokation genom köp ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

2) den person som är föremål för bevisprovokationen,

3) de fakta som förutsättningarna för och inriktningen av bevisprovokationen genom köp grundar sig på,

4) de föremål, de ämnen, den egendom eller de tjänster som är föremål för bevisprovokationen,

5) syftet med bevisprovokationen,

6) beslutets giltighetstid,

7) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar bevisprovokationen genom köp,

8) eventuella begränsningar och villkor för bevisprovokationen.

~~47~~49 §

Plan för genomförande av bevisprovokation genom köp

Över genomförandet av bevisprovokation genom köp ska det upprättas en skriftlig plan, om detta behövs med hänsyn till operationens omfattning eller andra motsvarande skäl.

Vid förändrade omständigheter ska planen för genomförande av bevisprovokationen vid behov ses över.

~~48~~50 §

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp ska fattas skriftligen. Beslutet ska fattas av en sådan för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen tjänsteman som ansvarar för genomförandet av bevisprovokation genom köp.

I beslutet ska följande nämnas:

1) den av en militärunderrättelsemyndighet för uppdraget förordnade

och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna militärjurist eller annan tjänsteman som fattade beslutet om bevisprovokationen samt beslutets datum och innehåll,

2) identifikationsuppgifter för de tjänstemän vid militärunderrättelsemyndigheterna som genomför bevisprovokationen,

3) hur det har säkerställts att bevisprovokationen inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne annars inte skulle begå,

4) eventuella begränsningar och villkor för bevisprovokationen.

Om åtgärden inte tål uppskov, behöver beslutet inte upprättas i skriftlig form före bevisprovokationen inleds. Beslutet ska dock upprättas i skriftlig form utan dröjsmål efter bevisprovokationen.

Vid förändrade omständigheter ska beslutet om genomförande av bevisprovokationen vid behov ses över.

Användning av informationskällor

~~49~~51 §

Användning av informationskällor

Med *användning av informationskällor* avses annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för skötseln av underrättelseuppdrag av personer som inte hör till en finsk myndighet (*informationskälla*).

Militärunderrättelsemyndigheterna får be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper, har registrerats och har samtyckt till informationsinhämtning, inhämtar den information som avses i 1 mom. (styrd användning av informationskällor), om det med fog kan antas att styrd användning av informationskällor är av synnerlig vikt för erhållande av information med avseende på ett underrättelseuppdrag.

Vid styrd användning av informationskällor får en informationskälla inte ombes inhämta information på ett sådant sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller som äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Innan styrd användning av informationskällor inleds ska informationskällan upplysas om sina rättigheter och skyldigheter och i synnerhet om vad som är tillåten och förbjuden verksamhet enligt lag. Informationskällans säkerhet ska vid behov tryggas under och efter informationsinhämtningen.

Uppgifter om användning av informationskällor får registreras i ett personregister. Bestämmelser om behandling av uppgifterna finns i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten.

Bestämmelser om tryggande av informationskällor finns i 78 §.

~~50~~52 §

Betalning av arvode till informationskällan

Till en registrerad informationskälla kan betalas arvode. Av grundad anledning kan arvode betalas även till en oregistrerad informationskälla. Det finns särskilda bestämmelser om skatteplikt för arvodet.

~~51~~53 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av huvudstabens underrättelsechef.

Beslut om styrd användning av informationskällor får meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

1) den som föreslagit åtgärden,
2) den med användningen av ~~Försvarsmaktens underrättelsetjänsts~~ metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman vid militärunderrättelsemyndigheten som ansvarar för genomförandet av ~~underrättelseuppdraget~~underrättelseinhämtningen,
3) identifikationsuppgifterna för informationskällan,
4) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,
5) syftet med inhämtandet av information och planen för genomförande av detta,
6) beslutets giltighetstid,
7) eventuella begränsningar och villkor för den styrda användningen av informationskällor.

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över. Beslut om att styrd användning ska avslutas ska fattas skriftligen.

Platsspecifik underrättelseinhämtning och kopiering

~~52~~54 §

Platsspecifik underrättelseinhämtning

Med platsspecifik underrättelseinhämtning avses underrättelseinhämtning för att hitta föremål, egendom, handlingar eller information eller utröna omständigheter i något annat utrymme än ett utrymme som används för ~~stadigvarande~~ boende av permanent natur eller ett utrymme beträffande vilket det finns anledning att anta att underrättelseinhämtningen kommer att omfatta information som någon enligt 17 kap. 11, 13, 14, 16, 20 eller 21 § eller 22 § 2 mom. i rättegångsbalken har skyldighet eller rätt att vägra vittna om.

Militärunderrättelsemyndigheterna kan ges tillstånd till platsspecifik underrättelseinhämtning för utförande av ett underrättelseuppdrag.

~~53~~55 §

Beslut om platsspecifik underrättelseinhämtning

Beslut om platsspecifik underrättelseinhämtning ska fattas av domstol, när den riktas mot en annan hemfridsskyddad plats än ett utrymme som används för boende av permanent natur eller mot en plats som allmänheten inte har tillträde till eller dit tillträdet för allmänheten har begränsats eller förhindrats under den tid då den platsspecifika underrättelseinhämtningen genomförs, på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Om det ärende som avses i 1 mom. inte tål uppskov, får huvudstabens underrättelsechef eller en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman besluta om platsspecifik underrättelseinhämtning till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Beslut om annan platsspecifik underrättelseinhämtning än den som avses i 1 mom. ska fattas av huvudstabens underrättelsechef eller en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst en månad åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om platsspecifik underrättelseinhämtning ska tillräckligt noggrant specificeras:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,
2) den plats som är föremål för den platsspecifika underrättelseinhämtningen,
3) de fakta utifrån vilka det anses finnas förutsättningar för platsspecifik underrättelseinhämtning,
4) vad som söks, i den utsträckning det är möjligt att ange, genom den platsspecifika underrättelseinhämtningen,
5) eventuella begränsningar för den platsspecifika underrättelseinhämtningen.

När sakens brådskande natur kräver det får ett beslut om platsspecifik underrättelseinhämtning dokumenteras efter att den platsspecifika underrättelseinhämtningen har genomförts.

~~54~~56 §

Kopiering

Militärunderrättelsemyndigheterna har rätt att kopiera ett dokument eller ett annat föremål för utförande av ett underrättelseuppdrag.

När kopieringen riktas mot någon annans än en statlig aktörs meddelande, är en förutsättning att detta med fog kan antas vara av synnerlig vikt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag.

~~55~~57 §

Kopiering av försändelser

Militärunderrättelsemyndigheterna har rätt att kopiera ett brev eller en annan försändelse innan den anländer till mottagaren.

När kopieringen av en försändelse riktas mot någon annans än en statlig aktörs meddelande, är en förutsättning att detta med fog kan antas vara av synnerlig vikt för att få information med avseende på ett underrättelseuppdrag.

~~56~~58 §

Kvarhållande av försändelser för kopiering

Om det finns skäl att anta att ett brev eller någon annan försändelse, som får kopieras, kommer att anlända till eller redan finns vid ett verksamhetsställe för post, en järnvägsstation eller en del av en sådan eller ett verksamhetsställe som innehas av den som yrkesmässigt transporterar försändelser i samband med trafik eller annars, får en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman förordna att försändelsen ska hållas kvar på verksamhetsstället i fråga, tills kopiering hinner utföras.

Förordnandet meddelas för högst en månad räknat från det att chefen för verksamhetsstället har fått kännedom om förordnandet. Försändelsen får inte utan tillåtelse av den tjänsteman som avses i 1 mom. överlämnas till någon annan än tjänstemannen eller till den som han eller hon har utsett.

Chefen för verksamhetsstället ska genast underrätta den som har meddelat förordnandet när försändelsen har anlänt. Denne ska utan ogrundat dröjsmål besluta om kopiering.

~~57~~59 §

Beslut om kopiering och om kopiering av försändelser

Beslut om kopiering enligt 56 § ska fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman. Beslutet ska fattas skriftligen.

Om ett ärende inte tål uppskov, får också någon annan än en sådan tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet som avses i 1 mom. i ett enskilt fall besluta om kopiering, till dess att den tjänsteman som avses i 1 mom. har avgjort saken. Ärendet ska ges till den tjänsteman som avses i 1 mom. för avgörande så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden för underrättelseinhämtning började användas.

Beslut om kopiering av försändelser enligt 57 § ska fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Om ett ärende som avses i 3 mom. inte tål uppskov, får huvudstabens underrättelsechef eller en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman besluta om kopiering av en försändelse till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas. När sakens brådskande natur kräver det får ett beslut om kopiering av en försändelse dokumenteras efter det att försändelsen kopierats.

Radiosignalspaning, underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem och underrättelseinhämtning utomlands

~~58~~60 §

Radiosignalspaning

Med *radiosignalspaning* avses informationsinhämtning som riktas mot radiofrekventa elektromagnetiska vågor (radiovågor).

Försvarsmaktens underrättelsetjänst eller armén, marinen eller flygvapnet kan rikta radiosignalspaning mot radiovågor som sänds från eller till en anordning utanför finskt territorium.

Med radiosignalspaning får information inte inhämtas om innehållet i andra än statliga aktörers meddelanden.

~~59~~61 §

Beslut om radiosignalspaning

Beslut om radiosignalspaning ska fattas av huvudstabens underrättelsechef. Beslutet ska fattas skriftligen.

~~60~~62 §

Underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem

Med *underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem* avses att information inhämtas med datatekniska metoder från ett datasystem utanför Finland.

Försvarsmaktens underrättelsetjänst får inrikta underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem på ett datasystem, om detta kan antas vara av synnerlig vikt för att inhämta information med avseende på ett underrättelseuppdrag.

Över genomförandet av underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem ska en sådan skriftlig plan upprättas som innehåller väsentlig och tillräckligt detaljerad information för beslutsfattandet om och genomförandet av underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem. När omständigheterna förändras ska planen vid behov ses över.

~~61~~63 §

Beslut om underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem

Beslut om underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem ska fattas av huvudstabens underrättelsechef. Beslutet ska fattas skriftligen.

I ett beslut om underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag som ligger till grund för åtgärden,

2) föremål för åtgärden,

3) målet och genomförandeplanen för underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem,

4) den med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem,

5) eventuella begränsningar och villkor för underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem.

Militärunderrättelsemyndigheterna ska hålla försvarsministeriet informerat om pågående underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem.

~~62~~64 §

Militär underrättelseinhämtning utomlands

~~På militär underrättelseinhämtning utomlands och på användning av metoder för underrättelseinhämtning utomlands får, utöver vad som i denna lag föreskrivs om förbud mot militär underrättelseinhämtning som gäller ett utrymme som används för stadigvarande boende, tillämpas bestämmelserna i 58 § 3 mom., 76–77 §, 79–80 §, 82 § 2 mom., 84 och 86 § i denna lag~~Vid militär underrättelseinhämtning utomlands och vid användning av metoder för underrättelseinhämtning utomlands får tillämpning av bestämmelserna i 12 § 3 mom., 60 § 3 mom. och 85 § 2 mom. i denna lag frångås i enskilda fall, om det är nödvändigt. Lagens 79—80 § och 89 § tillämpas inte på militär underrättelseinhämtning utomlands eller användning av metoder för underrättelseinhämtning utomlands.

Beslut om militär underrättelseinhämtning och användning av metoder för underrättelseinhämtning som sker utanför Finland ska fattas av huvudstabens underrättelsechef. Deltagande i sådan militär underrättelseinhämtning utomlands som avses i denna paragraf förutsätter samtycke av den berörda tjänstemannen vid en militärunderrättelsemyndighet.

I fråga om innehållet i ett beslut, en framställning och en plan som gäller användning av en metod för underrättelseinhämtning iakttas vad som i denna lag föreskrivs om framställningar, planer, yrkanden eller beslut.

Informationsinhämtning som avser datatrafik

65 §

Förbud mot allmän och oriktad övervakning av datatrafik

Underrättelseinhämtning som avser datatrafik får inte utgöra allmän och oriktad uppföljning av datatrafiken.

~~63~~66 §

Behandling av tekniska data

För inriktning av underrättelseinhämtning som avser datatrafik får Försvarsmaktens underrättelsetjänst i datatrafiken i ett kommunikationsnät kortvarigt samla in och lagra tekniska data om datatrafiken och med hjälp av automatisk databehandling behandla dem för statistisk analys.

I resultatet av den statistiska analysen får inte ingå sådan information genom vilken en enskild fysisk person kan identifieras.

Försvarsmaktens underrättelsetjänst ska förstöra insamlade och lagrade tekniska data om datatrafiken omedelbart efter att resultatet av den statistiska analysen har blivit klart.

~~64~~67 §

Beslut om behandling av tekniska data

Beslut om behandling av tekniska data ska fattas av domstol på yrkande av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman vid Försvarsmaktens underrättelsetjänst.

Tillstånd kan beviljas för högst tre månader åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut som gäller behandlingen av tekniska data ska följande nämnas:

1) det geografiska område eller nätområde i fråga om vilket tekniska data i inkommande eller utgående datatrafik ska behandlas,

2) de delar av kommunikationsnätet där data söks,

3) den med användningen av Försvarsmaktens underrättelsetjänsts metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman som leder och övervakar behandlingen av tekniska data,

4) en plan för hur behandlingen av tekniska data ska genomföras.

~~65~~68 §

Underrättelseinhämtning som avser en statlig aktörs datatrafik

Försvarsmaktens underrättelsetjänst kan med hjälp av automatisk databehandling i den datatrafik som överskrider Finlands gräns i kommunikationsnät inhämta information om en med avseende på ett underrättelseuppdrag väsentlig statlig aktörs datatrafik samt behandla den statliga aktörens kommunikation. Inhämtningen av information i datatrafiken grundar sig på användningen av sökbegrepp.

Försvarsmaktens underrättelsetjänst får behandla den information som inhämtats i datatrafiken automatiskt och manuellt.

Som sökbegrepp får inte användas uppgifter som identifierar en teleterminalutrustning eller teleadress som innehas av eller annars förmodligen används av en person som vistas i Finland.

~~66~~69 §

Beslut om underrättelseinhämtning som avser en statlig aktörs datatrafik

Beslut om underrättelseinhämtning som avser en statlig aktörs datatrafik ska fattas av domstol på yrkande av huvudstabens underrättelsechef. Om ärendet inte tål uppskov, får huvudstabens underrättelsechef besluta om underrättelseinhämtning som avser en statlig aktörs datatrafik till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Beslutet ska fattas skriftligen. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att underrättelseinhämtning som avser datatrafik började användas.

Tillstånd får beviljas för högst sex månader åt gången.

I ett yrkande och i beslut om underrättelseinhämtning som avser en statlig aktörs datatrafik ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag för vilket datatrafik inhämtas,

2) de sökbegrepp eller kategorier av sökbegrepp som ska användas i underrättelseinhämtningen och motiveringarna till dem,

3) den del av kommunikationsnätet som underrättelseinhämtningen inriktas på samt motiveringarna till inriktningen,

4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

5) den med användningen av Försvarsmaktens underrättelsetjänsts metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna tjänsteman vid Försvarsmaktens underrättelsetjänst som leder och övervakar underrättelseinhämtning som avser en statlig aktörs datatrafik,

6) eventuella begränsningar och villkor för underrättelseinhämtning som avser en statlig aktörs datatrafik.

~~67~~70 §

Underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer

Försvarsmaktens underrättelsetjänst kan med hjälp av automatisk databehandling i den datatrafik som överskrider Finlands gräns i kommunikationsnät inhämta information om datatrafiken

hos sådana andra än statliga aktörer som är väsentliga med avseende på ett underrättelseuppdrag, om informationen inte kan erhållas genom någon annan metod för underrättelseinhämtning~~den underrättelseinhämtning som riktas mot datatrafiken hos andra än statliga aktörer kan antas vara nödvändig för att inhämta information med avseende på ett underrättelseuppdrag~~. Inhämtningen av information i datatrafiken grundar sig på användningen av sökbegrepp.

Som sökbegrepp får inte användas uppgifter som identifierar en teleterminalutrustning eller teleadress som innehas av eller annars förmodligen används av en person som vistas i Finland.

Underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer får inte inriktas utgående från ett meddelandes innehåll, om det inte vid inriktningen används information som beskriver innehållet i ett sabotageprogram.

Försvarsmaktens underrättelsetjänst får behandla den information som inhämtats i datatrafiken automatiskt och manuellt.

~~68~~71 §

Beslut om underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer

Beslut om underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer ska fattas av domstol på yrkande av huvudstabens underrättelsechef. Om ärendet inte tål uppskov, får huvudstabens underrättelsechef besluta om underrättelseinhämtning som avser datatrafiken hos andra än statliga aktörer till dess domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Beslutet ska fattas skriftligen. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att underrättelseinhämtning som avser datatrafik började användas.

Tillstånd får beviljas för högst sex månader åt gången.

I ett yrkande och i beslut som gäller underrättelseinhämtning som avser datatrafiken hos andra än statliga aktörer ska följande nämnas:

1) det underrättelseuppdrag för vilket datatrafik inhämtas,

2) fakta som gäller föremålet för underrättelseinhämtningen,

3) de fakta som effektiviteten hos och nödvändigheten av underrättelseinhämtning som avser datatrafik grundar sig på,

4~~3~~) de fakta som de övriga förutsättningarna för användning av underrättelseinhämtning som avser datatrafik grundar sig på,

5~~4~~) de sökbegrepp eller kategorier av sökbegrepp som ska användas i underrättelseinhämtningen och motiveringarna till dem,

6~~5~~) den del av kommunikationsnätet som underrättelseinhämtningen inriktas på samt motiveringarna till inriktningen,

7~~6~~) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

8~~7~~) den tjänsteman vid Försvarsmaktens underrättelsetjänst som leder och övervakar insamlingen och lagringen av kommunikationen,

9~~8~~) eventuella begränsningar och villkor för underrättelseinhämtning som avser datatrafik.

~~69~~72 §

Genomförande av den koppling som behandlingen av tekniska data och underrättelseinhämtning som avser datatrafik förutsätter

Den som utför kopplingen verkställer de tillstånd som avses i 67, 69 och 71 § och styr den datatrafik som rör sig i den i tillståndet avsedda delen av kommunikationsnätet till Försvarsmaktens underrättelsetjänst.

Den som utför kopplingen överlåter vidare till Försvarsmaktens underrättelsetjänst den datatrafik som rör sig i den del av kommunikationsnätet som stämmer överens med den i tillståndet avsedda anslutningen.

~~70~~73 §

Tekniskt genomförande av underrättelseinhämtning som avser datatrafik för skyddspolisens räkning

Med tekniskt genomförande av underrättelseinhämtning som avser datatrafik för skyddspolisens räkning avses:

1) statistisk analys av tekniska data utifrån ett uppdrag som skyddspolisen har gett Försvarsmaktens underrättelsetjänst och sändande av analysen till skyddspolisen, samt

2) inhämtande med hjälp av automatiserad databehandling, i enlighet med ett tillstånd som domstolen beviljat skyddspolisen, av datatrafik som rör sig i en den del av ett kommunikationsnät som överskrider Finlands gräns och vidareöverlåtelse av de inhämtade uppgifterna till skyddspolisen.

Bestämmelser om det tekniska genomförandet av underrättelseinhämtning som avser datatrafik för skyddspolisens räkning finns i 10 § i lagen om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik.

Försvarsmaktens underrättelsetjänst får inte för skyddspolisens räkning ta reda på ett meddelandes innehåll i samband med det tekniska genomförandet av underrättelseinhämtning som avser datatrafik.

~~71~~74 §

Utlämnande av uppgifter om ett skadligt datorprogram till företag och sammanslutningar

Militärunderrättelsemyndigheterna får trots sekretessbestämmelserna till ett företag, en sammanslutning eller myndighet lämna ut uppgifter som inhämtats med hjälp av underrättelseinhämtning som avser datatrafik och som gäller ett skadligt datorprogram och dess verkningar, om utlämnandet av uppgifterna behövs med avseende på det militära försvaret, för att skydda den nationella säkerheten eller trygga företagets eller sammanslutningens intressen.

5 kap.

Skyddande av militär underrättelseinhämtning samt tryggande av tjänstemän och informationskällor

~~72~~75 §

Skyddande av militär underrättelseinhämtning

Militärunderrättelsemyndigheterna får använda falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter, göra och använda falska, vilseledande eller förtäckta registeranteckningar samt upprätta och använda falska handlingar, när det är nödvändig för att förhindra att den militära underrättelseinhämtningen avslöjas.

En registeranteckning som avses i 1 mom. ska rättas när förutsättningarna enligt det momentet inte längre finns.

Närmare bestämmelser om organiserandet av skyddandet av militär underrättelseinhämtning, om den tjänsteman som ansvarar för skyddandet och om samarbetet med personuppgiftsansvariga får utfärdas genom förordning av statsrådet.

~~73~~76 §

Beslut om skyddande av militär underrättelseinhämtning

Beslut om registeranteckningar och upprättande av handlingar enligt 75 § ska fattas av huvudstabens underrättelsechef.

Beslut om annat skyddande än det som avses i 1 mom. ska fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman.

Huvudstabens underrättelsechef ska föra förteckning över anteckningarna och handlingarna, övervaka användningen av dem samt se till att anteckningarna rättas.

~~74~~77 §

Tryggande av en tjänsteman som använder en metod för underrättelseinhämtning

En för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman får besluta att en tjänsteman som ska genomföra förtäckt inhämtande av information, en täckoperation eller bevisprovokation genom köp samt förbereda eller genomföra användning av informationskällor ska förses med en teknisk anordning som möjliggör avlyssning och observation, om utrustningen är motiverad för att tjänstemannens säkerhet ska kunna tryggas.

Avlyssningen och observationen får upptas. Upptagningarna ska utplånas så snart de inte behövs för att trygga tjänstemannens säkerhet. Om upptagningarna trots allt behöver bevaras av orsaker som har samband med rättsskyddet för någon som har del i saken, får upptagningarna bevaras och användas i detta syfte. De ska i så fall utplånas när saken har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut eller avskrivits.

~~75~~78 §

Tryggande av informationskällor

Militärunderrättelsemyndigheterna kan med en informationskällas samtycke övervaka informationskällans bostad, eller något annat utrymme som informationskällan använder för boende, och dess omedelbara närmiljö med kamera eller någon annan teknisk anordning, metod eller programvara som placerats på platsen, om det behövs för att avvärja en fara som hotar informationskällans liv eller hälsa. Utomstående behöver inte upplysas om att informationskällan tryggas.

Övervakningen ska avslutas utan dröjsmål, om den inte längre behövs för att avvärja en fara som hotar informationskällans liv eller hälsa.

Upptagningar som uppkommit vid övervakning enligt 1 mom. ska utplånas så snart de inte behövs för att trygga informationskällans säkerhet. Om upptagningarna trots allt behöver bevaras av orsaker som har samband med rättsskyddet för någon som har del i saken, får upptagningarna bevaras och användas i detta syfte. De ska i så fall utplånas när saken har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut eller avskrivits.

En för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman får besluta att en informationskälla, om informationskällan ger sitt samtycke till detta, ska förses med en teknisk anordning som möjliggör avlyssning och observation, om utrustningen i ett enskilt fall är nödvändig för att informationskällans säkerhet ska kunna tryggas. Avlyssningen och observationen får upptas. Upptagningarna ska utplånas så snart de inte behövs för att trygga informationskällans säkerhet.

Huvudstabens underrättelsechef får besluta att en informationskälla ges, för användning i ett enskilt fall, falska, vilseledande och förtäckta uppgifter eller registeranteckning eller att falska handlingar upprättas för att användas av informationskällan, om det är nödvändigt för att skydda informationskällans liv och hälsa. En registeranteckning ska rättas när förutsättningarna enligt detta moment inte längre finns.

6 kap.

Utlämnande av underrättelseuppgifter i vissa fall

~~76~~79 §

Anmälan om en brottsmisstanke

Militärunderrättelsemyndigheterna ska utan oskäligt dröjsmål anmäla till centralkriminalpolisen, om det medan en metod för underrättelseinhämtning används framkommer att ett sådant brott kan antas ha begåtts för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år. Genom beslut av huvudstabens underrättelsechef får anmälan skjutas upp med högst ett år åt gången, om det är nödvändigt med avseende på försvaret av landet eller för att skydda den nationella säkerheten eller liv eller hälsa.

Militärunderrättelsemyndigheterna får anmäla ett begånget brott till centralkriminalpolisen, om anmälan kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet ~~för brottet~~ är fängelse i minst tre år.

När det övervägs om en anmälan ska skjutas upp enligt 1 mom. eller en anmälan göras enligt 2 mom., ska utöver betydelsen för försvaret av landet och för skyddet av den nationella säkerheten även betydelsen av utredningen av brottet med avseende på allmänna och enskilda intressen beaktas.

Information som inhämtats genom användning av en metod för underrättelseinhämtning får all-tid röjas som utredning som stöder att någon är oskyldig och för att förhindra betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada.

Beslut om användning av sådan information som med stöd av denna paragraf lämnas som bevisning fattas av domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken. Bestämmelser om att användningen av information ska antecknas i förundersökningsprotokollet finns i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och om att sådan användning ska uppges i stämnings-ansökan finns i 5 kap. 3 § 1 mom. 9 punkten i lagen om rättegång i brottmål.

~~En för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman~~Huvudstabens underrättelsechef beslutar om den anmälan som avses i denna paragraf.

Närmare bestämmelser om anmälningsförfarandet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

~~77~~80 §

Anmälan och lämnande av information i vissa fall

Militärunderrättelsemyndigheterna ska utan dröjsmål anmäla till behörig myndighet, om det medan en metod för underrättelseinhämtning används framkommer att ett sådant brott är på färde för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år, och brottet ännu kan förhindras.

Information som inhämtats genom användning av en metod för underrättelseinhämtning får lämnas till behörig myndighet för förhindrande av ett sådant brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

När det övervägs om information ska lämnas enligt 2 mom. ska utöver betydelsen för försvaret av landet och för skyddet av den nationella säkerheten även betydelsen av ~~utredningen~~förhindrandet av brottet med avseende på allmänna och enskilda intressen beaktas.

Information som inhämtats genom användning av en metod för underrättelseinhämtning får all-tid röjas som utredning som stöder att någon är oskyldig och för att förhindra betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada.

Beslut om användning av sådan information som med stöd av denna paragraf lämnas som bevisning fattas av domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken. Bestämmelser om anteckning i förundersökningsprotokollet om användningen av information finns i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och om uppgivande i stämningsansökan av användningen av information finns i 5 kap. 3 § 1 mom. 9 punkten i lagen om rättegång i brottmål.

Huvudstabens underrättelsechef beslutar om den anmälan och om det lämnande av information som avses i denna paragraf.

Närmare bestämmelser om anmälningsförfarandet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

~~78~~81 §

Anmälan om att förundersökning eller brottsbekämpning inleds

Om en förundersökningsmyndighet, utgående från en anmälan eller lämnande av information som avses i detta kapitel, inleder en förundersökning eller vidtar en förundersökningsåtgärd eller om en brottsbekämpande myndighet inleder en åtgärd som syftar till att förhindra ett brott, ska förundersökningsmyndigheten eller den brottsbekämpande myndigheten innan förundersökningen inleds, förundersökningsåtgärden vidtas eller den brottsbekämpande åtgärden inleds till militärunderrättelsemyndigheterna anmäla detta.

7 kap.

Förbud mot underrättelseinhämtning, utplåning av underrättelseinformation och underrättelse om användning av en metod för underrättelseinhämtning

~~79~~82 §

Förbud mot underrättelseinhämtning

Teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teknisk avlyssning, optisk observation, radiosignalspaning eller underrättelseinhämtning som avser datatrafik ~~hos andra än statliga aktörer~~ får inte riktas mot sådan kommunikation eller information, som en part i kommunikationen inte får vittna om eller som han eller hon har rätt att vägra vittna om med stöd av 17 kap. 13, 14, 16, 20 § eller 22 § 2 mom. i rättegångsbalken.

Om det under tiden för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teknisk avlyssning, optisk observation, radiosignalspaning eller underrättelseinhämtning som avser datatrafik eller vid något annat tillfälle framkommer att det är fråga om ett meddelande som det är förbjudet att avlyssna eller observera, ska åtgärden avbrytas och de upptagningar som fåtts genom åtgärden och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den genast utplånas.

Underrättelseinhämtning som avser datatrafik får inte riktas mot kommunikation där avsändaren och mottagaren befinner sig i Finland.

De förbud mot underrättelseinhämtning som avses i denna paragraf gäller dock inte sådana fall där en i 1 mom. avsedd person deltar i verksamhet som är föremål för militär underrättelseinhämtning och det också för hans eller hennes del har fattats beslut om teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teknisk avlyssning, optisk observation eller underrättelseinhämtning som avser datatrafik ~~hos andra än statliga aktörer~~.

~~80~~83 §

Kopieringsförbud

Handlingar eller andra objekt som avses i 54 § får inte kopieras, om objektet innehåller sådant som någon med stöd av 17 kap. 11, 13, 14,16, 20 eller 21 § i rättegångsbalken har skyldighet eller rätt att vägra vittna om.

Om sekretessen, tystnadsplikten eller tystnadsrätten grundar sig på 17 kap. 11 § 2 eller 3 mom. i rättegångsbalken eller 13, 14, 16 eller 20 § i det kapitlet, är en förutsättning för förbudet utöver det som föreskrivs i 1 mom. dessutom att objektet innehas av en person som avses i bestämmelsen i fråga eller av någon som står i ett sådant förhållande till honom eller henne som avses i 17 kap. 22 § 2 mom. i rättegångsbalken, eller av den till vars förmån tystnadsplikten eller tystnadsrätten har föreskrivits.

Kopieringsförbud gäller dock inte, om

1) den i 17 kap. 11 § 2 eller 3 mom., 13 § 1 eller 3 mom., 14 § 1 mom. eller 16 § 1 mom. i rättegångsbalken avsedda person till vars förmån sekretessen har föreskrivits samtycker till kopiering, eller

2) i 17 kap. 20 § 1 mom. i rättegångsbalken avsedd person samtycker till kopiering.

Handlingar eller data som innehas av ett teleföretag eller en sammanslutningsabonnent och som innehåller uppgifter om meddelanden som avses i 34 § 1 mom. eller innehåller identifieringsuppgifter som avses i 36 § 1 mom. eller basstationsuppgifter som avses i 39 § 1 mom. får inte kopieras.

~~81~~84 §

Utplåning av underrättelseinformation

Information som erhållits med en metod för underrättelseinhämtning ska utplånas utan dröjsmål efter att det framgått att informationen inte behövs eller att den inte får användas för skötsel av uppdrag inom den militära underrättelseinhämtningen eller att informationen inte behövs med avseende på landets försvar eller för att skydda den nationella säkerheten.

Basstationsuppgifter som avses i 39 § ska utplånas när det har framgått att informationen inte behövs eller att den inte får användas för skötsel av uppdrag inom den militära underrättelseinhämtningen eller om informationen inte behövs med avseende på landets försvar eller för att skydda den nationella säkerheten.

En kopia som avses i 56 och 57 § ska utplånas utan dröjsmål, om det framgår att kopieringen har riktats mot material som omfattas av kopieringsförbud eller att informationen inte behövs med avseende på landets försvar eller för att skydda den nationella säkerheten.

Annan information än sådan som avses i 82 § 1 mom. får dock bevaras och lagras, om den behövs i de fall som anges i 79 eller 80 §.

~~82~~85 §

Avbrytande av teleavlyssning, teknisk avlyssning, radiosignalspaning, teknisk observation av utrustning och platsspecifik underrättelseinhämtning

Om det framgår att teleavlyssningen riktas mot något annat meddelande än ett meddelande från eller till den som är föremål för tillståndet eller att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats av annat slag som avlyssnas, ska användningen av metoden för underrättelseinhämtning till denna del avbrytas så snart det är möjligt och de upptagningar som fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den genast utplånas.

Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller ~~också~~ radiosignalspaning, om det framgår att radiosignalspaningen gäller innehållet i ett meddelande från någon annan än en statlig aktör.

Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller teknisk observation av utrustning, om det framgår att den person som avses i 32 § 4 mom. inte använder den anordning som är föremål för observationen.

Om det medan platsspecifik underrättelseinhämtning pågår framgår att underrättelseinhämtningen har riktats mot information, om vilken det enligt 17 kap. 11, 13, 14, 16, 20, 21 § eller 22 § 2 mom. i rättegångsbalken föreligger skyldighet eller rätt att vägra vittna, ska underrättelseinhämtningen till denna del genast avbrytas och anteckningar om informationen och kopior av den genast utplånas.

Annan information än sådan som avses i 4 mom. får dock bevaras och lagras, om den behövs i de fall som anges i 79 eller 80 §.

~~83~~86 §

Utplåning av information som inhämtats genom underrättelseinhämtning som avser datatrafik

Utöver vad som föreskrivs i 82 § 2 mom. ska information som erhållits genom underrättelseinhämtning som avser datatrafik utplånas utan dröjsmål, om det framgår att

1) båda parterna i kommunikationen befann sig i Finland när kommunikationen försiggick, eller

2) avsändaren, mottagaren eller den som upptar kommunikationen har skyldighet eller rätt att vägra vittna om informationen med stöd av de bestämmelser som anges i 82 § 1 mom.

För utplåningen svarar militärunderrättelsemyndigheterna. Om Försvarsmaktens underrättelsetjänst har lämnat uppgifterna till skyddspolisen vid ett tekniskt genomförande av underrättelseinhämtning som avser datatrafik för skyddspolisens räkning, svarar skyddspolisen för utplåningen.

~~Informationen får dock bevaras och lagras, om den behövs i de fall som anges i 76 eller 77 §.~~

~~84~~87 §

Avslutande av användningen av en metod för underrättelseinhämtning om vilken beslut har fattats i en brådskande situation och utplåning av uppgifter som erhållits genom den

Om huvudstabens underrättelsechef eller en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman i en i 27, 29, 31, 33, 38, 40 eller 55 §, 59 § 4 mom., 69 eller 71 § avsedd brådskande situation har beslutat att teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av person, teknisk observation av utrustning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, platsspecifik underrättelseinhämtning, kopiering av försändelse, underrättelseinhämtning som avser en statlig aktörs datatrafik eller underrättelseinhämtning som avser datatrafik hos andra än statliga aktörer ska inledas, men domstolen anser att det inte har funnits förutsättningar för åtgärden, ska användningen av metoden för underrättelseinhämtning avslutas och det material som fåtts på detta sätt och anteckningarna om de uppgifter som fåtts på detta sätt genast utplånas.

Om en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet i en brådskande situation enligt 59 § 2 mom. har beslutat om kopiering, men en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman anser att det inte har funnits förutsättningar för åtgärden, ska användningen av metoden för underrättelseinhämtning avslutas och det material som fåtts på detta sätt och anteckningarna om de uppgifter som fåtts på detta sätt genast utplånas.

De uppgifter som avses i denna paragraf, med undantag av de uppgifter som avses i 82 § 1 mom., får dock användas för att anmäla ett i 79 § 1 mom. avsett brott eller för att förhindra ett i 80 § 1 mom. avsett brott.

~~85~~88 §

Användning av en uppgift som inte anknyter till ett underrättelseuppdrag

En uppgift som inhämtats med en metod för underrättelseinhämtning men som inte anknyter till underrättelseuppdraget får användas vid utförandet av ett annat pågående eller kommande underrättelseuppdrag, om uppgiften hade fått inhämtas med samma metod för underrättelseinhämtning som den uppgift som inte anknyter till ett underrättelseuppdrag inhämtades med. Beslutet om användning av en uppgift som inte anknyter till ett underrättelseuppdrag ska fattas av domstol, om den har behörighet att besluta om den metod för underrättelseinhämtning med vilken uppgiften har fåtts eller av huvudstabens underrättelsechef eller en för uppdraget förordnad militärjurist eller annan tjänsteman, om han eller hon har behörighet att besluta om användning av metoden för underrättelseinhämtning.

Om det ärende som avses i 1 mom. inte tål uppskov, får beslut om användningen av en uppgift som inte anknyter till ett underrättelseuppdrag fattas av en föruppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman till dess domstolen, huvudstabens underrättelsechef eller den för uppdraget förordnade och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna militärjuristen eller andra tjänstemannen, vilka avses i 1 mom., har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska lämnas till domstolen, huvudstabens underrättelsechef eller den för uppdraget förordnade och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogna militärjuristen eller andra tjänstemannen, vilka avses i 1 mom., för avgörande så snart det är möjligt, dock senast inom 24 timmar från det användningen av en uppgift som inte anknyter till ett underrättelseuppdrag inleddes.

En uppgift, med undantag av sådana uppgifter som avses i 82 § 1 mom., som inte anknyter till ett underrättelseuppdrag får dock användas under samma förutsättningar som en uppgift får användas i de fall som avses i 79 § 1 mom. och 80 § 1 mom.

~~86~~89 §

Underrättelse om användning av en metod för underrättelseinhämtning

Den person som varit föremål för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation samt kopiering som riktas mot ett meddelande eller sådan kopiering av en försändelse som riktas mot ett meddelande ska utan dröjsmål un-

derrättas om detta skriftligen efter det att syftet med användningen av metoden för underrättelseinhämtning har nåtts.

Underrättelseinhämtning som avser datatrafiken hos andra än statliga aktörer ska meddelas skriftligen till den person som varit föremål för underrättelseinhämtningen efter det att syftet med användningen av metoden för underrättelseinhämtning har nåtts och om identifieringsuppgifterna för eller innehållet i ett konfidentiellt meddelande från en person som vid tidpunkten för genomförandet av underrättelseinhämtningen befinner sig i Finland har retts ut manuellt vid behandlingen. Skyldighet att underrätta personen föreligger emellertid inte, om den information som inhämtats med underrättelseinhämtning som avser datatrafik har utplånats med stöd av 86 §.

Den som varit föremål för inhämtande av information ska dock underrättas om användningen av metoden för underrättelseinhämtning senast ett år från det att användningen av metoden upphörde.

Om den som varit föremål för inhämtandet av information inte är identifierad vid utgången av den tid eller det uppskov som avses i 1—3 mom., ska han eller hon utan ogrundat dröjsmål skriftligen meddelas om användningen av en metod för underrättelseinhämtning när identiteten har utretts.

Den domstol som beviljat tillståndet ska samtidigt skriftligen informeras om underrättelsen.

På yrkande av huvudstabens underrättelsechef eller en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 och 2 mom. till den som varit föremål för inhämtande av information får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående användning av en metod för underrättelseinhämtning, med avseende på landets försvar eller för att garantera den nationella säkerheten eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen helt ska utebli, om det är nödvändigt med avseende på landets försvar eller för att skydda den nationella säkerheten eller liv eller hälsa.

Den som varit föremål för inhämtande av information behöver inte underrättas om systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, en täckoperation, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor, platsspecifik underrättelseinhämtning, kopiering som riktas mot annat än ett meddelande och kopiering av en försändelse som riktas mot annat än ett meddelande, om inte förundersökning har inletts i ärendet utifrån en i 79 eller 80 § avsedd anmälan. Om förundersökning inleds, ska bestämmelserna i 10 kap. 60 § 2—7 mom. i tvångsmedelslagen (806/2011) iakttas.

Den som varit föremål för användningen av en metod för underrättelseinhämtning behöver inte underrättas om detta, om föremålet har varit en statlig aktör.

I fråga om handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 116 § iakttas.

8 kap.

Försvarsmaktens tjänstemäns och värnpliktigas deltagande i militär underrättelseinhämtning samt internationell verksamhet

~~87~~90 §

Försvarsmaktens tjänstemäns deltagande i militär underrättelseinhämtning

En tjänsteman vid Försvarsmakten som har fått tillräcklig utbildning i användningen av metoder för underrättelseinhämtning får under en militärunderrättelsemyndighets uppsikt och övervakning använda de metoder för underrättelseinhämtning som avses i 4 kap. för att inhämta information för ett underrättelseuppdrag. Dessa tjänstemän är underställda den militärunderrättelsemyndighet som utför underrättelseuppdraget.

~~88~~91 §

Befogenheter för en reservist som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen

En reservist som deltar i en repetitionsövning i enlighet med värnpliktslagen (1438/2007) och som har fått tillräcklig utbildning får bistå militärunderrättelsemyndigheterna vid radiosignalspaning, underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem, behandling av tekniska data och inriktning av underrättelseinhämtning som avser datatrafik.

En reservist som har förordnats till en i 32 § 3 mom. i värnpliktslagen avsedd repetitionsövning, som deltar i 82 § i den lagen avsedd extra tjänstgöring eller som har förordnats till tjänstgöring under mobilisering enligt 86 § i den lagen och som har fått tillräcklig utbildning får utöver det som föreskrivs i 1 mom. också använda systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning samt underrättelseinhämtning som avser utländska datasystem för utförande av ett underrättelseuppdrag. I de situationer som avses i detta moment får vid underrättelseinhämtningen information om innehållet i ett meddelande inte inhämtas.

En reservist som i enlighet med 47 § i lagen om försvarsmakten har tagit avsked från en militärunderrättelsemyndighet och som deltar i en repetitionsövning enligt värnpliktslagen får använda de metoder för underrättelseinhämtning som avses i 4 kap.

Reservisten får använda de befogenheter som avses i denna paragraf endast under uppsikt och övervakning av en tjänsteman som är särskilt förtrogen med användningen av metoder för underrättelseinhämtning.

~~89~~92 §

Deltagande i Försvarsmaktens internationella verksamhet

Utöver vad som i denna lag föreskrivs om beslut i fråga om användning av metoderna för underrättelseinhämtning, får beslut om användning av metoder för underrättelseinhämtning när Försvarsmakten ger internationellt bistånd och i annan internationell verksamhet samt vid en militär krishanteringsinsats fattas av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder

för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman eller av en sådan person som är särskilt förtrogen med användningen av metoder för underrättelseinhämtning, som har tagit avsked från en militärunderrättelsemyndighet i enlighet med 47 § i lagen om försvarsmakten och som deltar i givandet av internationellt bistånd och i annan internationell verksamhet och har tagits i ett anställningsförhållande till Försvarsmakten eller står i ett tjänstgöringsförhållande enligt lagen om militär krishantering (211/2006).

En reservist som har fått tillräcklig utbildning i användningen av metoder för underrättelseinhämtning och som har tagits i ett anställningsförhållande till Försvarsmakten får använda metoder för underrättelseinhämtning under uppsikt och övervakning av en tjänsteman eller reservist som avses i 1 mom.

Huvudstabens underrättelsechef beslutar om en i denna paragraf avsedd persons deltagande i givandet av internationellt bistånd och i annan internationell verksamhet samt i militär krishantering samt om de tjänstemän och reservister som avses i 1 mom. och som får besluta om användningen av de metoder för underrättelseinhämtning som används i dessa.

~~90~~93 §

Tjänsteansvar för den som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen

Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på den som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen och använder en sådan metod för underrättelseinhämtning som avses i 90 eller 91 §.

~~91~~94 §

Skadeståndsansvar för den som tjänstgör i enlighet med värnpliktslagen

För en skada som en reservist i tjänstgöring i enlighet med värnpliktslagen har orsakat svarar staten i enlighet med vad som föreskrivs i skadeståndslagen (412/1974).

På skadeståndsansvaret för en reservist i tjänstgöring i enlighet med värnpliktslagen tillämpas bestämmelserna om en värnpliktigs skadeståndsansvar i 4 kap. 2 § i skadeståndslagen.

9 kap.

Yppandeförbud, skyldigheter och rättigheter som gäller teleföretag och dataöverförare samt användning och erhållande av information

~~92~~95 §

Yppandeförbud

En för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman får förbjuda en utomstående att röja sådana omständigheter om användningen av en metod för underrättelseinhämtning som denne fått kännedom om, om det är motiverat för skyddandet av underrättelseverksamheten. Det förutsätts

dessutom att den utomstående med anledning av sitt uppdrag eller sin ställning har bistått eller blivit ombedd att bistå vid användningen av en metod för underrättelseinhämtning.

Ett yppandeförbud meddelas för högst ett år åt gången. Förbudet ska ges i skriftlig form och bevisligen delges den som förbudet gäller. I förbudet ska det specificeras de omständigheter som förbudet omfattar, nämnas förbudets giltighetstid och anges hotet om straff för överträdelse av förbudet.

Ett beslut om yppandeförbud får inte överklagas genom besvär. Den som har fått ett förbud får dock utan tidsbegränsning anföra klagan hos Helsingfors tingsrätt. Klagan ska behandlas skyndsamt.

Till straff för överträdelse av yppandeförbudet döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

Den som har fått ett yppandeförbud får trots 4 mom. meddela underrättelsetillsynsombudsmannen om yppandeförbudet.

~~93~~96 §

Teleföretags biståndsskyldighet

Ett teleföretag ska utan ogrundat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleavlyssning och teleövervakning samt tillhandahålla militärunderrättelsemyndigheterna de uppgifter och redskap samt den personal som behövs för att teleavlyssning ska kunna utföras. Detsamma gäller också de situationer där en militärunderrättelsemyndighet genomför teleavlyssning eller teleövervakning med hjälp av en teknisk anordning.

~~94~~97 §

Dataöverförarens skyldighet att medverka till genomförandet och upprätthållandet av den accesspunkt som underrättelseinhämtning som avser datatrafik förutsätter

En dataöverförare är skyldig att medverka till att den accesspunkt som underrättelseinhämtning som avser datatrafik förutsätter kan genomföras och upprätthållas genom att ge Försvarsmaktens underrättelsetjänst de uppgifter som är nödvändiga för detta syfte och tillträde till de utrymmen där avsikten är att accesspunkten ska genomföras. Försvarsmaktens underrättelsetjänst ska genomföra accesspunkten så att detta orsakar så liten olägenhet som möjligt för dataöverföraren. Dataöverföraren har rätt att delta i åtgärderna för att genomföra accesspunkten.

Om den accesspunkt som avses i 1 mom. inte kan genomföras med medverkan av dataöverföraren, har Försvarsmaktens underrättelsetjänst rätt att genomföra accesspunkten i den del av ett kommunikationsnät som dataöverföraren administrerar. Om möjligt ska dataöverföraren vara på plats när den accesspunkt som förutsätts för underrättelseinhämtning som avser datatrafik genomförs.

~~95~~98 §

Dataöverförarens skyldighet att lämna uppgifter

En dataöverförare ska utan obefogat dröjsmål, på en specificerad begäran av en till uppdraget av Försvarsmaktens underrättelsetjänst förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman lämna de tekniska data som dataöverföraren förfogar över beträffande uppbyggnaden av ett kommunikationsnät som överskrider Finlands gräns och dirigeringen av datatrafiken i det, när dessa tekniska data behövs för att identifiera en del av ett kommunikationsnät för ett sådant yrkande om tillstånd eller tillståndsbeslut för användning av underrättelseinhämtning som avser datatrafik som ska föreläggas domstolen.

~~96~~99 §

Ersättningar till teleföretag

Ett teleföretag har rätt att få ersättning av statens medel för direkta kostnader som orsakats av att företaget i enlighet med 96 § har bistått en militärunderrättelsemyndighet och lämnat uppgifter, så som föreskrivs i 299 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Den militärunderrättelsemyndighet som vidtagit åtgärden beslutar om utbetalning av ersättningen.

~~97~~100 §

Ersättningar till dataöverförare

En dataöverförare har rätt att få ersättning av statens medel för direkta kostnader som orsakats av att överföraren i enlighet med 97 § har bistått en militärunderrättelsemyndighet och i enlighet med 98 § har lämnat uppgifter. Försvarsmaktens underrättelsetjänst beslutar om utbetalning av ersättningen.

~~98~~101 §

Sökande av ändring i ett ersättningsbeslut

Omprövning av ett beslut om ersättning till ett teleföretag eller en dataöverförare får begäras på det sätt som anges i förvaltningslagen (434/2003).

Ett beslut som meddelats med anledning av en begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Förvaltningsdomstolen ska ge Kommunikationsverket tillfälle att bli hört.

~~99~~102 §

Avgifter för kopplingen

Den som utför en koppling får ta ut avgifter av Försvarsmaktens underrättelsetjänst för tjänster som den har producerat med stöd av 4 kap. Avgifterna får inte överstiga beloppet av de totala kostnader som den som utför kopplingen orsakas av detta.

~~100~~103 §

Användning av uppgifter som lagras av teleföretag

Utöver vad som i 157 § 1 mom. i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation föreskrivs om användning av lagrade uppgifter får lagrade uppgifter också användas för att inhämta information om verksamhet som avses i 4 § och är föremål för militär underrättelseinhämtning.

~~101~~104 §

Rätt att få information av privata sammanslutningar

Trots att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, verkställande direktör, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företags-, bank- eller försäkringshemlighet har militärunderrättelsemyndigheterna på begäran av en för uppdraget förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman rätt att av privata sammanslutningar få sådana uppgifter som i ett enskilt fall kan antas vara behövliga vid utredningen av sådan verksamhet som avses i 4 § och som kan antas vara av betydelse för att

1) identifiera eller nå en fysisk eller juridisk person som är föremål för militär underrättelseinhämtning, eller klarlägga personens kontaktuppgifter eller hur personen förflyttar sig,

2) inrikta användningen av en metod för underrättelseinhämtning på en viss person, eller

3) klarlägga ekonomisk verksamhet som bedrivs av en fysisk eller juridisk person.

Militärunderrättelsemyndigheterna har i ett enskilt fall på begäran rätt att av teleföretag och av sammanslutningsabonnenter få kontaktuppgifter för teleadresser som inte är upptagna i en offentlig katalog eller information som identifierar en teleadress eller teleterminalutrustning, om informationen behövs för utförande av ett underrättelseuppdrag. Militärunderrättelsemyndigheterna har motsvarande rätt att få information om utdelningsadresser av en sammanslutning som bedriver postverksamhet.

10 kap.

Övervakningen av den militära underrättelseinhämtningen inom försvarsförvaltningen

~~102~~105 §

Intern övervakning

Chefen för huvudstaben övervakar den militära underrättelseinhämtningen. Försvarsmaktens assessor svarar för den interna laglighetsövervakningen av den militära underrättelseinhämtningen.

~~103~~106 §

Övervakning som försvarsministeriet utför

Försvarsministeriet övervakar den militära underrättelseverksamheten.

Försvarsministeriet har trots sekretessbestämmelserna rätt att få uppgifter om samhälleligt, ekonomiskt eller till sin allvarlighetsgrad betydande omständigheter som anknyter till den militära underrättelseinhämtningen.

Närmare bestämmelser om organiserandet av övervakningen av den militära underrättelseinhämtningen och om de utredningar som ska lämnas inom försvarsförvaltningen får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

~~104~~107 §

Extern övervakning av den militära underrättelseinhämtningen

Försvarsministeriet ska årligen till riksdagens underrättelsetillsynsutskott, riksdagens justitieombudsman och till underrättelsetillsynsombudsmannen lämna en berättelse om hur metoderna för underrättelseinhämtning har använts och användningen övervakats samt om hur skyddandet av den militära underrättelseinhämtningen har använts och användningen övervakats.

Närmare bestämmelser om de berättelser som ska lämnas för övervakningen av den militära underrättelseinhämtningen får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

~~105~~108 §

Anmälningar till underrättelsetillsynsombudsmannen

Militärunderrättelsemyndigheterna ska informera underrättelsetillsynsombudsmannen om de beslut och tillstånd avseende metoder för underrättelseinhämtning som meddelats med stöd av denna lag så snart det är möjligt efter att de har meddelats. Underrättelsetillsynsombudsmannen ska också informeras om ett hos domstol framställt yrkande som gäller en metod för underrättelseinhämtning.

Militärunderrättelsemyndigheterna ska så snart det är möjligt informera underrättelsetillsynsombudsmannen om ett beslut som gäller

1) skyddandet av militär underrättelseinhämtning,
2) yppandeförbud,
3) uppskjutande av en anmälan som avses i 79 § 1 mom.

Vid ~~anmälan av ett beslut som som gäller en metod för underrättelseinhämtning~~ anmälningar som avses i denna paragraf ska särskild vikt fästas vid att sekretessen iakttas och att informationen i handlingar och informationssystem skyddas genom behövliga förfaranden och datasäkerhetsarrangemang.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

~~106~~109 §

Beräkning av tidsfrister

Vid beräkning av tidsfrister enligt denna lag ska inte lagen om beräknande av laga tid (150/1930) tillämpas.

En i månader uttryckt tid löper ut den dag i månaden som till sitt ordningsnummer motsvarar den dag då tidsfristen började löpa. Om motsvarande dag inte finns i den månad då tidsfristen löper ut, löper tiden ut den sista dagen i månaden.

~~107~~110 §

Granskning av upptagningar och handlingar

Den tjänsteman som leder användningen av en metod för underrättelseinhämtning eller en av denne förordnad tjänsteman ska utan ogrundat dröjsmål granska de upptagningar och handlingar som uppkommit vid användningen av metoden för underrättelseinhämtning.

~~108~~111 §

Undersökning av upptagningar

De upptagningar som uppkommit vid användningen av metoder för underrättelseinhämtning får undersökas endast av domstolen och huvudstabens underrättelsechef, en till uppdraget av militärunderrättelsemyndigheterna förordnad och med användningen av metoder för underrättelseinhämtning särskilt förtrogen militärjurist eller annan tjänsteman eller av underrättelsetillsynsombudsmannen eller en av denne förordnad tjänsteman. Dessutom får upptagningar på förordnande av huvudstabens underrättelsechef eller enligt anvisning av domstolen också undersökas av en annan än en ovan avsedd tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet, en sakkunnig eller en annan person som bistår vid informationsinhämtningen.

Om en sakkunnig eller en annan person enligt 1 mom. är en privat aktör, tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar på aktören när denne utför uppgifter enligt detta kapitel.

När en sakkunnig eller en annan person enligt 2 mom. anlitas ska undersökningen av upptagningar ske under direkt ledning och övervakning av en i 1 mom. avsedd tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet. En sakkunnig eller en annan person som anlitas ska dessutom ha de kunskaper och färdigheter samt den erfarenhet som behövs för att utföra uppdraget.

~~Dessutom får upptagningar på förordnande av Huvudstabens underrättelsechef också undersökas av en sakkunnig som står utanför militärunderrättelsemyndigheterna eller av en annan person som bistår vid informationsinhämtningen.~~

~~109~~112 §

Protokoll

Över användningen av en metod för underrättelseinhämtning ska utan ogrundat dröjsmål upprättas ett protokoll.

Närmare bestämmelser om registrering av åtgärder för övervakningen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

~~110~~113 §

Tystnadsplikt

I fråga om tystnadsplikt för tjänstemän som är anställda vid militärunderrättelsemyndigheterna tillämpas vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), någon annanstans i lag och nedan i detta kapitel.

Tjänstemän som hör till en militärunderrättelsemyndighets personal får inte röja uppgifter som avslöjar identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt eller deltagit i en täckoperation, om röjandet av uppgifterna kan äventyra den persons säkerhet som har lämnat information konfidentiellt eller deltagit i en täckoperation, eller en närstående persons säkerhet.

Tystnadsplikten gäller också om röjandet av uppgifterna om identiteten kan äventyra redan avslutad, pågående eller framtida inhämtande av information.

Tystnadsplikt enligt 1—3 mom. har också den som utför ett underrättelseuppdrag under ledning och övervakning av militärunderrättelsemyndigheterna eller i ett anställningsförhållande till Försvarsmakten.

Tystnadsplikten gäller också efter det att anställningsförhållandet till militärunderrättelsemyndigheterna har upphört.

~~111~~114 §

Tystnadsrätt

De som hör till militärunderrättelsemyndigheternas personal är inte skyldiga att röja uppgifter om identiteten hos en person av vilken de i sitt anställningsförhållande har fått information konfidentiellt och inte heller om sekretessbelagda taktiska eller tekniska metoder.

Samma tystnadsrätt har den som utför ett underrättelseuppdrag under ledning och övervakning av en militärunderrättelsemyndighet eller bistår en militärunderrättelsemyndighet.

~~112~~115 §

Tjänstetecken

Huvudstaben fastställer ett tjänstetecken som militärunderrättelsemyndigheternas tjänstemän ska medföra vid tjänsteutövning.

En tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet ska vid utförandet av ett tjänsteuppdrag presentera sig som tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet eller på begäran visa upp sitt tjänstetecken, om presentationen eller uppvisandet kan ske utan att åtgärden äventyras.

Andra identifikationer än den som avses i 1 mom. och som används vid tjänsteutövning inom militärunderrättelsemyndigheterna och som utvisar en tjänstemans ställning vid militärunderrättelsemyndigheterna godkänns av huvudstabens underrättelsechef, som också beslutar om dess användning.

Militärunderrättelsemyndigheterna ska se till att en tjänsteman vid en militärunderrättelsemyndighet som har utfört ett tjänsteuppdrag vid behov kan identifieras.

~~113~~116 §

Förfarandet i domstol

Ett tillståndsärende som gäller en metod för underrättelseinhämtning behandlas vid Helsingfors tingsrätt. Tingsrätten är domför med ordföranden ensam. Sammansättningen ska på det sätt som avses i 2 kap. 11 § i rättegångsbalken förstärkas med en lagfaren ledamot, om det inte är uppenbart ogrundat med hänsyn till ärendets art. Sammanträdet kan hållas även vid en annan tidpunkt och på en annan plats än vad som föreskrivs om en allmän underrätts sammanträde.

Ett yrkande om användning av en metod för underrättelseinhämtning ska göras skriftligen. Ett yrkande som gäller användning av en metod för underrättelseinhämtning ska utan dröjsmål tas upp till behandling i domstol i närvaro av den tjänsteman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad tjänsteman som är insatt i ärendet. Domstolen ska ge underrättelsetillsynsombudsmannen eller en av denne förordnad tjänsteman tillfälle att bli hörd vid behandlingen av ett tillståndsärende som rör en metod för underrättelseinhämtning.

Ärendet ska avgöras skyndsamt. Behandlingen kan också ske med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk metod för dataöverföring där de som deltar i behandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra.

I fråga om varje metod för underrättelseinhämtning finns det särskilda bestämmelser om innehållet i beslutet~~i 4 kap~~. Beslutet ska meddelas omedelbart eller senast när behandlingen av de ärenden om metoder för underrättelseinhämtning som anknyter till samma underrättelsehelhet har avslutats.

Om domstolen har beviljat tillstånd till teleavlyssning eller teleövervakning, får den pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny person, teleadress eller teleterminalutrustning utan att den tjänsteman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad tjänsteman är närvarande, om det har förflutit mindre än sex månader från behandlingen av det tidigare tillståndsärendet. Ärendet kan behandlas utan att nämnda tjänsteman är närvarande också om användningen av metoden för underrättelseinhämtning redan har avslutats.

Ett beslut i ett tillståndsärende får inte överklagas genom besvär. Klagan mot beslutet får anföras utan tidsbegränsning vid Helsingfors hovrätt. Klagan ska behandlas brådskande ordning.

Också underrättelsetillsynsombudsmannen har rätt att anföra klagan över ett beslut i ett tillståndsärende som gäller användning av en metod för underrättelseinhämtning.

Vid handläggningen av ett ärende som gäller en metod för underrättelseinhämtning ska särskild vikt fästas vid att sekretessen iakttas och att informationen i handlingar och informationssystem skyddas genom behövliga förfaranden och datasäkerhetsarrangemang.

~~114~~117 §

Begränsning av partsoffentlighet i vissa fall

En person vars rättigheter eller skyldigheter saken gäller har inte, trots vad som föreskrivs i 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, rätt att få vetskap om informationsinhämtning enligt denna lag förrän underrättelse enligt 86 § har getts.

~~115 §~~

~~*Närmare bestämmelser*~~

~~Genom förordning av statsrådet får det utfärdas bestämmelser om~~

~~1) organiserandet av användningen och skyddandet av metoderna för underrättelseinhämtning,~~

~~2) dokumenteringen av åtgärderna för övervakningen,~~

~~3) de redogörelser som ska lämnas för övervakningen av den militära underrättelseinhämtningen,~~

~~4) det förfarande som gäller överföring av en uppgift som ska lämnas ut för brottsbekämpning,~~

~~5) organiserandet av samarbetet mellan militärunderrättelsemyndigheterna och skyddspolisen,~~

~~6) organiserandet av samarbetet mellan militärunderrättelsemyndigheterna och andra myndigheter,~~

~~7) organiserandet av samordningen av den hemliga informationsinhämtningen,~~

~~8) organiserandet av samordningen av underrättelseverksamheten.~~

~~Genom förordning av försvarsministeriet får det utfärdas bestämmelser om~~

~~1) organiserandet av övervakningen av den militära underrättelseinhämtningen inom försvarsförvaltningen,~~

~~2) organiserandet av militärunderrättelsemyndigheternas internationella samarbete.~~

~~116~~118 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om försvarsmakten (551/2007) en ny 8 a § som följer:

8 a §

Militär underrättelseverksamhet

Bestämmelser om Försvarsmaktens underrättelseverksamhet finns i lagen om militär underrättelseverksamhet (/20).

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014) 13, 27, 36 och 86 § som följer:

13 §

Huvudstabens behörighet att utfärda bestämmelser

Samma befogenheter som tillkommer den disciplinära förman som avses i 12 § har även en förman i motsvarande uppdrag. Tjänstemän vid Försvarsmaktens underrättelsetjänst och huvudstabens underrättelseavdelning har inte i denna lag avsedda disciplinär förmans befogenheter. I övrigt bestämmer huvudstaben vem som ska anses vara en förman i motsvarande uppdrag. Dess-

utom kan huvudstaben, med avvikelse från föreskrifterna om de administrativa och militära befogenheterna, meddela föreskrifter om de inbördes disciplinära befogenheterna för de disciplinära förmän som är överordnade kommendören för ett truppförband.

27 §

Förrättande av förundersökning

Då ett brott som avses i militära rättegångslagen har kommit till en disciplinär förmans kännedom eller då det finns skäl att misstänka att ett sådant brott har begåtts, ska den disciplinära förmannen utan dröjsmål se till att förundersökning görs. Vid undersökningen tillämpas utöver denna lag vad som föreskrivs om förundersökning i brottmål.

Förundersökning ska också göras när en åklagare som avses i 4 § 1 mom. i militära rättegångslagen förordnar det.

Förundersökningen av ett brott som en tjänsteman vid Försvarsmaktens underrättelsetjänst misstänks för ska göras av huvudstaben så som föreskrivs i 35—41 §.

36 §

Huvudstabens tjänstemän som sköter förundersökning

Förundersökning görs och de befogenheter som har samband med detta utövas av tjänstemän vid huvudstabens juridiska avdelning enligt följande:

1) försvarsmaktens assessor och en militärjurist utövar de befogenheter som har föreskrivits för en polisman som hör till befälet och för en anhållningsberättigad tjänsteman,

2) överdetektiven och en yrkesmilitär som avses i lagen om försvarsmakten och som har förordnats till en förundersökningsuppgift eller en annan tjänsteman som har förordnats till uppgiften utövar de befogenheter som har föreskrivits för en polisman och utredare.

Enskilda förhör och andra undersökningsåtgärder kan ges i uppdrag åt en utredare enligt 28 § 3 mom.

Bestämmelser om tjänster, om utnämning till tjänster, förordnande till en uppgift och behörighetsvillkor för tjänster och uppgifter i fråga om de tjänstemän som avses i 1 mom. finns i lagen om försvarsmakten.

86 §

Behörighet vid förebyggande och avslöjande av brott

Vid försvarsmaktens förebyggande och avslöjande av brott sörjs det för att brott som anknyter till underrättelseverksamhet som riktar sig mot Finland på det militära försvarets område och till sådan verksamhet som äventyrar syftet med det militära försvaret förebyggs och avslöjas.

Det uppdrag som i 1 mom. föreskrivs för försvarsmakten begränsar inte skyddspolisens i lag föreskrivna behörighet.

Centralkriminalpolisen sörjer för att ett sådant brott som anknyter till underrättelseverksamhet som riktar sig mot Finland på det militära försvarets område och ett sådant brott som äventyrar syftet med det militära försvaret reds ut.

Denna lag träder i kraft den 20 .

~~**4.**~~

~~**Lag**~~

~~**om ändring av 6 § i lagen om verksamheten i den offentliga förvaltningens säkerhetsnät**~~

~~I enlighet med riksdagens beslut~~
~~ändras i lagen om verksamheten i den offentliga förvaltningens säkerhetsnät (10/2015) 6 § 3 mom. som följer:~~

~~6 §~~

~~*Tillhandahållare av nät- och infrastrukturtjänster*~~

— —

~~Tillhandahållaren av nät- och infrastrukturtjänster i säkerhetsnätet kan också vara ett dotterbolag som Suomen Erillisverkot Oy separat bildat för detta ändamål och som helt och hållet ägs av nämnda bolag. Dotterbolaget får inte ha som syfte att uppnå företagsekonomisk vinst. Dotterbolaget får också ha andra uppgifter, om så föreskrivs i lag. Vid skötseln av dessa uppgifter ska det i 2 mom. avsedda kravet på avskiljande av verksamheten beaktas.~~

— —

~~Denna lag träder i kraft den 20 .~~

5.

Lag

om ändring av 92 b § i inkomstskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i inkomstskattelagen (1535/1992) 92 b §, sådan den lyder i lag 528/2005, som följer:

92 b §

Vittnesarvode, belöning för tips och arvode som ska betalas för användning av informationskälla

Skattepliktig inkomst är inte
1) ersättning enligt lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972) av statens medel för kostnader för resa och uppehälle samt för ekonomisk förlust,
2) ersättning eller arvode som en myndighet betalar eller förmedlar för information som har bidragit till att ett brott har förebyggts eller utretts, en gärningsman har gripits eller den nytta som ett brott har medfört har återfåtts,
3) arvode som en myndighet betalar en i lagen om militär underrättelseverksamhet (/) och i polislagen (872/2011) avsedd informationskälla för inhämtande av uppgifter som är av betydelse för skötseln av underrättelseuppdrag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att försvarsministeriet före utgången av 2020 lämnar försvarsutskottet en utredning om hur den nya lagstiftningen om militär underrättelseverksamhet fungerar.

Betänkande FsUB 9/2018 rd

Helsingfors 1.3.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Ilkka Kanerva saml
vice ordförande Mika Kari sd
medlem Timo Heinonen saml
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Antti Kaikkonen cent (delvis)
medlem Seppo Kääriäinen cent
medlem Krista Mikkonen gröna
medlem Markus Mustajärvi vänst
medlem Lea Mäkipää blå
medlem Markku Pakkanen cent
medlem Jaana Pelkonen saml
medlem Mika Raatikainen saf
medlem Jari Ronkainen saf
medlem Mikko Savola cent
ersättare Eero Reijonen cent.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.

Reservation

Motivering

Förbudet mot diskriminering

Grundlagsutskottet förutsätter i sitt nya utlåtande (GrUU 76/2018 rd) att diskrimineringsförbudet måste formuleras uttryckligen som ett förbud mot diskriminering. Grundlagsutskottets förslag i 9 § motsvarar i övrigt innehållet i vår tidigare reserveration, förutom att ordet "yrke" saknas i förteckningen.

Det är motiverat att föreskriva heltäckande och uttryckligen i lag om ett förbud mot diskriminering och om förbjudna grunder för diskriminering. Förteckningen över förbjudna diskrimineringsgrunder måste utformas så att den inte är uttömmande. Att förteckningen över förbjudna diskrimineringsgrunder framgår direkt av underrättelselagen är viktigt såväl av principiella skäl som för att visa att förbudet är förpliktande.

Internationellt samarbete

Enligt paragrafen om internationellt samarbetet i lagförslag 1 kan militärunderrättelsemyndigheterna, när det är förenligt med Finlands nationella intressen, i anknytning till sina uppgifter eller för att skydda den nationella säkerheten vid behov utbyta andra underrättelseuppgifter än personuppgifter med utländska underrättelse- och säkerhetstjänster och delta i internationellt samarbete med anknytning till inhämtandet och bedömningen av underrättelseuppgifter.

Enligt utskottets förslag till nytt 5 mom. i 20 § är internationellt samarbete dock förbjudet om det finns grundad anledning att misstänka att en person på grund av samarbetet eller utlämnandet av uppgifter riskerar dödsstraff, tortyr, någon annan behandling som kränker människovärdet, förföljelse, godtyckligt frihetsberövande eller orättvis rättegång.

Vid utlämnande och mottagande av uppgifter ska enligt paragrafens nya 6 mom., det vill säga 5 mom. i propositionen, dessutom iakttas vad som särskilt anges om detta i internationella fördrag som är förpliktande för Finland eller föreskrivs i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004). Närmare bestämmelser om utlämnande av personuppgifter finns dessutom i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten.

I fråga om utlämnande av information till en annan stat ska också bestämmelserna i de internationella människorättskonventioner som är förpliktande för Finland följas. Det innebär bland annat att information inte får lämnas ut till eller tas emot i samarbete med en stat som kan antas göra sig skyldig till systematiska människorättskränkningar eller där metoderna för underrättelseinhämtning inte följer de standarder som fastställts i de internationella människorättskonventionerna.

Utöver utskottets komplettering av paragrafen i fråga om tortyr och andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna är det motivera att till paragrafen foga en mer allmän skyldighet att

följa de internationella människorättskonventionerna och beakta människorättsläget i den stat som är part i samarbetet. Det kan i det här sammanhanget inte anses vara tillräckligt med en hänvisning enbart till fördrag där det särskilt föreskrivs om utlämnande och mottagande av information.

Avgränsningen gällande tortyr och andra allvarliga människorättskränkningar behövs inte bara i anknytning till utlämnande av uppgifter utan också för att förekomma situationer där Finland tar emot och utnyttjar information som erhållits genom tortyr eller andra allvarliga människorättskränkningar. Det måste därför till bestämmelserna fogas ett förbud mot informationsutbyte och samarbete i de fall där det finns grundad anledning misstänka att den som inhämtat informationen därvid har gjort sig skyldig till de gärningar som särskilt nämns i bestämmelsen.

I de föreslagna bestämmelserna om internationellt samarbete och informationsutbyte saknas ett förbud mot att utnyttja internationellt samarbete för inhämtande av sådan information som en inhemsk myndighet själv inte skulle få inhämta till följd av de förbud mot underrättelseinhämtning som ingår i lagen.

Till exempel faller känslig kommunikation mellan journalister och källor eller mellan en läkare eller präst och deras klienter utanför underrättelseinhämtningens räckvidd, med undantag av när de aktuella personerna själva är det primära föremålet för underrättelseinhämtningen. Föremål för underrättelseinhämtning som avser datatrafik är å sin sida endast kommunikation som överskrider riksgränsen, medan inhämtning som avser meddelanden mellan personer som befinner sig i Finland är uttryckligen förbjuden.

Det vore ohållbart om myndigheterna kunde kringgå förbud som är centrala i lagen och viktiga med tanke på rättsskyddet genom att inhämta informationen hos myndigheter i andra länder. Det är därför motiverat att föreskriva om en uttrycklig avgränsning gällande detta i paragrafen om internationellt samarbete.

Material som omfattas av förbudet mot underrättelseinhämtning som avser datatrafik

Enligt 82 § i förslaget till lag om militär underrättelseverksamhet får bland annat underrättelseinhämtning som avser datatrafik inte riktas mot kommunikation vars avsändare och mottagare befinner sig i Finland eller mot sådan kommunikation eller information, som en part i kommunikationen inte får vittna om eller som han eller hon har rätt att vägra vittna om med stöd av rättegångsbalken.

Det är inte tekniskt möjligt att följa dessa förbud fullt ut. Genom utformningen av de sökbegrepp som ska användas vid det automatiserade avskiljandet inom datatrafiken kan man i någon mån minska risken för att meddelanden som omfattas förbudet mot underrättelseinhämtning ingår i det insamlade materialet. Risken kan dock i allmänhet inte avlägsnas helt, vilket gör att också meddelanden som omfattas förbudet mot underrättelseinhämtning kan bli föremål för manuell behandling i den underrättelseinhämtning som avser datatrafik. I vissa fall upptäcks exempelvis meddelandets inhemska karaktär först när innehållet har utretts manuellt.

Kommunikation som omfattas av förbudet mot underrättelseinhämtning berörs bland annat av utplåningsskyldigheten i 86 § i lagen, enligt vilken denna typ av material ska utplånas utan dröjsmål när dess karaktär framgår. Den principiella skyldighet enligt 89 § att underrätta föremålet för underrättelseinhämtningen gäller dock inte dessa situationer, där myndigheten kan ha läst meddelanden mellan utomstående finländare, meddelanden som omfattas av källskyddet eller andra synnerligen känsliga meddelanden som är betydelselösa för underrättelseinhämtningen.

Med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna och den enskildes främsta rättsmedel är det problematiskt att den enskilde nödvändigtvis aldrig får veta att en myndighet läst hans eller hennes meddelanden. Det kan då bli omöjligt för den enskilde att få tillgång till rättsmedel, eftersom det inte finns någon uppgift om ingreppet i privatlivet.

Underrättelsetillsynsombudsmannens externa tillsyn är av kritisk betydelse i fråga om de kränkningar av förbudet mot underrättelseinhämtning som ofrånkomligen kommer att ske. Underrättelsetillsynsombudsmannens tillsyn är viktig som ett sista värn mot direkta övertramp och oegentligheter riktade mot enskilda som är omedvetna om underrättelseinhämtningen men befinner sig inom dess verkningsområde. Ombudsmannen ska skydda deras rättigheter och bevaka hur underrättelseinhämtningen tillämpas.

Underrättelselagarna medför att myndigheterna får nya befogenheter av aldrig tidigare skådad omfattning. Särskilt i fråga om underrättelseinhämtning som avser datatrafik är det först kommande praxis som visar hur väl informationsinhämtningen och inriktningen av metoderna på gränsöverskridande datatrafik kommer att fungera i praktiken. Eftersom verksamheten är utpräglat hemlig får underrättelsetillsynsombudsmannen en viktig roll i bedömningen av detta.

Om det i praktiken visar sig uppstå större problem i fråga om förbud mot underrättelseinhämtning och skyldigheten att utplåna information när det gäller underrättelseinhämtning som avser datatrafik, finns det orsak att överväga om inriktningen av metoderna är lyckad. Därför måste underrättelsetillsynsombudsmannen genom en uttrycklig bestämmelse ges rätt att få tillräcklig information också om hur förbuden mot underrättelseinhämtning och skyldigheten att utplåna information tillämpas i praktiken. För rätten till tillräcklig information i dessa situationer talar också det, att den som i strid med lagens förbud mot underrättelseinhämtning har blivit föremål för underrättelseinhämtning inte har lagfäst rätt att få uplysning om detta.

I detaljmotiven till propositionen om civil underrättelseinhämtning beskrivs betydelse av och innehållet i skyldigheten att utplåna information på så sätt, att syftet med att meddelanden och information förstörs är att säkerställa att de inte på något sätt kan utnyttjas i underrättelsemyndighetens verksamhet. Av det att meddelanden och information utplånas följer emellertid inte att det inte bevaras några anteckningar om dem i dokument, utan av skäl som sammanhänger med laglighetsövervakningen och rättssäkerheten är det nödvändigt att varje utplåning och grunden för den dokumenteras i tillräcklig omfattning. Bestämmelser om hur och med vilken noggrannhet utplåningen av meddelanden och information registreras ska utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt föreslagna 112 § i lagförslag 1 ska det över användningen av en metod för underrättelseinhämtning utan ogrundat dröjsmål upprättas ett protokoll. I paragraferna föreskrivs inte mer de-

taljerat än detta om innehållet i eller kraven på protokollet. Närmare bestämmelser om registrering av åtgärder för övervakningen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt detaljmotiven till paragrafen ska det av protokollet bland annat framgå vem som har granskat upptagningarna och vem som senare har undersökt dem samt vilka som kan få tillgång till dem. Enligt motiven möjliggör protokollet och de noggranna uppgifterna i det bland annat den laglighetskontroll som utövas av underrättelsetillsynsombudsmannen.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner lagförslagen enligt betänkandet men 9, 20 och 112 § i lagförslag 1 med ändringar ***(Reservationens ändringsförslag)***.

Reservationens ändringsförslag

1.

Lag

om militär underrättelseverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

~~8~~9 §

Förbud mot diskriminerande underrättelseverksamhet

~~Inriktningen av åtgärderna inom den militära underrättelseinhämtningen ska göras på ett icke-diskriminerande sätt.~~Inriktningen av en åtgärd inom den militära underrättelseinhämtningen får inte utan godtagbart skäl grunda sig på en persons kön, ålder, ursprung, nationalitet, bosättningsort, språk, religion, övertygelse, åsikt, politiska verksamhet, fackföreningsverksamhet, yrke, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuella läggning eller någon annan orsak som gäller hans eller hennes person~~. Inriktningen av en åtgärd inom den militära underrättel-~~

~~seinhämtningen får inte enbart grunda sig på uppgifter om en persons ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politiska verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning eller sexuella läggning~~.

~~19~~20 §

Internationellt samarbete

(1—4 mom. som i FsUB 4/2018 rd)

Internationellt samarbete är förbjudet om det finns grundad anledning att misstänka att en person på grund av samarbetet eller utlämnandet av uppgifter riskerar dödsstraff, tortyr, någon annan behandling som kränker människovärdet, förföljelse, godtyckligt frihetsberövande eller orättvis rättegång eller att någon sådan gärning har begåtts vid inhämtandet av informationen.

Information som omfattas av förbudet mot underrättelseinhämtning i 82 § 1 och 3 mom. får inte tas emot i samband med internationellt samarbete och informationsutbyte. (Nytt 6 mom.)

Vid utlämnande och mottagande av uppgifter enligt denna paragraf iakttas ~~dessutom vad som särskilt anges om detta i~~ internationella fördrag som är förpliktande för Finland och beaktas människorättssituationen i den stat som deltar i informationsutbytet. Vid utlämnande och mottagande av uppgifter iakttas dessutom vad som~~eller~~ föreskrivs i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004). Närmare bestämmelser om utlämnande av personuppgifter finns i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten.

~~109~~112 §

Protokoll

(1 mom. som i FsUB 4/2018 rd)

Utöver om användningen av metoder för underrättelseinhämtning ska det i protokollet antecknas uppgifter om de situationer där information som inhämtats med underrättelseinhämtning som avser datatrafik har utplånats med stöd av 86 §. (Nytt 2 mom.)

(3 mom. som i FsUB 4/2018 rd)

Helsingfors 1.3.2019

Markus Mustajärvi vänst